

Agrár- és Környezetjog

Journal of Agricultural and Environmental Law

A CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület tudományos közleményei
CEDR Hungarian Association of Agricultural Law

2007. 2. szám- 2/2007

A tartalomból:

Dr. CSÁK Csilla:

A földtulajdoni és földhasználati viszonyok változása a rendszerváltozástól napjainkig

The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days

-3-

HORVÁTH Szilvia:

*Az Európai Közösség éghajlatváltozás elleni politikájának kezdeteiről
Über die Anfänge der Klimapolitik der Europäischen Gemeinschaft*

-20-

Dr. KURUCZ Mihály:

*Az agrárjog tárgya fogalma, alapelvei és rendszere
Agricultural law's subject, concept, axioms and system*

-41-

SZILÁGYI János Ede:

*Roland Norer: Handbuch des Agrarrechts
Recenzió/Review*

-87-

Impresszum/ Disclaimer

Kiadja/published by: CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület
H-3515 Miskolc-Egyetemváros, A/6. 102., tel: +36-46-565 105

Felelős kiadó/publisher: *Csák Csilla*: jogkincs@uni-miskolc.hu

Felelős szerkesztő/responsible editor: *Szilágyi János Ede*: civdrede@uni-miskolc.hu

Technikai szerkesztő/technical editor: *Jáger Kristóf*: jagerkris@freemail.hu

Szerkesztők/editors: *Dr. Benkő András, Dr. Bobvos Pál, Dr. Csák Csilla, Dr. Fodor László, Dr. Horváth Szilvia, Dr. Kurucz Mihály, Dr. Olajos István, Dr. Tanka Endre, Dr. Vass János*

Német idegen nyelvi lektor/lector: *Dr. Raisz Anikó*

Angol idegen nyelvi lektor/lector: *Dr. Jakab Nóra*

All rights reserved. No part of this journal may be reproduced in any form or by any means without the prior written permission of the publisher.

ISBN:

A folyóirat letölthető/The Journal may be downloaded:

<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarjog/ujsag/agrikezdo.htm>

Dr. CSÁK Csilla

tanszékvezető egyetemi docens PhD
Miskolci Egyetem
Munkajogi és Agrárjogi Tanszék

Dr. Csilla CSÁK

Associate professor
University of Miskolc
Faculty of Labour- and Agricultural Law

Translated by: Ágnes Simon and Kristóf Jáger

A földtulajdoni és földhasználati viszonyok változása a rendszerváltozástól napjainkig

The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days

I. A rendszerváltás előzményei és hatása a birtokpolitikára

I. The premises and influences of the political system to the land policy

A rendszerváltást (1989/1990) megelőzően Magyarországon a szocialista mezőgazdasági nagyüzemi művelés volt a jellemző, a földeket a szövetkezeti és az állami gazdaságok keretében (közös használatában) művelték. Ezt a rendszert 1949-1961 terjedő kollektivizálás időszaka vezette be. A termőföldek részben állami, részben szövetkezeti, részben magántulajdonban álltak. Az 1960-as évek második felétől a szövetkezeti tulajdon erősödött meg ⁽¹⁾, az 1970-es évek közepétől az állami tulajdon védelme (tartós földhasználat bevezetésével) figyelhető meg.

Before the transformation of the political system (in 1989/90) the socialist large-scale farming was typical in the Hungarian agriculture, the lands were cultivated by both farmer's co-operatives and state farms (in common use). This system was introduced by the collectivisation of 1949-1961. The lands were partly in ownership of the state, co-operatives and private-property. From the second half of the sixties the co-operative ownership has been strengthened, however from the middle of the seventies the protection of the state-property has become considerable (due to the installation of long-lasting use of land).

A rendszerváltás a tulajdoni viszonyokban is jelentős változásokat, átalakításokat idézett elő. A termőföldek magánosítása következett be nagyrészt a szövetkezeti, kisebb arányban az állami tulajdon rovására. Ezt közvetítő jogintézmény a kárpótlás

The democratic transformation induced important changes and reforms in the proportion of arable land's ownership. The privatisation of lands happened mostly in co-operatives, partly at the expense of state-owning. The suitable legal instrument was the

volt⁽²⁾ A kárpótlás kárpótlási jegy⁽³⁾ formájában, annak kibocsátásával történt. A kárpótlási jegyet a jogosult különböző célokra felhasználhatta (pl. privatizáció, önkormányzati lakásvásárlás, életjáradék stb.) termőföldet is vásárolhatott az értékén. A kárpótlási árverés céljára kijelölt földterületeken a jogosult licitálhatott és termőföldtulajdont szerezhetett.

A kárpótlási törvény 50 évre visszamenőleg is biztosított rendezést, igazságtalan állami jogsértések ellentételezését. Ez a hosszú időintervallum azt eredményezte, hogy a volt (magán)tulajdonosok vagy nagyon idősök voltak, vagy már nem éltek és leszármazóik pedig általában nem végeztek mezőgazdasági tevékenységet. Így a termőföld olyan magántulajdonosi réteg kezébe került akik nem tudtak vagy nem akartak mezőgazdasági szférában dolgozni. Magyarországon nem volt olyan jogszabályi előírás, mely szerint a termőföld tulajdonjogát vagy használatát megszerezni kívánó személynek kötődnie kell a mezőgazdasághoz.

Az alanyi kör számára Nyugat-Európában azonban fellelhetők olyan szigorú előírások, amelyek garanciát nyújtanak a termőföld szakszerű megművelésére, a föld rendeltetésszerű használatára, kiküszöbölve a spekulációs célzatú szándékokat. pl. Dániában farmvezetési gyakorlat 2 év, megfelelő szakképzettség, helyben lakás stb.

II. A termőföldek jogi szabályozás a rendszerváltást követően

A rendszerváltást megelőzően a földtulajdoni-, és használati viszonyokat a földről szóló 1987. évi I. törvény szabályozta. A rendszerváltást követő jogalkotás hatására a földviszonyok alapvetően megváltoztak hazánkban. Az átalakuló tulajdoni és használati viszonyok alapján a mezőgazdaságban a magántulajdonon alapuló piaci

compensation. The compensation ticket could be used by the entitled to different aims (for example: privatisation, purchase houses from self-governments, life annuity..), and to buy land for it's price was permitted too. The authorized could make a bid and could gain a land, which came under the hammer of compensation auction.

The compensation law gave the chance of organizing retroactively to fifty years, in order to put right the state's infringement of lawful rights. This long-lasting period because of this the private owners were very old, or were not alive, and unfortunately their descendants didn't work in the agriculture. Therefore that whome gained these lands, who could not, or didn't want to work in the agriculture. In Hungary there was a lack of rule, saying: somebody, who would like either to obtain the property, or the right of tenure must be linked to the agriculture.

However, in Western-Europe we can find strict rules, which guarantees the appropriate cultivation, the proper use of land, eliminating speculator's inspection. For example we can mention the two year longfarm-managing practice in Denmark, the appropriate and adequate qualification, or „live on the spot”.

II. The legislation of the arable land following the transformation of régime

Before the democratic transformation, the relation of the land's ownership and tenure were laid down in the 1987/I. law. Due to the effect of the legislation following the political change, the land-property situation has been greatly altered in Hungary. The private-ownership based market relations became the

viszonyok váltak meghatározóvá.

A földtörvény hatályon kívül helyezésével egyidejűleg az Országgyűlés megalkotta az 1994. évi LV. törvényt (Tft.), a termőföldről szóló törvényt amely azóta is –számos módosítás mellett– szabályozza a hazai földtulajdoni és a használati viszonyokat. Jelentős módosításra került sor 2004 évben is Magyarország EU csatlakozása miatt.

A Tft. szabályozza a termőföld tulajdonjogának megszerzésére, használatára, hasznosítására, a birtoktagok kialakítására, a földvédelemre valamint a termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzésére vonatkozó előírásokat. A törvény hatálya kiterjed az ország területén levő valamennyi termőföldre.

Termőföld az a földrészlet, amelyet a település külterületén az ingatlanyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő, fásított terület művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván. A termőföldre vonatkozó rendelkezéseket kell továbbá alkalmazni –a haszonbérlet szabályai kivételével– a mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi földre is. A *termőföldnek nem minősülő föld* tekintetében a Tft. rendelkezéseit fő szabály szerint nem kell alkalmazni. Termőföldnek nem minősülő föld, a korábbi jogszabályokban (lásd 1987. évi I. törvény) építmény elhelyezésére szolgáló, különleges rendeltetésű, hasznosításra alkalmatlan földnek nyilvánított föld. Ezekre a területekre a Tft. földhasznosításra és termőföld védelmére vonatkozó szabályai alkalmazandók, ha a Tft. így rendelkezik. A *mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi föld* (Tft. fogalom), a rendeltetészerű felhasználásig (az Országos Építésügyi Szabályzat szerinti építési telekké, építési területté, illetőleg területté alakításig)

determinative factor in the agricultural sector.

After the above-mentioned law had become *null and void*, the Parliament immediately created the 1994/LV. Law (Tft.), which is still force our till today. In 2004, important modification has been made, due to the Accession to the EU.

The Tft. regulates the prescriptions of obtaining the proprietary rights, use, utilize, the forming of estate parts, the protect on the soil surface of an agricultural land, and furthermore obtaining those lands the aquirement of these lands which don't account arable land. The force of the law includes all the agricultural land inside the country.

Arable land is a part of the land registered in the property registry as eitheir plough-land, vineyard, orchard, garden, meadow, pasture, reed, forrest, afforested land, as a fish pond. The directions of arable land are used applicable furthermore to some land, located in inner-city areas, like field and forrest, but it is forbidden to use the same rules for the lease. For those *lands that don't account as arable lands*, on the whole it doesn't need to use the rules prescribed by the Tft. The above-mentioned land is pronounced by the earlier laws as a location, which is unsuitable for utilize, with a special destination, like the aim to erect buildings. For these the rules of the Tft territories should apply, if the law requires like this. The *lands cultivated as field and forrest*, means those parts of the innner-city, regard as plough-land, vineyard, orchard, garden, meadow, pasture, reed, forrest, afforested land, or as a fish pond- until the proper use.

az a belterületi földrészlet, amelyet szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, gyepek, nádas, erdő művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván.

A generalis és specialis viszonyában áll egymással a Tft. és más, külön nevesítette jogszabályok szabályozási köre. A természetvédelmi oltalom alatt álló termőföldre, valamint az erdőterületek talajának védelmére –ha jogszabály másként nem rendelkezik- a Tft. rendelkezései az irányadók. A talaj (Tft. fogalom), a föld felszínének élő közege, amelynek a legfontosabb tulajdonsága a termékenység, feltételesen megújuló természeti erőforrás. Ugyanakkor vannak, olyan termőföldet érintő szabályozási körök, amelyekre külön törvény rendelkezései az irányadók. Az erdő létesítésére, használatára, erdőgazdálkodásra, erdővagyon védelmére az erdőtörvény rendelkezéseit, a föld, mint környezeti elem védelmére a környezetvédelmi törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

III. Termőföld tulajdonjogának megszerzése

A termőföld tulajdonszerzés bármilyen jogcímen megengedett. A Tft. azonban jogcímbeli kivételeket fogalmaz meg. A tulajdonszerzés jogcímei közül kivételként említi a törvényes öröklést, az elbirtoklást, ráépítést, kisajátítást és a kárpótlási célú árverést. Ennek értelmében a tulajdonszerzés korlátai nem vonatkoznak ezen tulajdonszerzésekre. Nem érinti a Tft. tulajdonszerzési korlátai a törvény hatályba lépése előtt szerzett termőföldet.

A Tft megkülönbözteti a belföldi személyek, azon belül a magánszemélyek és jogi személyek, jogi személyiség nélküli szervezetek tulajdonszerzését, valamint a külföldi személyek, azon belül a tagállami állampolgár és egyéb külföldi személyek tulajdonszerzését.

The scope of Tft. and other separately nominated law leave a relation, namely *lex specialis* and *lex generalis*. To the agricultural land under the safety of the environmental protection rules, and to the defence of forrest's soil the Tft.'s provisions shall apply unless otherwise prescribed by law. The *soil* (acc. to): is the alive part of the Earth's surface, which most important characteristic is fertility, and it is a conditionally renewing natural resource. However there are other regulations regarding the arable land, to which other normative laws Shall apply the rules of the Forrest law are applicable. For the afforestation, use, economy, and safety of the forrest-wealth.

III. Acquisition of the arable land's ownership

Gaining the property of agricultural land is permitted by every title. However the Tft. mentions some expectations regarding title ie. the acquisition of ownership: the lawful inheritance, the adverse possession, encroachment, expropriation, auction with the aim of compensation. In consequence of limit of gaining does not apply for to these types of acquisition ownership. The restricts of the Tft. doesn't concern the lands obtained before the promulgation of the law.

The Tft. makes a difference in relation to the acquisition of ownership of the *domestic persons*, including the individuals and legal persons, unincorporated business associations, as well as foreign nationals, including citizens of the Member States, and other foreingers.

III.1. Belföldi magánszemélyek tulajdonszerzése

Belföldi magánszemély termőföld tulajdonjogát csak olyan mértékben szerezheti meg, hogy a tulajdonában legfeljebb 300 hektár vagy 6000 AK értékű termőföld legyen. Ehhez hozzá kell számítani a termőfölddel együtt önálló ingatlanként nyilvántartott művelés alól kivett föld területét is, viszont figyelmen kívül kell hagyni a tanya területét. További korlát, hogy a termőföld tulajdonjogát nem szerezheti meg, ha az annak fekvése szerinti településen az ő és közeli hozzátartozója (Polgári Törvénykönyv 685.§ b) pont) tulajdonában levő termőföld mennyisége a megszerezni kívánttal együtt meghaladná a település összes termőföld területének ¼-ét vagy az 1000 hektárt.

Kivételek a termőföld tulajdonszerzés korlátai alól:

- általános érvényű kivételként, a jogcím alóli kivételek
- Tft. hatályba lépését megelőzően szerzett termőföld tulajdon
- csere: a Tft. hatályba lépésekor meglévő termőföld, legfeljebb annak területnagyságáig és AK értékéig elcserélhető
- Tft. hatálybalépésekor meglévő termőföld kisajátítása folytán a kártalanítási összegből vásárolt termőföld
- Tft. hatályba lépésekor meglévő termőföld közös tulajdonának megszüntetésével tulajdonba kerülő termőföld

III.1. The acquisition of ownership by the domestic individuals

The property of a Hungarian Arable Land can be acquired by a domestic individual to a certain degree, i.e he/she cannot have more, than 300 acres or 6000 AK value arable land at the same time. To this the territory territory not under the crop, shall be cambed registred as independent real estate, however the territory of the homestead is an exception. A further restriction, that he/she cannot acquire the property of an agricultural land if the farmer and his/her relatives together have more than 1/4 of all the arable land of the settlement on the location of real estate, or one thousand acres -including that land,that the farmer would like to obtain.

Exceptions of the restrictions of acquisition of the arable land's ownership:

- exceptions of legal title, as general
- the acquired land before the Tft. came into effect
- barter: those lands, which was at the current owner's property before the Tft. entried into force- can exchange at most for that measure, and AK cost
- that arable land, that was bought from the cost received the expropriation proceedings
- the termination of the land in common-use, which was in the property of the farmers at the time when the Tft. came into force

III.2. Belföldi jogi személyek tulajdonszerzése

Az erre vonatkozó szabályok a jogi személyiség nélküli szervezetek tulajdonszerzésére is értelemszerűen kiterjednek. Főszabály szerint nem szerezhetik meg a termőföld tulajdonjogát.

Kivételek a termőföld tulajdonszerzés korláta alól:

- jogcím alóli kivételek
- Tft. hatályba lépését megelőzően szerzett termőföld tulajdon
- korlátozás nélkül: Magyar Állam, önkormányzat, közalapítvány
- 2002.01.01-ig az erdőbirtokossági és legelőbirtokossági társulat
- egyház jogi személy végintézkedés, ajándékozási, tartási vagy gondozási szerződés alapján
- jelzáloghitelintézet az 1997. évi XXX. törvény alapján

III.3. Külföldiek tulajdonszerzése

A külföldiek tulajdonszerzése mindig központi kérdés a termőföld tulajdonszerzése körében. Külföldi magánszemély: a nem magyar állampolgár, kivéve a bevándorolt vagy menekültként elismert személyt. Külföldi jogi személy: a külföldi székhelyű jogi személy vagy az ilyen székhelyű jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet. Fő szabály szerint külföldi (magánszemély, jogi személy) termőföld tulajdonát nem szerezheti meg. Megszerezheti az önálló ingatlanként nyilvántartott tanya tulajdonjogát (legfeljebb 6000 m² területtel).

III.2. The acquisition of ownership by the domestic legal persons

The rules about the title include the orders regulation of acquisition of ownership of unincorporated business associations . Generally they cannot acquire the property of an arable land.

Exceptions:

- exceptions of the title
- the acquired land before the Tft. came into effect
- without restriction: The Hungarian State, local councils, foundations
- forrest and meadow holding society until 2002.01.01
- clergy legal person (clergyman) by testamentary, disposition, caring agreement
- mortgage loan company acc.to the 1997. XXX. law

III.3. The acquisition of ownership by the foreigners

The acquisition of ownership by the foreigners is a keyquestion in this issue. The foreigner individual is not a hungarian citizen, except of immigrants, or someone, who was granted refugee status. Foreigner legal person the off-shore based legal person or the similar unincorporated business associations without any legal personality. As general: foreigners cannot acquire the property of an arable land. They can obtain the property of a homestead registred as a single real-estate (max. 6000 AK). To carry out this act official authorization is required.

Ehhez a tulajdonszerzéshez hatósági engedély szükséges. Az engedélyezés feltételeit Tft. 88.§-a valamint a 7/1996.(I.18.) Korm. rendelet, a külföldiek ingatlanszerzéséről szóló Kormány rendelet tartalmazza. Az engedélyt az illetékes fővárosi, illetőleg megyei közigazgatási hivatal vezetője adja meg, ha a szerzés önkormányzati vagy egyéb közérdeket nem sért.

A külföldiek tulajdonszerzését kizáró főszabály alóli kivétel:

- jogcím alóli kivételek
- Tft. hatályba lépése előtti tulajdonszerzés
- tanya engedéllyel
- tagállami állampolgár termőföld tulajdonszerzése, a belföldi magánszemélyekre irányadó szabályok szerint és szigorú feltételek fennállása esetén.

Tagállami állampolgár fogalma az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk időpontjától (2004. május 1.) alkalmazott fogalom és kategória, a külföldi személyeken belül. Tagállami állampolgár a Tft. definíciója szerint: ⁽⁴⁾ az Európai Unió tagállamának állampolgára, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgára, valamint a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső állam állampolgára.

Termőföldet akkor szerezhet a belföldi magánszemélyekre irányadó szabályok szerint, ha az alábbi konjunktív feltételeknek megfelel:

- önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként kíván letelepedni Magyarországon
- legalább három éve folyamatosan és jogszerűen Magyarországon lakik
- legalább három éve folytat mezőgazdasági tevékenységet Magyarországon.

Ezen feltételek fennállását igazolni köteles. Az igazolások egyrészt hatósági igazolások (közokiratok), másrészt a jövőre vonatkozó

The conditions of the authorization can be found in: Tft. 88.§, and also in 7/1996 (I.18.) Statutory Order about the topic of the current article. The permission is given by the chief of the competent administrative agency in the capital or in the administrative office if the acquisition is not breaching on the local government or other public interest.

Exceptions:

- exceptions of 1 the title
- the acquired land before the Tft. came into effect
- homestead with permission
- Member State's citizen can acquire arable land by applying the same rules as domestic individuals, and furthermore there are strict rules to fill.
- The definition and category of Member State's citizen –within the scope of foreigners-, applied since the join ceremony of Hungary to the European Union in 2004. 05. 01.

The Tft. defines Member State's citizen as a subject:

- from one of the European Union's Member State
- from a partner state, which state is a party in the agreement of *European Economic Area*,
- or came from a country been treated equally acc.to an international contract.

He or she can gain by an arable land according to the rules of applied for hungarian domestic individuals, if he or she fulfius the conditions below at the same time:

- he/she wishes to settle down as a self-employed farmer,
- he/she been lives in Hungary continuously at least for three years,
- he/she has been doing farming for at least three years inside Hungary.

He or she is bound to certify the existence of

kötelezettség vállalás tekintetében tett nyilatkozatok (teljes bizonyító erejű magánokirat vagy közokirat).

A mezőgazdasági termelőként történő letelepedési szándékáról teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy közokiratban kell nyilatkoznia. Ebben a nyilatkozatban kötelezettséget kell vállalnia arra, hogy

a) Magyarországon önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként letelepszik;

b) kötelezi magát, hogy a termőföldet más célra nem hasznosítja a mezőgazdasági termeléshez szükséges lakó- és gazdasági épületek létesítésén kívül, továbbá hogy a termőföld használatát másnak csak olyan mértékben engedi át, hogy az ebből származó bevétele nem haladja meg a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétele 25%-át;

Az a cél, hogy a tagállami állampolgár a termőföldet elsősorban saját maga használja, ezért annak használatát csak korlátozott mértékben engedheti át másnak használatra

A hatósági igazolások elsősorban a három éves időtartamhoz kötött feltételek fennállására vonatkoznak, mint múltbeli eseményre. A három éves mezőgazdasági tevékenység folytatása tekintetében az FM Hivatal, adja ki az igazolást, amelynek alapjául környezettanulmányt készít. Nem tagadható meg az igazolás kiadása, ha a tagállami állampolgárnak a tulajdonszerzést megelőző mindhárom évben mezőgazdasági tevékenységből az adóhatóság igazolása alapján bevétele volt, illetőleg ha azért nem volt bevétele, mert mezőgazdasági célú beruházása még nem hasznosult és a beruházás megtörténtét bizonyítja.

A három éves folyamatos és jogszerű tartózkodás tényét az idegenrendészeti hatóság által kiállított

the above-mentioned conditions. The certificates are confirmations of the authorities (authentic acts) on one hand, on the other hand they are declarations about undertaking of obligation concerning the future. (fully- conclusive private record, or similar authentic act).

He/she needs to declare the intention of settlement as a farmer in a fully- conclusive private record, or a similar authentic act. In this record he/she must assume an:

a) He/she will settle as a self-employed farmer in Hungary;

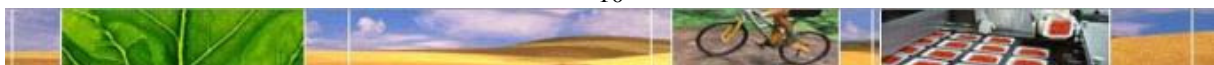
b) He commits himself, that he won't utilize the arable land in alternative purpose, except for establishing necessary living- and outhouses; furthermore he will let the use of the agricultural land only nextent of 25% of income from agriculture.

The goal is that the Member State's citizen should use the land principally, so his/her right to let somebody use the land is limited.

The authoritation certification shall apply to the conditions of the 3 years period.

The FM Office gives the justificate about the statement of working continually in agriculture for three years, and the Office uses the certificate to carry out an environment study. The hand out of the can not be denied certificate, if MS 's citizen defined, by has income underlied by the Hungarian Internal Revenue Service in all the last three years before acquisiton of ownership; or if he/she has not had income because his investement has not has any effect yet, and he/she can prove it.

He/ she prove the fact of the continuous and lawful residence with a residence permit or with the

hatósági bizonyítvánnyal illetőleg tartózkodási engedéllyel illetőleg az engedély benyújtás iránti kérelemmel igazolhatja. Az igazolások, hatósági engedélyek 60 napnál régebbiek nem lehetnek. A tagállami állampolgárnak az adásvételi szerződés benyújtásakor igazolnia kell a feltételeket, ezért az igazolásokat, hatósági engedélyeket, nyilatkozatokat a szerződéssel együtt be kell nyújtania a földhivatalhoz.

Biztosítani kell a feltételek fennállásának ellenőrzési lehetőségét is. Az ellenőrzési feladatokat a Földművelésügyi Hivatalok (FM) hivatalok látják el. Annak érdekében, hogy ellenőrzési feladatát végezni tudja, a tulajdonszerzésről a földhivatalnak (ingatlannyilvántartás) értesítenie kell az FM hivatalt.

Ha megállapította, hogy a tulajdonos nem tartotta be vállalt kötelezettségeit illetőleg nem felel meg az előírt feltételeknek, írásban felszólítja a jogszerű állapot helyreállítására. Ennek eredménytelensége esetén bírságot szab ki, amelynek összeg az AK húszszerez szorzata. A bírság ismételten is kiszabható, amíg a jogsértő állapot fenn áll, illetőleg amíg nem idegeníti el a tulajdonos a termőföldet. További szankcióként a bírságolásra okot adó körülmény fennállásáig de legkésőbb a mentességi idő végéig (7 év) nem szerezhethet termőföldet Magyarországon.

IV. Termőföldhasználat speciális szabályozása

IV.1. Területi korlátozás

Mezőgazdasági tevékenységet ⁽⁵⁾ - különösen a növénytermesztést- a külföldi személy alapvetően a korábbi törvényi rendelkezések szerint haszonbérlet termőföldön tudott végezni. Jellemző a haszonbérlet jogcímén történő használat volt, illetőleg annak két speciális formája a felesbérlet ⁽⁶⁾, illetőleg a részes művelés ⁽⁷⁾.

proof of filing the petition. The certifications, official permits cannot be given out 60 after days. The Member State' s citizen shall prove the filing together with, therefore the certifications, official permits, statements must be handed in to the land registry together with the contract.

The possibility of control of the existence of the conditions must be assured. The Offices of Agriculture (OA) fulfils the control. The land registry must inform the OA about the aquisition of property, so that it could perform the work of control.

If it stated that the owner didn't keep obligation, or doesn't fulfil, the owner has to make compensation. If it doesn't happen the owner will be fined. It is the gold crown value 20 times. The fine could be imposed repeatedly as long as the breach of law exists, or as long as the owner doesn't sell the agricultural land. As further sanction he/she cannot gain agricultural land in Hungary until the existence of the circumstance that gives a reason to the fine, till the end of the time of exemption (7 years).

IV. The special regulation of the use of the agricultural land

IV.1. Territorial limitation

The foreigner could do agricultural work ⁽⁵⁾ basically in accordance with the earlier orders of the acts on leased agricultural land. The use that happens in case of lease, and the two special forms of that, the sharecrop ⁽⁶⁾ and the participant cultivation ⁽⁷⁾ were the typical.

Külföldi magán- és jogi személy legfeljebb 300 hektár területnagyságú vagy 6000 AK értékű termőföldet vehet haszonbérbe. A területnagyság és az időtartam tekintetében korlátozás nem érvényesül a felesbérlet illetőleg a részesművelés esetén.

A haszonbérlet tekintetében a törvény nem tesz különbséget a külföldiek között a tekintetben, hogy tagállami állampolgárról van-e szó, vagy sem. Ugyanakkor a belföldi és a külföldi személyek között a haszonbérlehető terület nagysága tekintetében eltérő szabályokat állapít meg, különösen a jogi személyek vonatkozásában. A külföldi magán- és jogi személy legfeljebb 300 hektár területnagyságú vagy 6000 AK értékű termőföldet vehet haszonbérbe. Ez a főszabály érvényesül a belföldi magánszemélyekre, jogi személyekre és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre. A Magyar Állam és önkormányzat korlátozás nélkül haszonbérlehet. Belföldi gazdasági társaság és szövetkezet legfeljebb 2500 hektár nagyságú vagy 50 000 AK értékű termőföldet haszonbérlehet. E korlátozás szempontjából figyelmen kívül kell hagyni azt a termőföldet, amelyet a szövetkezet a tagjától, illetve a gazdasági társaság a tagjától vagy névre szóló részvénye tulajdonosától, illetve a Magyar Nemzeti Földalap Közhasznú szervezettől (Magyar Állam) haszonbérrel.

IV.2. Időbeli korlátozás

A haszonbérleti szerződés leghosszabb időtartama főszabály szerint legfeljebb húsz év lehet. Ez alól két kivétel van az erdő illetőleg a szőlő, gyümölcsös, ültetvények.

Erdő művelési ágú termőföldre, illetőleg erdő telepítésére vonatkozó haszonbérleti szerződést legfeljebb a termelési időszak (vágásérettségi kor) lejártát követő ötödik év végéig lehet megkötöni.

Foreign natural and legal person can take in lease at most agricultural land to the extent of 300 ha or a value of 6000 gold crown. The limitation of the size of the land and the length of time don't apply in case of sharecrop and participant cultivation.

Regarding the lease the law makes no difference between the foreigners of a member-state or not. On the other hand it determines different rules regarding of the size of the land that can be leased between the natives and foreigners (especially legal persons). The foreign private individual and legal person can take in lease at agricultural land to the extent of 300 ha or a value of 6000 gold crown. This main rule shall apply in case of native private individuals, legal persons and organisations without legal personality. The Hungarian State and the local council can lease without limitation. Native economic company and co-operative can lease agricultural land to the extent of 2500 ha or a value of 50000 gold crown. From the limitative point of the agricultural land must be disregarded if the co-operative leases from its member, or the economic company from its member or the owner of its personal share, or the Hungarian National Foundation of Land Organisation of public utility (Hungarian State).

IV.2. Temporal limitation

The longest period of time of the contract of lease could max. 20 years according to the main rule. However there are exceptions: the forest, the vineyard, orchard.

The contract of lease referring to the agricultural land cultivated as a forest, or the planting of forest can be signed from the end of the production (the age of ripeness of cutting) till the following fifth year.

Szőlő és gyümölcsös művelési ágú és más ültetvényel betelepített termőföldre, illetőleg szőlő, gyümölcsös vagy más ültetvény telepítése céljából a haszonbérleti szerződést legfeljebb annak az évnek a végéig lehet megkötni, amíg a szőlő, gyümölcsös, illetőleg ültetvény értékkel bír (értékcsökkenési leírási időszak).

The contract of lease referring to the agricultural land (vineyard, orchard or planted with other plantation, or in order to plant vineyard, orchard or other plantation) can be signed at the end of the year so that the vineyard, orchard and plantation shall have value (the time of writing off of decrease of value).

V. Termőföldnek nem minősülő ingatlanok tulajdonszerzése

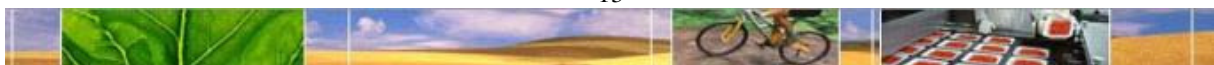
Termőföldnek nem minősülő ingatlanok ⁽⁸⁾ tulajdonjogát külföldi magánszemély és jogi személy az illetékes fővárosi illetőleg a megyei közigazgatási hivatal vezetőjének engedélyével szerezheti meg. Az engedély akkor adható meg, ha az ingatlanszerzés közérdeket vagy önkormányzati érdeket nem sért. Az engedély megadásának feltételeit, és kötelező esetköreit a külföldiek ingatlanszerzéséről szóló 7/1996. (I. 18.) Korm. rendelet tartalmazza.

V. Gaining property on real estates that aren't agricultural land

The foreign private individual and legal person gain the ownership of the real estates which aren't qualified as agricultural land ⁽⁸⁾ with the permit of the head of the competent administrative office of the capital or the county. The permit can be given if the property acquisition doesn't breach violate public interest or the interest of the local council. The 7/1996. (I. 18.) Government order about the property acquisition by foreigners contains the conditions and the compulsory scope of the permissions.

A Tft. - mint anyagi jogi szabályokat megállapító jogforrás - különbséget tesz a termőföldnek nem minősülő ingatlanokon belül nem lakás céljára⁽⁹⁾ szolgáló és lakás céljára szolgáló ingatlanok között, illetőleg ez utóbbi kategórián belül az elsődleges⁽¹⁰⁾, és a másodlagos⁽¹¹⁾ lakóhely között. A közigazgatási hivatal vezetőjének engedélye, mint főszabály valamennyi ingatlanra, mint tulajdoni tárgyra vonatkozik. Ez alól fogalmaz meg kivételeket a 7/1996.(I. 18.) Korm. rendelet illetőleg a Tft. Mindkét jogszabály kivételként határozza meg az öröklés jogcímén történő tulajdonszerzést, amely korlátozás és engedély nélküli szerzést tesz lehetővé a külföldiek számára.

The Tft. – as the source of law that determines material law rules – makes difference within the real estates that aren't qualified as agricultural land between the properties used to a flat or not a flat⁽⁹⁾, or in case of a flat between primary⁽¹⁰⁾ and secondary⁽¹¹⁾ residence. The permit of the head of the administrative office is a main rule to all properties. The 7/1996 (I. 18.) Government order and the Tft. formulate exceptions from that. Both rules define exceptions of the property acquisition happens on the title of inheritance that makes possible the gaining without any limitation for the foreigners also.

A kormány rendelet alapján a termőföldnek nem minősülő ingatlanok szerzéséhez a hivatal vezetője engedélyt adhat és vannak esetek, amikor az engedélyt köteles megadni. Az ingatlanszerzést engedélyezni kell – a Korm. rendeletet a teljesség igénye nélkül ismertetve – az önálló vállalkozóként Magyarországon letelepedő külföldi természetes személy számára, ha ez közvetlenül szükséges annak a gazdasági tevékenységének folytatásához, amelyre letelepedett. /kivéve ingatlanforgalmazás/. Ez a szabály gyakorlatilag a nem lakás céljára szolgáló ingatlanokra vonatkozik. Ha önálló vállalkozói státusza megszűnik (vállalkozói igazolványát bevonják, visszaadja, egyéni céget törli a cégnyilvántartásból stb.) egy éven belül köteles az ingatlant elidegeníteni vagy az általános szabályok szerint az ingatlanszerzést kezdeményezni. ⁽¹²⁾

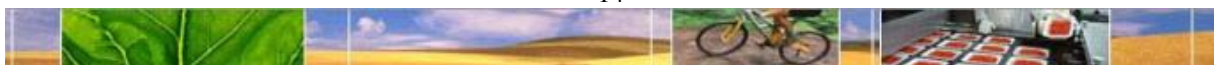
A külföldi tulajdonban levő gazdasági társaság társasági szerződésében meghatározott gazdasági tevékenységhez szükséges ingatlan – termőföld és védett természeti terület kivételével – tulajdonjogát megszerezheti. ⁽¹³⁾

A Tft. az elsődleges illetőleg a másodlakos lakóhely céljára megszerezni kívánt termőföldnek nem minősülő ingatlanszerzés tekintetében fogalmaz meg rendelkezéseket. A külföldiek körében megkülönbözteti a tagállami állampolgárt illetve a az Európai Unió tagállamában, illetve az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államban, továbbá a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső államban bejegyzett jogi személyt vagy jogi személyiség nélküli szervezetet, valamint az egyéb -ezen körön kívüli- külföldi természet személyeket és jogi személyeket.

On the grounds of the order the head of the office can give permission regarding the gaining of the real estates which aren't qualified as agricultural land and there are cases when the permit must be given. The property acquisition must be for the foreign private individual who settles down in Hungary as an independent enterprise, if it is necessary to continue his economical work. This rule doesn't apply to the property that non-flat property. If his/her status of independent enterprise ends (the enterprise pass is withdrawn, given back, the individual company is cancelled from the company register etc.), the property must be sold within one year or according to the general rules the property acquisition must be filed. ⁽¹²⁾

The foreign company can obtain the ownership of the property which is necessary to its economic activity and is determined in the contract of the company – except the agricultural land and the protected natural land -. ⁽¹³⁾

The Tft. defines provisions regarding the acquisition of land not qualified as agricultural land used for the primary and secondary residence. In case of foreigners it distinguishes the member state's citizen with residence in one of the member-states of the European Union, or the party in the contract of the European Economic Area, and is registered in a state that falls under the same treatment of the international contracts, or the organisation without legal personality, and the other foreigner private individuals and legal persons.

Tagállami állampolgár és tagállami szervezet az elsődleges lakóhelyül szolgáló ingatlan tulajdonjogát a belföldiekkel azonos feltételekkel, engedély nélkül szerezheti meg. Az átmeneti időszak alatt (öt év) az elsődleges lakóhely céljára csak egy ingatlan szerezhető és közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban kell nyilatkoznia arról, hogy erre a célra kívánja megszerezni az ingatlant.

Az átmeneti időszak alatt engedély nélkül szerezhethet tagállami állampolgár másodlagos lakóhelyül szolgáló ingatlant, ha már legalább négy éve folyamatosan és jogszerűen tartózkodik Magyarországon és ezt az illetékes idegenrendészeti hatóság által kiállított bizonyítvánnyal igazolja. Egyéb esetben a másodlagos lakóhelyül szolgáló ingatlant a megyei közigazgatási hivatal vezetőjének engedélyével szerezhetheti meg. Az átmeneti időszakot követően a tagállami állampolgárok és szervezetek a belföldiekkel azonos feltételekkel szerezhethetnek ingatlant (korlátozás és engedély nélkül).

A termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzéséhez szükséges feltételek fennállását a közigazgatási hivatal vezetője, a települési önkormányzat jegyzője illetőleg a földhivatal bevonásával vizsgálhatja. Ha megállapítható, hogy a tagállami állampolgár nem tartotta be az engedélyhez nem kötött ingatlanszerzés feltételeit, felhívja a közigazgatási hivatal vezetője, hogy az engedélyt szerezzze be.

VI. Az Európai Unióhoz való csatlakozás hatása a jogi szabályozásra

A Római Szerződés olyan belső piac létrehozására törekedett, ahol érvényesül a négy alapszabadság: az áru, a szolgáltatások, a személyek

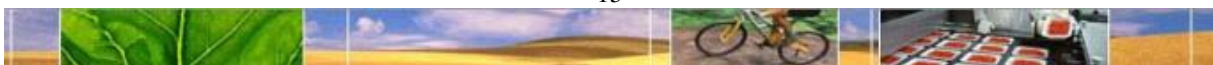
The member state's citizen and the organisation of a member-state can gain the ownership of the property serving the primary residence, with the same conditions of the natives without permission. Only one real estate could be gained for the purpose of the primary residence in a temporary period (five years) and he/it has to make a statement in an official document or in a private document that he/wants to use the land for that purpose.

In the temporary period the member state's citizen can gain land without any permission that serves as secondary residence, if he/she resides in Hungary continuously and lawfully at least for four years and this is certified by the given out by the foreign security authority. In other case the land serving as secondary residence can be gained with the permission of the head of the county administrative office. After the temporary period the natural and legal persons of the member-state can gain property under the same conditions as the natives (without any limitation and permission).

The head of the administrative office can examine by means of the land registry and the notary existence of the necessary conditions of gaining land not qualified as agricultural land. If it revealed that the member state's citizen didn't keep the conditions of the property acquisition without any permission, the head of the administrative office calls up to fulfil the conditions.

VI. The effect of the accession to the European Union with respect to the legal regulation

The Roman Treaty wanted to create an internal market, where the four freedoms shall apply the free movement of the goods, services, workers and

és a tőke mozgásának szabadsága. A termőföld, illetőleg a termőföldnek nem minősülő ingatlan, mint tulajdoni tárgy a szabadság jogok körében a tőke szabad áramlása körében található ⁽¹⁴⁾. Az ingatlanszerzés kategóriájába tartozóan, speciális jelleggel. Ugyanakkor, mint meghatározott vállalkozási formák fogalmi eleme és elengedhetetlen kritériuma a letelepedés szabadságának körében is jelentős szereppel és szabályozási körrel bír.

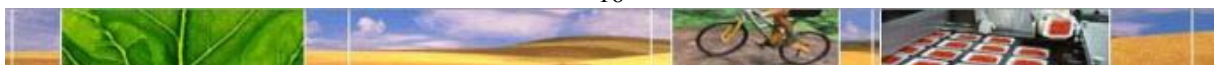
1999-ben megfogalmazta a magyar Kormány hivatalos tárgyalási álláspontját (un. pozíciós dokumentumot). Ennek értelmében, ahol az átmeneti mentesség igényével nem élünk, teljes szabadságot biztosítunk a csatlakozás időpontjáig. Mentességi igényt fogalmaztunk meg többek között termőföld és védett természeti terület illetőleg termőföldnek nem minősülő egyéb ingatlan (másodlagos lakóhely) szerzésére. Termőföldek esetében a kérelem arra irányult, hogy külföldiek a csatlakozást követő 10 évig ne szerezhessék meg termőföld és védett természeti területek tulajdonjogát, a korábbi szabályozásnak megfelelően. Indoklasként megfogalmazásra került, hogy a magyar termőföld árak alacsonyok és még nem alakultak ki a megfelelő méretű családi gazdaságok (farmgazdaságok). Termőföldnek nem minősülő ingatlanok esetében a kérelmünk arra irányult, hogy 5 éves átmeneti mentességi időt biztosítsanak számunkra. (Ausztria, Finnország, Svédország Csatlakozási Okmányukban 5 éves mentességet kaptak).

Az unió ezt követően kialakította közös álláspontját tartalmazó tárgyalási pozíciót, az átmeneti mentességi igényre vonatkozó indokoltság tárgyában. Ennek megfelelően a termőföldszerzés vonatkozásában 7 éves átmeneti időszak fenntartását tartotta indokoltnak, azzal, hogy a csatlakozást követő 3. évben felülvizsgálják. Azok az EU állampolgárok,

capital. The agricultural land and the real estate not qualified as agricultural land are involved in the free movement of capital ⁽¹⁴⁾, belonging to the category of acquisition of real estate, with special character. On the other hand it is a conceptual element and essential criterion of determined enterprise.

In 1999 the Hungarian Government formulated its official point of view in talks (called document of position). In accordance with this, if we don't live with the claim pretension for temporary exemption, we give freedom until the accession. We formulated exemption among others on the gaining of the agricultural land, protected natural land and real estate not qualified as agricultural land (subsidiary address). In the case of agricultural land it was requested that foreigners couldn't obtain the proprietary rights of agricultural land and protected natural land, according to the previous regulation. Its reasons were that the prices of the agricultural land in Hungary are low and the family farms haven't got the appropriate size. In case of real estate not qualified as agricultural land the request aimed that 5-year temporary time of exemption shall be provided for us. (Austria, Finland, Sweden were given 5 years exemption in their Joining Document).

After that the Union formed the opinion that contains the common point of view concerning the justification that relates to the temporary time of exemption. In accordance with this the connection with gaining agricultural land 7-year temporary period is considerable and it will be revised in the third year after the accession. The citizens of the EU who wants

akik önálló mezőgazdasági vállalkozóként kívánnak letelepedni Magyarországon és 3 éve jogszerűen tartózkodnak Magyarországon mezőgazdasági tevékenység végzése mellett nem tartoznak az átmeneti mentesség alá, rájuk a magyar állampolgárokra vonatkozó szabályokat és eljárási rendet kell alkalmazni. A természetvédelmi területekre vonatkozó magyar kérelmet nem tartották megalapozottnak. Külföldiek egyéb ingatlanszerzése tekintetében (másodlagos lakóhely) az EU indokoltan tartotta az öt évre vonatkozó mentességi kérelmünket azzal, hogy ne vonatkozzon olyan EGT állampolgárokra akik négy éve folyamatosan jogszerűen Magyarországon tartózkodnak. A magyar jogi szabályozás az EU álláspontoknak megfelelően került kialakításra, jogharmonizációs kötelezettségeinket is teljesítettük.

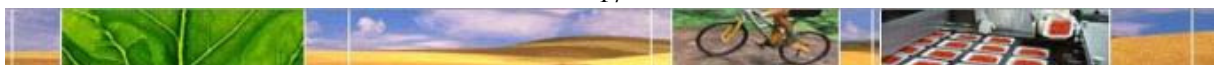
to settle down in Hungary as independent agricultural enterprise, and they live in Hungary for 3 years and carry out agricultural work, don't fall under the temporary exemption, and Hungarian rules and procedure shall apply. The Hungarian request concerning the nature reserve wasn't taken into consideration. With respect to foreigners' acquisition (subsidiary address) the EU held justified the 5-year request of exemption and it does not apply to the EEA's citizens who live for 4 years continuously in Hungary. The Hungarian legal regulation was formed according to the point of view of the EU, we fulfilled our obligation regarding the legal harmonisation.

Lábjegyzet

1. 1967. évi IV. törvény a földtulajdon és földhasználat továbbfejlesztéséről
2. 1991. évi XXV. törvény az állampolgárok tulajdonában az állam által igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról. A kárpótlási törvény 1939-től kezdődően magántulajdon sérelmére levett földekre biztosított visszamenőleges reparálást)
3. Kárpótlási jegy: bemutatóra szóló, átruházható, az állammal szembeni követelést névértéken megtestesítő értékpapír, amely három évig a jegybanki alapkamat 75%-val kamatozott.)
4. Tft. 2004. évi XXVI. törvénnyel történő módosítása értelmében
5. mezőgazdasági tevékenység: növénytermesztés, kertészet, állattenyésztés, halászat, haltenyésztés, szaporító anyag termesztés, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, vegyes gazdálkodás;)
6. Tft. 24. § A termőföldre vonatkozó feles bérleti szerződés alapján a bérlő meghatározott termőföld időleges használatára és hasznainak szedésére jogosult, és köteles ennek fejében a megtermelt termés felét vagy más hányadát a bérbeadónak természetben átadni. A feles bérletre egyebekben - a haszonbérleti jogviszony időtartamára és a

Footnote

1. The Act IV of 1967
2. The Act XXV of 1991
3. The Act XXV of 1991
4. The Act XXVI of 2004
5. Agricultural work: cultivation of plants, gardening, animal husbandry, fishing, fish breeding, cultivation of propagating matter, wildlife farming, forest farming, mixed farming.
6. Tft. 24. § On the strength of the contract of the sharecrop concerning the agricultural land the lessee is authorised to use temporarily the determined agricultural land and is obliged to give the half or other part of the produced crop in kind in return. The rules concerning the lease of the agricultural land is authoritative on the sharecrop in others – except the orders concerning the period of the legal relation of lease and the size of the land that is leased -.
7. Tft. 25. § (1) On the strength of the contract of participant cultivation concerning the agricultural land the parties to the contract determine in

haszonbélhető terület nagyságára vonatkozó rendelkezések kivételével - a termőföld haszonbérletére vonatkozó szabályok megfelelően irányadók.)

7. Tft. 25. § (1) A termőföldre vonatkozó részesművelési szerződés alapján a szerződő felek közösen határozzák meg, hogy a részesművelésbe adott termőföldön mit termeljenek, a földmégművelésnek egyes feladataiból (talajelőkészítés, szántás, vetés, metszés, növényápolás, növényvédelem, betakarítás stb.) a szerződő felek milyen részt vállalnak, és a megtermelt terményből milyen arányban részesednek, meghatározzák továbbá az elemi csapás vagy más rendkívüli esemény okozta kár viselésére irányadó szabályokat.

(2) A részesművelésre egyebekben - a haszonbérleti jogviszony időtartamára és a haszonbélhető terület nagyságára vonatkozó rendelkezések kivételével - a termőföld haszonbérletére vonatkozó szabályok megfelelően irányadók.)

8. termőföldnek nem minősülő ingatlan: a termőföldnek nem minősülő földrészlet, egyéb önálló ingatlan

9. A helyiség fogalma Nem lakás céljára szolgáló helyiség az, amely kizárólag ipari, építőipari, mezőgazdasági, vízgazdálkodási, kereskedelmi, tárolási, szolgáltatási, igazgatási, honvédelmi, rendészeti, művelődési, oktatási, kutatási, egészségügyi, szociális, jóléti és más gazdasági célra szolgál (1993. évi LXXVIII tv. Lakástv. 2. számú mellékletének 12. pontja.)

10. az a lakás, vagy lakás céljára szolgáló egy vagy több lakóhelyiségből álló épület vagy épületrész, továbbá belterületen lakásépítés céljára kialakított telek, ahol a tagállami állampolgár életvitelszerűen kíván tartózkodni

11. - másodlagos lakóhely: az a lakás, vagy lakás céljára szolgáló egy vagy több lakóhelyiségből álló épület, vagy épületrész, továbbá belterületen lakásépítés céljára kialakított telek, ami nem minősül elsődleges lakóhelynek

12. 1998. évi LXXII. törvény a külföldiek önálló vállalkozóként történő gazdasági célú letelepedéséről

13. 1998. évi XXIV. törvény a külföldiek magyarországi befektetéseiről

14. 88/361 EKG irányelv: tőkemozgások típusait leíró irányelv. Ingatlanba történő befektetések (külföldiek ingatlanba történő befektetése belföldön, belföldiek ingatlanba történő befektetése külföldön

common what to produce on the agricultural land that is leased, the parties to the contract undertake which part from the single works of the agriculture (preparation of soil, ploughing, sowing, pruning, care of plant, plant protection, gathering, etc.), and in what proportion share from the produced crop, determine the orders that are authoritative on the damage bearing that the act of God or other unusual event caused.

8. The real estates that aren't qualified as agricultural land: land particulars that aren't qualified as agricultural land, other independent property.

9. The concept of place: The place that isn't served as a flat is that serves exclusively for the aim of the industry, building industry, agriculture, husbandry of water, trade, storage, service, administration, national defence, police, civilisation, education, research, medical, social, abundance and other economic, (1993:LXXVIII. Rule Appendix 2. Point 12.)

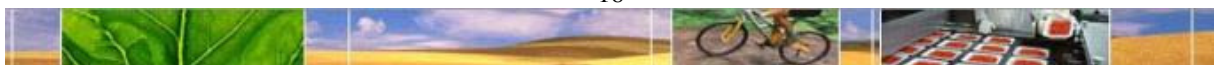
10. the building or part of the building that is composed of one or more living room that serve as a flat or a flat, moreover a building plot that is formed to the aim of flat building on the inner city where the subject of the member-state wants to reside resembling life style.

11. the building or part of the building that is composed of one or more living room that serve as a flat or a flat, moreover a building plot that is formed to the aim of flat building on the inner city that isn't qualified as primary residence

12. 1998:LXXII. Rule about the foreigners' economical purpose settling as independent entrepreneur

13. 1998:XXIV. Rule about the foreigners' investment in Hungary

14. 88/361 EEC directive: that describes the types of capital movement. Investments into real estate (foreigners' investments into real estates at home, natives' investments into real estates abroad)

Dr. HORVÁTH Szilvia:

***Az Európai Közösség éghajlatváltozás
elleni politikájának kezdeteiről***

1. Bevezetés

Az Európai Közösség a környezeti politikája alakítása során a környezetjogi eszközök széles palettáját alkalmazza. Környezetpolitikai eszköznek tekinthetünk minden olyan közösségi intézkedést, amellyel a Közösség az EK-Szerződésben rögzített ⁽¹⁾ környezetpolitikai célkitűzéseit kívánja megvalósítani. Vizsgálatunk középpontjában álló éghajlatváltozás elleni intézkedések kitűzött célja, hogy megakadályozza az üvegházhatású gázok meghatározott szint feletti kibocsátását. E konkrét cél a Római Szerződésben megfogalmazott általános célkitűzések közül „a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása” ⁽²⁾ körébe utalható, de „az emberi egészség védelme és a regionális vagy világméretű környezeti problémák leküzdésére irányuló intézkedések ösztönzése nemzetközi szinten”, ⁽³⁾ mint közösségi környezetpolitikai célkitűzés is szoros összefüggést mutat az éghajlatváltozás elleni védelemmel, így az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével, mint konkrét céllal.

Egy másik megközelítést alkalmazva megállapíthatjuk, hogy a klíma védelme (éghajlatváltozás elleni védelem ⁽⁴⁾), ebben a konkrét megfogalmazásban nem szerepel az EK-Szerződésben, különösen annak 2. és 3. cikkeiben rögzített közösségi feladatok, közösségi politikák és tevékenységek között, mégis a klímavédelmet a

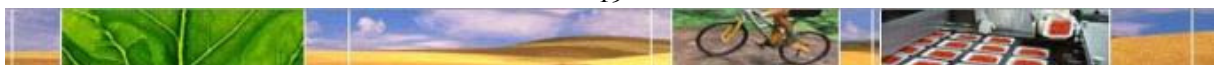
Szilvia HORVÁTH:

***Über die Anfänge der Klimapolitik der
Europäischen Gemeinschaft***

1. Einführung

Die Europäische Gemeinschaft wendet bei der Gestaltung ihrer Umweltpolitik eine breite Palette der Umweltinstrumente an. Als Umweltinstrumente können alle gemeinschaftliche Maßnahmen betrachtet werden, durch die die Gemeinschaft die im Römer Vertrag erlassenen Zielsetzungen ⁽¹⁾ verwirklichen möchte. Im Mittelpunkt unserer Untersuchung steht das Ziel des Klimaschutzes: das Emittieren der Treibhausgase über einem bestimmten Niveau zu vermeiden. Dieses konkrete Ziel ist unter den im Römer Vertrag geregelten allgemeinen Zielsetzungen unter die „Erhaltung und Schutz der Umwelt sowie Verbesserung ihrer Qualität“ ⁽²⁾ zu weisen. Aber der „Schutz der menschlichen Gesundheit“ und die „Förderung von Maßnahmen auf internationaler Ebene zur Bewältigung regionaler oder globaler Umweltprobleme“, ⁽³⁾ als gemeinschaftliche Zielsetzungen zeigen auch einen engen Zusammenhang mit dem Klimaschutz, als konkretem Ziel.

Ein anderes Herangehen anwendend kann festgestellt werden, dass der Klimaschutz in dieser konkreten Abfassung im Römer Vertrag, besonders unter den in den Artikeln 2 und 3 erlassenen gemeinschaftlichen Aufgaben, Politiken und Tätigkeiten nicht zu finden ist, trotzdem muss der Klimaschutz als ein Teilaspekt oder Teilaufgabe des

közösségi környezetvédelem egyik részaspektusaként, vagy részfeladatként kell értelmeznünk, amely maga is egy keresztbenfekvő feladatkört határoz meg. Mivel a környezetvédelem maga ma már közösségi feladatként elismert,⁽⁵⁾ a Közösség a klímavédelem vonatkozásában teljes körű kompetenciával rendelkezik, hiszen az éghajlatváltozás elleni fellépés a környezet védelmének egyik részfeladata.⁽⁶⁾ Erre tekintettel kezdte meg a Közösség a klímaváltozás elleni cselekvést. A klímavédelem egy, az integráció alapelveire⁽⁷⁾ épülő közösségi feladat, amely a Közösség több feladatterületét, politikáját (közlekedés, környezetvédelem, ipar, mezőgazdaság, energiapolitika) érinti.

Az éghajlatváltozás okai között ugyanis számos olyan probléma szerepel, amely megoldása és szabályozása elsődlegesen nem a környezetvédelemhez kapcsolódik. Így például az ipar, a mezőgazdaság, az energiatermelés és a közlekedés által kibocsátott, az éghajlatváltozásért elsődlegesen felelőssé tehető üvegházhatású gázok nagymértékben gyorsítják és erősítik az éghajlatváltozás káros hatásait,⁽⁸⁾ ezért elsődlegesen ezeken a területeken kell megfelelő intézkedések meghozatalával fellépni. Éppen az érintett területek nagy számára tekintettel a Közösség éghajlatváltozás elleni politikája igen változatos és szerteágazó képet mutat.

2. A Közösség éghajlatváltozás elleni politikája a Kiotói Jegyzőkönyv elfogadása előtt

Az Európai Közösség már a Kiotói Jegyzőkönyv – mint az üvegházhatású gázok kibocsátása csökkentése érdekében elfogadott nemzetközi megállapodás – tervezetének előkészítése

gemeinschaftlichen Umweltschutzes betrachtet werden, der selber eine querliegende Aufgabe bestimmt. Da der Umweltschutz selbst heute schon als Gemeinschaftsaufgabe anerkannt ist,⁽⁴⁾ verfügt die Gemeinschaft vollkommen über Kompetenz im Zusammenhang mit dem Umweltschutz, da der Klimaschutz eine Teilaufgabe des Umweltschutzes ist.⁽⁵⁾ Dementsprechend hat die Gemeinschaft mit der Tätigkeit auf dem Gebiet des Klimaschutzes begonnen. Der Klimaschutz ist eine auf dem Grundprinzip der Integration⁽⁶⁾ basierende Gemeinschaftsaufgabe, die mehrere Tätigkeitsbereiche, Politiken der Gemeinschaft (Verkehr, Umweltschutz, Industrie, Landwirtschaft) betrifft.

Unter den Ursachen des Klimaschutzes sind mehrere solche Probleme zu finden, deren Lösung und Regelung in erster Linie nicht mit dem Umweltschutz in Verbindung steht. So z.B. die durch die Industrie, die Landwirtschaft, die Energieerzeugung und den Verkehr emittierten Treibhausgase beschleunigen und stärken im großen Masse die schädlichen Wirkungen⁽⁷⁾ der Klimaänderung, da wegen der Klimaänderung sollen größtenteils die Treibhausgase verantwortlich gemacht werden. Deswegen muss man vor allem auf diesen Gebieten durch entsprechende Maßnahmen auftreten. Gerade mit Rücksicht auf die große Anzahl der betreffenden Gebiete zeigt die Klimapolitik der Gemeinschaft ein vielseitiges und verzweigtes Bild.

2. Die Klimapolitik der Gemeinschaft vor dem Kiotoer Protokoll

Die Gemeinschaft hat sich schon vor der Annahme des Entwurfes des Kiotoer Protokolls – als internationale Vereinbarung für die Reduzierung des Emittierens der Treibhausgase – mit dem globalen

előtt foglalkozott a globális problémával, melynek keretében az alábbi dokumentumok kerültek elfogadásra:

Az Európai Parlament 1986 szeptemberében kiadott egy állásfoglalást ⁽⁹⁾ egy önálló EK-környezeti politikáról: „*Intézkedések a növekvő CO₂-koncentrációval szemben az atmoszférában (üvegházhatás)*” címmel, ⁽¹⁰⁾ majd a Bizottság 1988-ban elkészítette első közleményét a Tanács részére „*Az üvegházhatás és a Közösség*” címmel, ⁽¹¹⁾ ezt követően a Tanács állásfoglalás tervezet ⁽¹²⁾ dolgozott ki azonos címmel. Ebben az állásfoglalásban ⁽¹³⁾ („*Az üvegházhatás és a Közösség*”) a Tanács a maga részéről is megerősítette annak szükségességét és sürgősségét, hogy a Közösségnek intézkedéseket kell fogantatnia az üvegházhatás ellen.

Az Európai Tanács 1990 júniusában Dublinban tartott ülésén egyrészt kezdeményezte az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését célzó stratégiák és célkitűzések globális szinten való megállapítását, ⁽¹⁴⁾ másrészt felkérte a Bizottságot konkrét klímavédelmi intézkedésekre vonatkozó tervezet elkészítésére, ⁽¹⁵⁾ mindenek előtt a CO₂-kibocsátásokkal szemben. ⁽¹⁶⁾ A környezetvédelmi és energiaügyi miniszteri összetételben üléselő Tanács ⁽¹⁷⁾ 1990. október 29-ei ⁽¹⁸⁾ és 1991. december 13-ai ⁽¹⁹⁾ nyilatkozataival elérte, hogy a Közösség politikailag a CO₂-kibocsátások stabilizálása érdekében 2000-ig az 1990-es szint elérésére vállaljon kötelezettséget.

Fenti dokumentumok által elindított folyamat teremtette meg a Közösség környezeti politikáján belül a klímavédelem alapjait. ⁽²⁰⁾

Problem befasst, in dessen Rahmen die folgenden Dokumente angenommen wurden:

Das Europäische Parlament hat im September 1986 eine Stellungnahme⁽⁸⁾ über eine selbständige EG-Umweltpolitik mit dem Titel ⁽⁹⁾ „Entschliebung zu Maßnahmen gegen die zunehmende CO₂-Konzentration in der Atmosphäre (Treibhauseffekt)“ veröffentlicht, dann hat die Kommission ihre erste Mitteilung ⁽¹⁰⁾ in 1988 an den Rat mit dem Titel: „Der Treibhauseffekt und die Gemeinschaft“ fertiggestellt, dann hat der Rat seinen ersten Entwurf einer Stellungnahme⁽¹¹⁾ unter dem gleichen Titel ausgearbeitet. In dieser Stellungnahme⁽¹²⁾ hat der Rat auch von seiner Seite die Notwendigkeit und die Dringlichkeit unterstrichen, dass die Gemeinschaft Maßnahmen gegen die Klimaveränderung treffen solle.

In der Dubliner Sitzung (Juni 1990) hat der Europäische Rat einerseits die Fertigstellung der Strategien und Zielsetzungen für die Reduzierung des Emittierens der Treibhausgase auf globaler Ebene angeregt,⁽¹³⁾ andererseits hat er die Kommission beauftragt, einen Entwurf konkreter Klimaschutzmaßnahmen fertigzustellen,⁽¹⁴⁾ vor allem gegenüber der CO₂-Emissionen.⁽¹⁵⁾ Der gemeinsame Umwelt- und Energierat⁽¹⁶⁾ hat mit ihren Erklärungen vom 29. Oktober 1990 ⁽¹⁷⁾ und 13. Dezember 1991 ⁽¹⁸⁾ erreicht, dass sich die Gemeinschaft politisch auf Gemeinschaftsebene verpflichtet hat, die CO₂ Emissionen zu stabilisieren, bis 2000 das Niveau von 1990 zu erreichen.

Diese Dokumente haben innerhalb der Umweltpolitik der Gemeinschaft die Grundzüge des Klimaschutzes niedergelegt. ⁽¹⁹⁾

2.1. A jogalapról

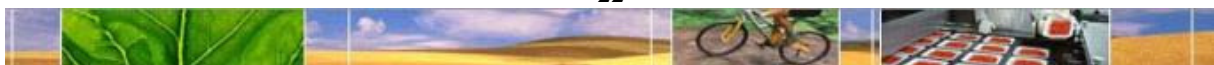
A Közösség és annak tagállamai között fennálló hatásköri megosztás szabályai szerint a Közösség csak abban az esetben alkothat jogot az adott területen, amennyiben erre az EK-Szerződés valamely rendelkezése feljogosítja⁽²¹⁾. Joggal merül fel tehát a kérdés, hogy a klímavédelem kapcsán mely rendelkezést tekinthetjük jogalapról? A klímavédelem napirendre kerülésével párhuzamosan került be (az Egységes Európai Okmány rendelkezéseivel)⁽²²⁾ az EK-Szerződésbe önálló címként a Környezet,⁽²³⁾ amely ezáltal lehetővé tette, hogy a klímavédelem területén meghozandó intézkedéseket (a pusztán környezetvédelmi intézkedéseket), mint környezetvédelmi intézkedéseket, immáron az EK-Szerződés 175. cikkére (korábbi 130s. cikk) támaszkodva fogadhassa el a Közösség.

Amennyiben abból az álláspontból indulunk ki, hogy a klímavédelem, mint közösségi feladat, a „környezetvédelem” gyűjtőfogalma alá tartozik, annak részaspektusa és keresztbenfekvő terület, előfordulhat, hogy valamely jogszabály, amely ténylegesen a klíma védelmét szolgálja, ugyanakkor a Közösség más céljait is érinti. Így a Környezet című rendelkezésein túl, az adott jogszabály megalkotásakor az EK-Szerződés további rendelkezései is alkalmasak lehetnek a jogalap meghatározására. Ilyen lehet például: az EK-Szerződés 37. cikke (korábbi 43. cikk) a mezőgazdaság, 71. cikke (korábbi 75. cikk) a közlekedés, 94. és 95. cikkei (korábbi 100. és 100a. cikkek) a jogszabályok közelítése, 133. cikke (korábbi 113. cikk) a közös kereskedelmi politika tárgykörben rögzített rendelkezések. Annak eldöntése, hogy az

2.1 Zu der Rechtsgrundlage

Nach den Kompetenzregelungen zwischen der Gemeinschaft und der Mitgliedstaaten kann die Gemeinschaft nur in dem Fall auf dem bestimmten Gebiet Rechtsnormen verabschieden, wenn eine Bestimmung des EG-Vertrags sie dazu berechtigt.⁽²⁰⁾ Mit Recht stellt sich die Frage, welche Bestimmung kann im Zusammenhang mit dem Klimaschutz als Rechtsgrundlage betrachtet werden? Parallel mit dem Auftreten des Klimaschutzes an der Tagesordnung der Gemeinschaft, wurde „Die Umwelt“⁽²¹⁾ als eigenständiger Titel in den EG-Vertrag aufgenommen (durch die Bestimmungen der Einheitlichen Europäischen Akte),⁽²²⁾ was ermöglicht hat, dass die Gemeinschaft die Maßnahmen auf dem Gebiet des Klimaschutzes (die reine Umweltmaßnahmen), als Umweltmaßnahmen, auf den Artikel 175 des EG-Vertrages gestützt, erlassen kann.

Wenn wir vom Standpunkt ausgehen, dass der Klimaschutz, als gemeinschaftliche Aufgabe, unter den Sammelbegriff „Umweltschutz“ fällt, dessen Teilaspekt und ein querliegendes Gebiet ist, kann vollkommen vorkommen, dass eine Rechtsnorm, die tatsächlich dem Ziel des Umweltschutzes dient, auch andere Ziele der Gemeinschaft betrifft. So neben den Bestimmungen des Titels „Umwelt“ können auch andere Bestimmungen des EG-Vertrages bei der Verabschiedung einer Rechtsnorm als Rechtsgrundlage angewandt werden, z.B. auf den folgenden Gebieten: Art. 37 (Landwirtschaft), Art. 71 (Verkehr), Art. 94 und 95 (Harmonisierung der Rechtsnormen), Art. 133 des EG-Vertrages (Gemeinsame Handelspolitik). Auf welche Rechtsgrundlage gestützt die Gemeinschaft die bestimmte Rechtsnorm erlässt, hängt immer vom

adott jogszabályt mely jogalpra támaszkodva fogadja el a Közösség, mindig a konkrét esettől függ. Ennek további oka azon sajátosság is, miszerint az éghajlatváltozásért leginkább felelős üvegházhatású gázok kibocsátása (itt mindenkor az antropogén eredetű és nem a természetes kibocsátást kell szem előtt tartanuk) számos szektorális, így számos egyéb közösségi politikát érintő területen történik. Így találkozhatunk üvegházhatású gázok kibocsátásával többek között: a mezőgazdaságban, az iparban, a közlekedésben, az energiatermelésben.

Mielőtt a Közösség konkrét klímavédelmi intézkedéseket fogadott volna el, számos olyan intézkedést tett más ágazati területeken, amelyek pozitívan befolyásolták a klíma védelmét, többnyire ekkor még a klímavédelem tudatos szándéka nélkül.

Mivel azonban ezen intézkedések pozitív hatásai a klíma védelmére vitathatatlanok, e területek közül a legjelentősebbek: a levegővédelem, az ózonsztratoszféravédelem, az energiapolitika és a közlekedés területén vizsgáljuk meg az elfogadott jogszabályokat, amelyek „pozitív mellékhatása” a klíma védelmére.

2.2. Levegővédelem területén elfogadott intézkedések

A levegő védelme érdekében elfogadott intézkedések alapvetően alkalmasak a klíma védelmére, jóllehet sokkal régebbi múlttal rendelkeznek, mint a Közösség klímapolitikája. A levegő minőségének megőrzése, illetve javítása érdekében elfogadott első jogszabályok szándékoltan még nem a klíma védelmét, de még nem is a

konkreten Fall ab. Der weitere Grund dafür ist auch die Besonderheit, dass das Emittieren der für den Klimaschutz verantwortlichen Treibhausgase (hier muss vor allem das anthropogene und nicht das natürliche Emittieren vor Augen gehalten werden) auf zahlreichen sektoralen Gebieten stattfindet, und deswegen mehreren gemeinschaftlichen Politiken betrifft. So können wir Treibhausgasemissionen vor allem in der Landwirtschaft, in der Industrie, im Verkehr und in der Energieerzeugung treffen.

Bevor die Gemeinschaft konkrete Klimaschutzmaßnahmen getroffen hätte, hat sie auf anderen sektoralen Gebieten mehrere Maßnahmen getroffen, die den Klimaschutz positiv beeinflusst haben, zu der Zeit meistens noch ohne die bewusste Absicht des Klimaschutzes.

Da aber über die positiven Wirkungen dieser Maßnahmen auf den Klimaschutz nicht zu diskutieren ist, untersuchen wir die erlassenen Maßnahmen der bedeutendsten dieser Branchenpolitiken: die auf dem Gebiet des Luftqualitätsschutzes, des Schutzes der Ozonschicht, der Energiepolitik, des Verkehrs, deren „positive Nebenwirkung“ der Klimaschutz ist.

2.2 Maßnahmen auf dem Gebiet des Luftqualitätsschutzes

Die im Interesse des Luftqualitätsschutzes erlassenen Maßnahmen sind grundsätzlich geeignet, das Klima zu schützen, obwohl diese auf eine frühere Zeit zurückzuführen sind, als der Klimapolitik der Gemeinschaft. Die im Interesse der Erhaltung, bzw. Verbesserung der Qualität der Luft erlassenen ersten Rechtsnormen haben noch nicht absichtlich dem

környezet védelmét szolgálták, ezek csupán azok „mellékhatásaiként” jelentkeztek. Például szolgál erre a gépjárművek külső gyújtású motorjainak kipufogógázai által okozott levegőszennyezés elleni intézkedésekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 70/220/EGK tanácsi irányelv, ⁽²⁴⁾ melynek I. melléklet 1.4. pontja alapján az Irányelv értelmében „gázhalmazállapotú szennyezőanyagok”: a szén-monoxid és a szén-hidrogének. A szénhidrogének egyrészt másodlagos szennyező anyagok, mivel azok átalakulnak ózonná, másrészt a metán, mint szén-hidrogén maga is egy üvegházhatású gáz. Az egyes tagállamokban (az Irányelv a német és francia szabályozást említi példaként Preambulumában) eltérő tartalmú jogszabályok kerültek elfogadásra a gépjárművek külső gyújtású motorjainak kipufogógázai által okozott levegőszennyezésről, ezek az előírások gátolhatják a közös piac létrehozását és működését. Ebből következően szükségesnek mutatkozott, hogy valamennyi tagállam azonos előírásokkal rendelkezzen e témakörben. Ennek megfelelően az Irányelv e gépjárművek típusjóváhagyásának levegőszennyezéssel kapcsolatos egységes feltételeit rögzíti. Mindezek alapján vitathatatlan ezen irányelv klímavédelmi jelentősége, az pedig, hogy mindez csak az eredeti cél (egységes közös piac létrehozása) mellékhatása, az általa elért tényleges klímavédelmi eredmények tekintetében nem releváns. Később ezt az irányelvet módosította a 77/102/EGK bizottsági irányelv ⁽²⁵⁾ a gépjárművek külső gyújtású motorjainak kipufogógázai által okozott levegőszennyezés elleni intézkedésekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 70/220/EGK tanácsi irányelvnek a műszaki fejlődéshez történő hozzáigazításáról. A módosítással a szabályozás a klímavédelem szempontjából jelentős további szennyező anyaggal, a nitrogénoxidokkal került

Schutz des Klimas gedient, das ist nur als „Nebenwirkung“ dieser erschienen. Dafür dient als Beispiel die 70/220/EWG Richtlinie ⁽²³⁾ des Rates zur Angleichung der Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten über Maßnahmen gegen die Verunreinigung der Luft durch Abgase von Kraftfahrzeugmotoren mit Fremdzündung, nach deren Anhang I (Punkt 1.4) „Luftverunreinigende Gase“ im Sinne der Richtlinie Kohlenmonoxyd und Kohlenwasserstoffe sind. Kohlenwasserstoffe sind einerseits sekundär verunreinigende Stoffe, da diese sich zum Ozon verwandeln, andererseits der Methanals Kohlenwasserstoff selbst ein Treibhausgas ist. In den einzelnen Mitgliedstaaten (im Präambel der Richtlinie werden die deutschen und die französischen Regelungen als Beispiel erwähnt) wurden über die Verunreinigung der Luft durch Abgase von Kraftfahrzeugmotoren mit Fremdzündung Rechtsnormen mit verschiedenen Inhalten erlassen, diese können die Errichtung und das Funktionieren des gemeinsamen Binnenmarktes behindern. Hieraus ergibt sich die Notwendigkeit, dass alle Mitgliedstaaten in dieser Hinsicht über die gleichen Rechtsnormen verfügen. Dementsprechend werden in der Richtlinie die einheitlichen Bedingungen der mit der Luftverunreinigung zusammenhängenden Bedingungen für die Fahrzeugtypenerkennung geregelt. Aufgrund dessen ist über die Klimaschutzrelevanz dieser Richtlinie nicht zu diskutieren, und dass es nur die Nebenwirkung des ursprünglichen Zieles (die Errichtung des gemeinsamen Binnenmarktes) ist, ist im Hinblick auf die tatsächlichen Klimaschutzergebnisse, ohne Bedeutung. Später wurde diese Richtlinie durch die Richtlinie 77/102/EWG ⁽²⁴⁾ zur Anpassung der Richtlinie des Rates 70/220/EWG vom 20. März 1970 zur Angleichung der Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten über Maßnahmen gegen

kiegészítésre, amely szintén a másodlagos károsanyagok közé tartozik. A hetvenes években a Közösség további levegővédelmi irányelveket fogadott el, amelyek azonban rendszerint nem tartalmaztak korlátozásokat a klímaváltozás szempontjából releváns üvegházhatású gázok vonatkozásában.

A levegővédelem körében az ipari létesítmények által okozott levegőszennyezés elleni küzdeletről szóló 84/360/EGK tanácsi irányelvet⁽²⁶⁾ kell megemlítenünk, amely kizárólag eljárásjogi előírásokat tartalmazott a helyhez kötött ipari létesítményekre. Az Irányelv II. melléklete, amely a legfontosabb szennyező anyagok listáját tartalmazza, ugyan megnevezi a szennyező anyagok között az éghajlatváltozás szempontjából releváns üvegházhatású gázokat (kéndioxid és egyéb kénvegyületek, szénhidrogének), maga az Irányelv azonban határértékeket nem rögzít. Ezeket a tagállamok kötelesek az Irányelv rendelkezései alapján meghatározni.

A nitrogén-dioxidra vonatkozó levegőminőségi előírásokról szóló 85/203/EGK irányelv⁽²⁷⁾ ezzel szemben már kötelező immissziós határértékeket állapít meg a másodlagos szennyező anyag, a nitrogén-oxid vonatkozásában. Ezen Irányelv preambulum-bekezdéseiből kiderül, hogy „a nitrogén-dioxid mint kémiai előanyag szerepel a fotokémiai oxidánsok kialakulásában, amelyek károsak lehetnek az emberre és a környezetre nézve, és [...] a megelőző lépések csökkenthetik kialakulásukat.” Tehát az irányelv elsődleges célja az emberi egészség és

die Verunreinigung der Luft durch Abgase von Kraftfahrzeugmotoren mit Fremdzündung an den technischen Fortschritt geändert. Durch die Änderung wurde die Regelung mit einem weiteren hinsichtlich des Klimaschutzes relevanten verunreinigenden Stoff: mit dem Stickstoffoxid ergänzt, das auch zu den sekundären Schadstoffen gehört. In den 70er Jahren wurden in der Gemeinschaft weitere Luftqualitätsrechtsnormen erlassen, die meistens aber keine Begrenzungen hinsichtlich des Klimaschutzes relevanten Treibhausgase enthielten.

Im Bereich des Luftqualitätsschutzes muss noch die Richtlinie 84/360/EWG⁽²⁵⁾ des Rates zur Bekämpfung der Luftverunreinigung durch Industrieanlagen erwähnt werden, die ausschließlich verfahrensrechtliche Vorschriften für die Industrieanlagen enthalten hat. Obwohl der Anhang II der Richtlinie, der die Liste der wichtigsten Verunreinigungsstoffe enthält, erwähnt auch die hinsichtlich des Klimaschutzes relevanten Treibhausgase (Schwefeldioxid und andere Schwefelverbindungen, Kohlenwasserstoffe), die Richtlinie selbst enthält keine Grenzwerte. Diese müssen von den Mitgliedstaaten aufgrund der Bestimmungen der Richtlinie festgestellt werden.

Die Richtlinie 85/203/EWG⁽²⁶⁾ des Rates über Luftqualitätsnormen für Stickstoffdioxid stellt aber verpflichtende Immissionsgrenzwerte im Hinblick auf den sekundären Verunreinigungsstoff, den Stickstoffoxid fest. Aus den Erwägungsgründen dieser Richtlinie stellt sich heraus, dass: „Stickstoffdioxid begünstigt auch die Bildung photochemischer Oxidantien, die sich auf Mensch und Umwelt schädlich auswirken können; eine vorbeugende Maßnahme kann dazu beitragen, die Bildung dieser Oxidantien zu verringern.“ Der primäre Zweck dieser

környezet védelme, de a „klíma” kifejezés még csak nem is szerepel az Irányelvben.

A 80-as évek levegővédelmi intézkedéseinek középpontjában az erdők álltak, amelyek a levegőszennyezés következtében károsodhatnak. Ennek jegyében került elfogadásra a Közösségben az erdők levegőszennyezéssel szembeni védelméről szóló 3528/86/EK rendelet⁽²⁸⁾ is, amely egy közösségi akciót⁽²⁹⁾ indított útjára, mivel az erdők levegőszennyezéssel szembeni védelme, állapotuk fenntartása és javítása a Közösségben különösen sürgető és jelentős. A Közösség által útjára indított akció célja, hogy megfelelő megfigyelő-hálózat kiépítésével és fenntartásával rendszeres időközönként felmérjék az erdőkben bekövetkezett károkat. Az így rendelkezésre álló adatok alapján rendszeresen jelentéseket kell készíteni az erdők állapotáról, különös tekintettel a levegőszennyezésre, annak érdekében, hogy ezáltal a károk mértékét és a különböző régiók fejlettségét figyelemmel lehessen kísérni. A károsított erdők helyreállítására programokat kell kidolgozni. Az akció végrehajtásának finanszírozásához a Közösségnek is hozzá kell járulnia. Az akció első időszakát a rendelet 1987. január 1-jével kezdődő ötéves időszakban határozta meg (1992. január 1-jéig), melyet a későbbiekben többször meghosszabbítottak,⁽³⁰⁾ legutoljára 2002-ig terjedő időszakig, ezzel ez az akció le is zárult.

Richtlinie ist der Schutz der menschlichen Gesundheit und Umwelt, obwohl der Begriff „Klima“ steht gar nicht in der Richtlinie.

Im Zentrum der Luftqualitätsmaßnahmen der 80er Jahre standen die Wälder, die durch die Luftverunreinigung geschädigt werden können. Eben aus diesem Grund wurde die Verordnung 3528/86/EWG⁽²⁷⁾ des Rates über den Schutz des Waldes in der Gemeinschaft gegen Luftverschmutzung erlassen, die eine gemeinschaftliche Aktion⁽²⁸⁾ in die Wege geleitet hat. Der Schutz der Wälder gegenüber den Luftverschmutzungen ist in der Gemeinschaft von besonderer Dringlichkeit und Bedeutung, deshalb ist es notwendig, gemeinschaftliche Maßnahmen im Interesse der Aufrechterhaltung und der Verbesserung des Zustandes der Wälder zu treffen. Der Zweck der von der Gemeinschaft in die Wege geleiteten Aktion ist, durch den Ausbau und die Aufrechterhaltung eines geeigneten Beobachtungsnetzes in regelmäßigen Zeitabständen eine einheitliche Einschätzung der Waldschäden durchzuführen. Anhand der so zur Verfügung stehenden Angaben sind regelmäßig Berichte über den Gesundheitszustand der Wälder unter Berücksichtigung der Luftverschmutzung zu erstellen, damit das Ausmaß der Schäden bestimmt und die Entwicklung in den verschiedenen Regionen der Gemeinschaft verfolgt werden kann. Um die geschädigten Wälder wiederherzustellen, müssen Programme ausgearbeitet werden. Zur Finanzierung der Durchführung der Aktion muss auch die Gemeinschaft beitragen. Die erste Phase der Aktion wurde von der Verordnung für den fünfjährigen Zeitraum ab den 1. Januar 1987 bis zum 1. Januar 1992 festgestellt, der später mehrmals verlängert wurde,⁽²⁹⁾ zuletzt bis 2002, damit wurde diese Aktion auch abgeschlossen.

A Közösség a levegővédelem érdekében az ózon általi károsodásokkal szemben az ózon általi levegőszennyezésről szóló 72/92/EGK európai parlamenti és tanácsi irányelvet ⁽³¹⁾ fogadta el, a Közösség Negyedik Környezeti Akcióprogramja ⁽³²⁾ által előírtak szerint. Az irányelv célja az emberi egészség és a környezet védelme érdekében további intézkedések elfogadása az ózon általi szennyezések csökkentéséért. Az éghajlat védelme, mint cél nem szerepel az irányelvben, jóllehet rendelkezései közvetve mindenképpen hozzájárulnak a klíma védelméhez.

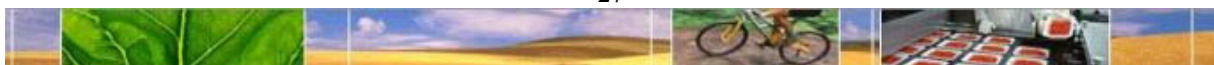
A 80-as évek közepétől arra a meggyőződésre jutott a Közösség, hogy a környezeti elemek átfogó védelmével nagyobb eredményeket tudnak elérni a környezetvédelem területén, mint a pontszerű vagy szektorális, kizárólag egy környezeti elemre kiterjedő szabályozással. Ennek következtében az elfogadott jogszabályok többé már nem csak egy környezeti médium védelmére koncentráltak, hanem az átfogó védelmet szolgálták, párhuzamosan fenntartva a szektorális szabályozást is. Az átfogó, horizontális szabályok közé sorolható a környezeti levegő minőségének vizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló 96/62/EK tanácsi irányelv ⁽³³⁾ (az ún. levegőminőségi keretirányelv) is, amely jóllehet egy környezeti elemre koncentrál, mégis integratív elemeinek köszönhetően már az átfogó szabályozási eszközök közé sorolható. A klíma védelmét nem is ez az irányelv szolgálja közvetlenül, hanem az ezt a keretirányelvet kitöltő további közösségi jogszabályok. Ezek közül csak néhányat említve:

- A levegőben lévő kén-dioxidra, nitrogén-dioxidra és nitrogén-oxidokra, porra és ólomra vonatkozó határértékekről szóló

Die Richtlinie 92/72/EWG⁽³⁰⁾ des Rates über die Luftverschmutzung durch Ozon enthält Bestimmungen über den Kampf gegenüber der Schädigungen durch Ozon, wie vorgeschrieben vom Vierten Aktionsprogramm ⁽³¹⁾ der Gemeinschaft für Umwelt. Der Zweck der Richtlinie ist weitere Maßnahmen zu treffen zur Reduzierung der Verschmutzung durch Ozon im Interesse des Schutzes der menschlichen Gesundheit und Umwelt. Der Schutz des Klimas, als Zweck steht nicht in der Richtlinie, obwohl ihre Bestimmungen indirekt auf jeden Fall dem Klimaschutz beitragen.

Ab Mitte der 80er Jahre ist die Gemeinschaft auf die Überzeugung gekommen, dass durch den umfassenden Schutz der Umweltelemente größere Ergebnisse erreicht werden können, als durch der punktmäßigen oder sektoralen, ausschließlich auf ein einziges Umweltelement konzentrierende Regelung. Infolgedessen haben sich die erlassenen Rechtsnormen nicht mehr auf den Schutz eines Umweltelementes konzentriert, sondern dienen dem umfassenden Schutz, parallel aufrechterhaltend die sektorale Regelung. Zu diesen umfassenden, horizontalen Rechtsnormen gehört auch die Richtlinie 96/62/EG⁽³²⁾ des Rates über die Beurteilung und die Kontrolle der Luftqualität (sog. Luftqualitätsrichtlinie), die sich zwar auf ein Umweltelement konzentriert, trotzdem ist sie dank ihren integrativen Elementen schon zu den umfassenden Regelungsmitteln zu ordnen. Dem Schutz des Klimas wird nicht direkterweise von dieser Richtlinie gedient, sondern von den diese Richtlinie mit Inhalt füllenden weiteren gemeinschaftlichen Rechtsnormen. Unter diesen nur einige erwähnd:

- Die Richtlinie 1999/30/EG ⁽³³⁾ des Rates über Grenzwerte für Schwefeldioxid,

1999/30/EK tanácsi irányelv ⁽³⁴⁾ a nitrogén-dioxid szennyezőanyag-csoportja vonatkozásában, amely a troposzférikus ózon és ezen üvegházhatású gáz keletkezése tekintetében releváns a klíma védelme szempontjából, bár a klíma védelmét, mint célkitűzést ezen irányelv sem tartalmazza.

- További irányelvként lehet még megemlíteni a környezeti levegő ózontartalmáról szóló 2002/3/EK tanácsi irányelvet, ⁽³⁵⁾ amely az 1999/30/EK irányelvet helyezte hatályon kívül. Ez az irányelv sem tartalmaz kimondottan klímavédelmi célokat, előtérben sokkal inkább az egészség védelme és az általános környezetvédelem áll.
- A benzin és a dízelüzemanyagok minőségéről, valamint a 93/12/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló 98/70/EK irányelv, ⁽³⁶⁾ amely a külső gyújtású és kompressziógyújtású motorokkal felszerelt gépjárművekben felhasználható tüzelőanyagokra vonatkozóan határoz meg az egészség és a környezet védelmére vonatkozó műszaki előírásokat.
- A környezeti levegőben található benzolra és szén-monoxidra vonatkozó határértékekről szóló 2000/69/EK irányelv, ⁽³⁷⁾ amely elsődlegesen a környezeti levegőben lévő benzol- és szénmonoxid-koncentrációra vonatkozóan határoz meg határértékeket abból a célból, hogy az emberi egészségre, illetve a környezet egészére gyakorolt káros hatásuk elkerülhető, megelőzhető vagy csökkenthető legyen.

Stickstoffdioxid und Stickstoffoxide, Partikel und Blei in der Luft, mit Hinsicht auf die Verschmutzungsstoffgruppe des Stickstoffoxids, die mit Rücksicht auf das troposphärische Ozon und die Entstehung dieses Treibhausgases aus dem Gesichtspunkt des Klimaschutzes relevant ist, obwohl auch diese Richtlinie den Klimaschutz, als Zielsetzung nicht enthält.

-Als weitere Richtlinie kann die Richtlinie 2002/3/EG ⁽³⁴⁾ des Europäischen Parlaments und des Rates über den Ozongehalt der Luft erwähnt werden, die die Richtlinie 1999/30/EG außer Kraft gesetzt hat. Diese Richtlinie enthält auch keine ausgesprochene Klimaschutzzwecke, viel mehr stehen der Schutz der Gesundheit und der allgemeine Umweltschutz in ihrem Zentrum.

Die Richtlinie 98/70/EG ⁽³⁵⁾ über die Qualität von Otto- und Dieselkraftstoffen und zur Änderung der Richtlinie 93/12/EWG des Rates, die auf Gesundheits- und Umweltaspekten beruhende technische Spezifikationen für Kraftstoffe zur Verwendung in Fahrzeugen mit Fremdzündungsmotor und mit Kompressionszündungsmotor festgelegt hat.

Die Richtlinie 2000/69/EG ⁽³⁶⁾ über Grenzwerte für Benzol und Kohlenmonoxid in der Luft legt vor allem Grenzwerte betreffend die Konzentration von Benzol und Kohlenmonoxid in der Luft fest, um deren schädlicher Auswirkungen auf die menschliche Gesundheit und die Umwelt zu vermeiden, vorzusorgen oder zu verringern.

2.3. Klímavédelem megjelenése az ózonréteg védelme érdekében elfogadott jogszabályokban

Az 1980-as évek kezdetén a Közösségnek is reagálnia kellett az ózonréteg elvékonyodásának problémájára: erre egyik példa a környezetben lévő fluór-szénhidrogénekről szóló 80/372/EGK ⁽³⁸⁾ határozat, melynek célja a fluór-szénhidrogének – melyek jelentős mértékben hozzájárulnak az ózonréteg elvékonyodásához - fokozatos csökkentése az ipari termelésben.

Az ózonréteg elvékonyodása elleni hatékony fellépéshez nélkülözhetetlenek bizonyult a nemzetközi összefogás, melynek egyik példája az 1987-ben elfogadott Bécsi Egyezmény ⁽³⁹⁾ konkretizálását szolgáló Montreáli Jegyzőkönyv ⁽⁴⁰⁾ az ózonréteget lebontó anyagokról. Az Egyezmény keretében a Szerződő Felek *kötelezettséget vállalnak a szükséges intézkedések megtételére az emberi egészség és a környezet megóvására az emberi tevékenységből eredő, vagy feltételezhetően bekövetkező negatív hatásoktól, amelyek megváltoztatják, vagy feltételezhetően módosítják az ózonréteget.* ⁽⁴¹⁾ A Közösség a Montreáli Jegyzőkönyv Szerződő Feleinek második (londoni) találkozásán ⁽⁴²⁾ elfogadott módosításokból eredő kötelezettségeinek eleget téve fogadta el az 594/91/EGK rendeletet. ⁽⁴³⁾ Ennek megfelelően a Közösség a fluór-szénhidrogének, egyéb halogenizált fluór-szénhidrogének, halonok, triklóretán behozatalát, kivételét, ezen anyagok felhasználásával való termelést, azok felhasználását, illetve ezek tilalmát szabályozta. Ezt a rendeletet a 94/3093/EK rendelet

2.3 Die Erscheinung des Klimaschutzes in den für den Schutz der Ozonschicht erlassenen Rechtsnormen

Am Anfang der 80er Jahre musste auch die Gemeinschaft auf das Problem der Verdünnung der Ozonschicht reagieren: dafür dient als Beispiel die 80/372/EWG ⁽³⁷⁾ Entscheidung des Rates über Fluorchlorkohlenwasserstoffe in der Umwelt, deren Zweck die schrittweise Reduzierung der Fluorchlorkohlenwasserstoffe – die in bedeutendem Maße zur Verdünnung der Ozonschicht beitragen – in der Industrieproduktion ist.

Um effektiv gegen die Verdünnung der Ozonschicht aufzutreten, schien die internationale Kooperation unentbehrlich zu sein, wofür als Beispiel dient das 1987er Wiener Abkommen ⁽³⁸⁾ konkretisierende Montrealer Protokoll ⁽³⁹⁾ über die Stoffe, die zum Abbau der Ozonschicht führen. Im Rahmen des Abkommens verpflichten sich die Vertragsparteien die nötigen Maßnahmen zu treffen, um die menschliche Gesundheit und die Umwelt vor schädlichen Auswirkungen zu schützen, die durch menschliche Tätigkeiten, welche die Ozonschicht verändern oder wahrscheinlich verändern, verursacht werden oder wahrscheinlich verursacht werden. ⁽⁴⁰⁾ Die aus den auf der zweiten Sitzung (in London ⁽⁴¹⁾) der Vertragsparteien des Montrealer Protokolls angenommenen Änderungen folgenden Verpflichtungen erfüllend hat die Gemeinschaft die 594/91/EWG ⁽⁴²⁾ Verordnung des Rates über Stoffe, die zu einem Abbau der Ozonschicht führen, erlassen. Dementsprechend wurden die Einfuhr, die Ausfuhr, sowohl die Produktion mit Hilfe von Fluorchlorkohlenwasserstoffen, anderen

⁽⁴⁴⁾ helyezte hatályon kívül, amely az 1991-es rendeletben szabályozott anyagokon kívül a szabályozást kiterjesztette a metilbromidra, a részben halogenizált fluór-bróm-szénhidrogénekre és a részben halogenizált szénhidrogénekre.

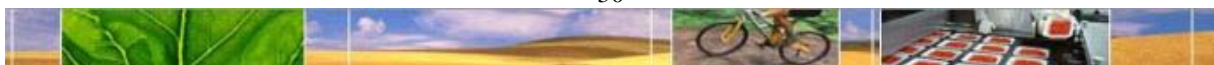
A bécsi egyezményből, ⁽⁴⁵⁾ valamint a montreali jegyzőkönyv legutóbbi módosításaiból és kiigazításaiból eredő kötelezettségek teljesítéséhez közösségi szintű intézkedésekre volt szükség, különösen a metil-bromid Közösségen belüli gyártásának és forgalmazásának a megszüntetése, valamint nemcsak az ózonréteget lebontó anyagok behozatalának, hanem ezek kivételének az engedélyezésére szolgáló rendszer megteremtése érdekében⁽⁴⁶⁾ Ennek következtében a 94/3093/EK rendelet tartalmi módosításra szorult, melyet a jelenleg hatályos 2000/2037/EK rendelet ⁽⁴⁷⁾ hajtott végre.

Az ózonréteggel kapcsolatos közösségi szabályozás tehát alapvetően nem az éghajlatváltozás elleni küzdelem konkrét célja miatt került megvalósításra, a szabályozás az éghajlatra és annak változására azonban mindenképpen pozitívan hatott és hat.

vollhalogenierten Fluorchlorkohlenwasserstoffen, Halonen, Trichlorethan, als auch deren Verbrauch, beziehungsweise deren Verbot geregelt. Diese Verordnung wurde durch die 3093/94/EG ⁽⁴³⁾ Verordnung des Rates über die Stoffe, die zum Abbau der Ozonschicht führen, außer Kraft gesetzt, die außer den in der Verordnung von 1991 geregelten Stoffen die Regelung auch auf Methylbromid, teilhalogenierte Fluorbromkohlenwasserstoffe, teilhalogenierte Fluorchlorkohlenwasserstoffe ausgebreitet hat.

Um die Verpflichtungen nach dem Wiener Abkommen, ⁽⁴⁴⁾ bzw. den letzten Änderungen und Anpassungen des Montrealer Protokolls zu erfüllen, war es erforderlich, die entsprechenden Maßnahmen auf Gemeinschaftsebene zu treffen, insbesondere zur Einstellung der Produktion und des Inverkehrbringens von Methylbromid in der Gemeinschaft und zur Einführung eines Lizenzsystems nicht nur für Einfuhren, sondern auch für Ausfuhren von ozonabbauenden Stoffen. ⁽⁴⁵⁾ Infolgedessen musste die 3093/94/EG Verordnung inhaltlich geändert werden, was die zur Zeit geltende 2037/2000/EG ⁽⁴⁶⁾ Verordnung erfüllt hat.

Die mit dem Schutz der Ozonschicht zusammenhängende Gemeinschaftsregelung wurde grundsätzlich nicht wegen dem konkreten Zweck des Klimaschutzes verwirklicht, aber die Regelung wirkte sich auf jeden Fall positiv auf das Klima und deren Änderungen aus, und tut es heute noch.

2.4. Klímavédelem megjelenése az energiapolitikai intézkedésekben

Az energiapolitika a Közösség tevékenységi körei közé tartozik, ⁽⁴⁸⁾ mégis, az EK-Szerződésben nem találunk konkretizáló rendelkezést az energiapolitikáról. A Környezeti címen belül annyi utalást találunk, hogy „[...] a Tanács a Bizottság javaslata alapján, valamint az Európai Parlamenttel, a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően egyhangúlag fogadja el: [...] c) a tagállamok különböző energiaforrások közötti választását és energiaellátásuk általános szerkezetét jelentős mértékben érintő intézkedéseket.” ⁽⁴⁹⁾

Az energiapolitika alapvető célja a gazdasági növekedés fenntartása mellett biztosítani az elegendő és kedvező árú energiát. Ez elsődlegesen a környezeti erőforrásokkal (mind az elsődleges energiahordozókkal, mint például a szén, kőolaj, földgáz, mind a másodlagos energiahordozókkal: elektromosság, hő) való ésszerű gazdálkodást követeli meg.

Ehhez a területhez szorosan kötődik a széndioxid kibocsátásának az energiahatékonyság fejlesztése által való korlátozásáról (SAVE) szóló 93/76/EGK tanácsi irányelve, ⁽⁵⁰⁾ melynek célja, hogy a tagállamok a kibocsátás korlátozására előírt célkitűzéseiket elérjék. Ennek lehetséges módjaként az energiahatékonyság javítását jelöli meg az irányelv, nevezetesen programok kidolgozása és megvalósítása segítségével a következő területeken: épületek energiatanúsítása, fűtési, klimatizálási és melegvíz-költségek számlázása a tényleges fogyasztás alapján, energia-hatásfokot javító beruházások

2.4 Erscheinung des Klimaschutzes in den Maßnahmen der Energiepolitik

Die Energiepolitik gehört zu den Tätigkeiten der Gemeinschaft, ⁽⁴⁷⁾ trotzdem findet man im EG-Vertrag keine konkretisierende Bestimmung über die Energiepolitik. Unter dem Titel „Umwelt“ finden wir nur den folgenden Hinweis: „[...] erlässt der Rat auf Vorschlag der Kommission nach Anhörung des Europäischen Parlaments, des Wirtschafts- und Sozialausschusses sowie des Ausschusses der Regionen einstimmig [...]: c) Maßnahmen, welche die Wahl eines Mitgliedstaats zwischen verschiedenen Energiequellen und die allgemeine Struktur seiner Energieversorgung erheblich berühren.“ ⁽⁴⁸⁾

Der grundsätzliche Zweck der Energiepolitik ist neben der Aufrechterhaltung des wirtschaftlichen Wachstums, genügende und preiswerte Energie zu sichern. Dies erfordert vor allem die nachhaltige Nutzung der Naturressourcen (sowohl die der primären Energieträger, wie z.B. Kohle, Erdöl, Erdgas, als auch die der sekundären Energieträger, wie Elektrizität und Wärme).

Zu diesem Gebiet gehört die 93/76/EWG ⁽⁴⁹⁾ Richtlinie des Rates zur Begrenzung der Kohlendioxidemissionen durch eine effizientere Energienutzung (SAVE), deren Zweck ist, dass die Mitgliedstaaten die Begrenzung der Kohlendioxidemissionen durch effizientere Energienutzung, insbesondere durch die Aufstellung und Umsetzung von Programmen verwirklichen: Energieausweis für Gebäude, Abrechnung der Heizungs-, Klimatisierungs- und Warmwasserbereitungskosten nach dem tatsächlichen Verbrauch, Förderung der Drittfinanzierung von

harmadik fél általi finanszírozása az állami szektorban, új épületek hőszigetelése, kazánok rendszeres időközönkénti vizsgálata, nagy energiafogyasztású vállalkozások energiafogyasztásának felülvizsgálata.

A Közösség is hamar felismerte, hogy az energiahatékonyság növelésére épülő energiapolitika az egyik leghatékonyabb intézkedés a klíma védelme szempontjából, így fokozatosan integrálta a klímavédelmi intézkedéseket az energiapolitikai intézkedésekbe. Ettől a ponttól kezdve már nem beszélhetünk a klímavédelem szempontjából pozitív mellékhatásokról, ettől kezdve sokkal inkább az energiahatékonyság növelése körében az energiapolitikai intézkedések egymással karöltve haladnak a konkrét klímavédelmi intézkedésekkel.

A klímavédelmi érdekek energiapolitikai intézkedésekbe való integrálására szolgál például a 2006/32/EK irányelv ⁽⁵¹⁾ (amely a 93/76/EKG irányelvet helyezte hatályon kívül) az energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról, melynek célja, hogy a tagállamokban az energia-végfelhasználás hatékonyságának költséghatékony javítását fokozza. Ez lehetséges egyrészt a szükséges célelőirányzatok, mechanizmusok, ösztönzők, illetve intézményi, pénzügyi és jogi keretek biztosításával a meglévő piaci korlátoknak és hiányosságoknak az energia hatékony végfelhasználása érdekében történő megszüntetése céljából; másrészt az energetikai szolgáltatások piacának kialakításához és előmozdításához, valamint egyéb, a végső fogyasztókat érintő energiahatékonyságot javító intézkedéseknek a meghozatalához szükséges feltételek megteremtésével.

Energiesparinvestitionen im öffentlichen Bereich, Wärmedämmung von Neubauten, regelmäßige Überprüfung von Heizkesseln, Energiebilanzen in Unternehmen mit hohem Energieverbrauch.

Auch die Gemeinschaft hat früh erkannt, dass die auf die Erhöhung der Energieeffizienz aufgebaute Energiepolitik eine der wirksamsten Maßnahmen im Interesse des Klimaschutzes ist, so hat sie die Klimaschutzmaßnahmen schrittweise in die energiepolitischen Maßnahmen integriert. Von diesem Punkt an können wir aber über keine positive Nebenwirkungen auf den Klimaschutz sprechen, von nun an funktionieren die energiepolitischen Maßnahmen im Kreis der Erhöhung der Energieeffizienz mit den konkreten Klimaschutzmaßnahmen zusammen.

Für die Integration der Interesse des Klimaschutzes in die energiepolitischen Maßnahmen dient als Beispiel die Richtlinie 2006/32/EG ⁽⁵⁰⁾ über Endenergieeffizienz und Energiedienstleistungen (die die Richtlinie 93/76/EWG aufgehoben hat), deren Zweck ist, die Effizienz der Endenergienutzung in den Mitgliedstaaten durch folgende Maßnahmen kostenwirksam zu steigern. Diese können einerseits durch Festlegung der erforderlichen Richtziele sowie der erforderlichen Mechanismen, Anreize und institutionellen, finanziellen und rechtlichen Rahmenbedingungen zur Beseitigung vorhandener Markthindernisse und -mängel, die der effizienten Endenergienutzung entgegenstehen; andererseits durch Schaffung der Voraussetzungen für die Entwicklung und Förderung eines Markts für Energiedienstleistungen, und für die Erbringung von anderen Maßnahmen zur Verbesserung der Energieeffizienz betreffend die Endverbraucher durchgeführt werden.

2.5. Üvegházhatású gázok kibocsátásának szabályozása a közlekedési szektorban

A Közösség üvegházhatású gázok kibocsátásának szabályozása a közlekedési szektorban elsődlegesen a közúti közlekedésre koncentrálódik, azon belül is a személygépjárművekre. Ezzel kapcsolatosan a Bizottság 1995-ben fogadott el egy Közleményt, melynek címe: „A személygépkocsik CO₂ kibocsátásának és az átlag üzem-anyag fogyasztásának a csökkentéséről szóló közösségi stratégia”.⁽⁵²⁾ Ennek célja, hogy a Közösségen belül a személygépkocsik által okozott CO₂ kibocsátások 2010-ig 25%-kal csökkenjenek.

A stratégia az alábbi négy fő vezérvonalra épül:

1. A gépjárműgyártókkal kötött önkéntes megállapodások, melyeket a Közösség európai, japán és koreai gyártó szövetségekkal kötött. Ezek kötelezik a szövetségek tagjait az új személygépkocsik esetében a CO₂-kibocsátás csökkentésére. Az első európai eredmények után némi hanyatlás figyelhető meg. A Bizottság fenntartja magának a jogot, hogy amennyiben ezek a szövetségek nem tartják meg a megállapodásban vállalt kötelezettségeiket, úgy konkrét jogalkotást kezdeményezzen ezen a területen a Közösség tagállamaira vonatkozóan.

2. 1999/94/EK irányelv⁽⁵³⁾ az új személygépkocsik forgalmazása alkalmával a tüzelőanyag-fogyasztásról és CO₂-kibocsátásról szóló vásárlói információk rendelkezésre állásáról, amely biztosítja, hogy a vásárló információkat kapjon a

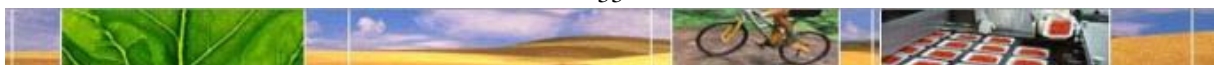
2.5 Die Regelung des Emittierens der Treibhausgase im Verkehrssektor

Die Regelung des Emittierens der Treibhausgase im Verkehrssektor konzentriert sich vor allem auf den Straßenverkehr, innerhalb dessen auf die Personenkraftwagen. Damit zusammenhängend hat die Kommission in 1995 eine Mitteilung unter dem Titel: „Eine Strategie der Gemeinschaft zur Minderung der CO₂ Emissionen von Personenkraftwagen und zur Senkung des durchschnittlichen Kraftstoffverbrauchs“⁽⁵¹⁾ verabschiedet. Zweck dieser Mitteilung ist die von den Personenkraftwagen verursachten CO₂-Emissionen bis 2010 mit 25% zu reduzieren.

Dementsprechend hat die Strategie 4 Leitlinien:

1. Die mit den Autoherstellern abgeschlossene freiwillige Vereinbarungen, die die Gemeinschaft mit europäischen, japanischen und koreanischen Herstellerverbänden abgeschlossen hat. Diese verpflichten die Mitglieder der Verbände, im Falle der Herstellung neuer Personenkraftwagen die Kohlendioxid-Emissionen zu reduzieren. Nach den ersten europäischen Ergebnissen ist ein leichter Rückgang zu spüren. Die Kommission behält sich das Recht vor, im Falle der Nichterfüllung der Verpflichtungen aufgrund dieser Vereinbarungen, konkrete Gesetzgebung für die Mitgliedstaaten der Gemeinschaft auf diesem Gebiet zu initiieren.

2. Die Richtlinie 1999/94/EG⁽⁵²⁾ über die Bereitstellung von Verbraucherinformationen über den Kraftstoffverbrauch und CO₂-Emissionen beim Marketing für neue Personenkraftwagen, die sicherstellt, dass die Verbraucher Informationen über

Közösségben eladásra vagy lízingelésre kínált új személygépkocsik tüzelőanyag-fogyasztásáról és CO₂-kibocsátásáról, s így döntését ezen ismeretek birtokában hozhassa meg.

3. 1753/2000/EK határozat ⁽⁵⁴⁾ az új személygépkocsik átlagos fajlagos CO₂-kibocsátását ellenőrző rendszer kialakításáról, amely egy rendszert alakított ki a Közösségben nyilvántartásba vett új személygépkocsik átlagos fajlagos CO₂-kibocsátásának ellenőrzésére. Ezt a rendszert csak azokra a személygépkocsikra lehet alkalmazni, amelyeket első alkalommal vesznek nyilvántartásba a Közösségben, és előzőleg azokat máshol még nem vették nyilvántartásba.

4. 2002 szeptemberében a Bizottság elkészített egy közleményt a Tanácsnak és a Parlamentnek „A személygépjárművek megadóztatása az Európai Unióban – cselekvési lehetőségek nemzeti és közösségi szinten” címmel, ⁽⁵⁵⁾ amely bemutatja az egyes tagállamok megközelítését ezen eszközzel kapcsolatosan.

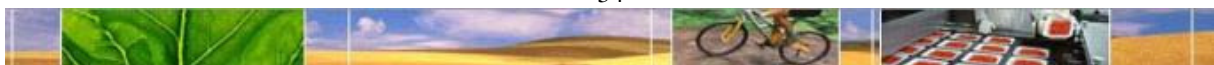
A Bizottság annak lehetőségét latolgatja, hogy további intézkedéseket tesz a közlekedési szektoron belül a CO₂-kibocsátások csökkentése érdekében mind a tengeri közlekedést, mind a légi közlekedést érintően. Ez utóbbira két lehetőség mutatkozik, egyrészt a légi közlekedés bevonása kibocsátási jogok kereskedelmébe, illetve a kerozin megadóztatása.

den Kraftstoffverbrauch und die CO₂-Emissionen von neuen Personenkraftwagen, die in der Gemeinschaft zum Kauf oder Leasing angeboten werden, erhalten, und so ihre Entscheidung in voller Sachkenntnis treffen können.

3. Die Entscheidung 1753/2000/EG ⁽⁵³⁾ zur Einrichtung eines Systems zur Überwachung der durchschnittlichen spezifischen CO₂-Emissionen neuer Personenkraftwagen, mit der ein System zur Überwachung der durchschnittlichen spezifischen CO₂-Emissionen von in der Gemeinschaft zugelassenen neuen Personenkraftwagen eingerichtet wurde. Das System gilt nur für Personenkraftwagen, die erstmals in der Gemeinschaft zugelassen werden und zuvor nicht anderswo zugelassen waren.

4. Im September 2002 hatte die Kommission eine Mitteilung an den Rat und das Europäische Parlament über „Die Besteuerung von Personenkraftwagen in der Europäischen Union - Handlungsmöglichkeiten auf nationaler und gemeinschaftlicher Ebene“, ⁽⁵⁴⁾ die die Einstellungen der einzelnen Mitgliedstaaten im Zusammenhang mit diesem Instrument darstellt.

Die Kommission macht sich darüber Gedanken, weitere Maßnahmen innerhalb des Verkehrssektors im Interesse der Reduzierung der CO₂-Emissionen, sowohl den Seeverkehr, als auch den Luftverkehr betreffend zu treffen. Für diesen letzten scheint es zwei Möglichkeiten zu geben, einerseits die Einbeziehung des Luftverkehrs in den Emissionshandel, bzw. die Besteuerung vom Kerosin.

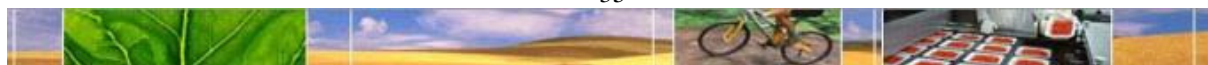

Eredmények

A fenti áttekintésből jól látszik, hogy a Közösség számos területen tett és tesz ma is erőfeszítéseket immáron konkrétan az éghajlatváltozással, mint globális problémával szemben. A további intézkedések meghatározása érdekében nélkülözhetetlen annak figyelemmel kísérése és megállapítása, hogy az eddigi cselekvések eredményeseknek bizonyultak-e vagy sem, illetve, hogy mely területeken lehetne még további kibocsátás-csökkentéseket elérni. Erre szolgál az Európai Környezetvédelmi Ügynökség és a Bizottság által minden évben közzé tett jelentés az üvegházhatású gázok tagállami kibocsátásáról. A jelentések alapjául szolgáló egységes adatszolgáltatást – amely nélkül az adatok nem vethetők össze – az üvegházhatást okozó gázok Közösségen belüli kibocsátásának nyomon követését szolgáló rendszerről és a Kiotói Jegyzőkönyv végrehajtásáról szóló 280/2004/EK határozat⁽⁵⁶⁾ biztosítja. A 2002-es jelentés szerint a Közösségnek sikerült 2000-ben az 1990-es szinten stabilizálnia az üvegházhatású gázok kibocsátását, és a jelentés becslései szerint a Közösség a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségek teljesítéséhez vezető út felét már megtette. Ezzel szemben a 2003-as jelentés már nem mutatott ilyen optimista képet, amely szerint a Közösség mindösszesen az út egy negyedét tette meg a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségek teljesítése felé. A 2004 decemberében közzétett jelentés (amely 2002-ig terjedő kibocsátásokról szolgál adatokkal) igencsak vegyes képet mutat: hét tagállam esetében elért előrelépések 2010-re már pozitívabb képet vetítenek előre, mint a 2003-as jelentés. Az EU-15 közül kilenc tagállam esetében elmondható, hogy a jelenlegi ütem szerint nem fogják tudni teljesíteni a

Ergebnisse

Aus dem obigen Überblick ist es gut zu entnehmen, dass die Gemeinschaft auf vielen Gebieten Anstrengungen gemacht hat und macht heute noch konkret gegenüber den Klimawandel, als globales Problem. Im Interesse zur Feststellung weiterer konkreten Maßnahmen ist es unentbehrlich zu berücksichtigen und festzustellen, ob die bisherigen Tätigkeiten als erfolgreich zu betrachten sind, oder nicht, bzw. auf welchem Gebiet noch weitere Emissionsreduktionen zu erreichen sind. Dafür dient auch der jedes Jahr veröffentlichte Bericht der Europäischen Umweltagentur und der Kommission über das mitgliedstaatliche Emittieren der Treibhausgase. Die als Grund der Berichte dienende einheitliche Datenlieferung – ohne die die Daten miteinander nicht zu vergleichen sind – wird von der Entscheidung 280/2004/EG⁽⁵⁵⁾ über ein System zur Überwachung der Treibhausgasemissionen in der Gemeinschaft und zur Umsetzung des Kiotoer Protokolls gesichert. Nach dem Bericht von 2002 ist es der Gemeinschaft gelungen, in 2000 die Treibhausgasemissionen auf dem Niveau von 1990 zu stabilisieren und nach der Schätzungen des Berichtes hat die Gemeinschaft schon die Hälfte des Weges zur Erfüllung der Verpflichtungen des Kiotoer Protokolls gemacht. Im Gegenteil dazu, der Bericht von 2003 zeigte kein optimistisches Bild mehr, nach dem machte die Gemeinschaft insgesamt das Viertel des Weges zur Erfüllung der Verpflichtungen des Kiotoer Protokolls. Der im Dezember 2004 veröffentlichte Bericht (der bis 2002 Daten über die Emissionen enthält) zeigt ein relativ gemischtes Bild: die im Falle von 7 Mitgliedstaaten erreichten Fortschritte prognostizieren bis 2010 schon ein positiveres Bild, als der Bericht

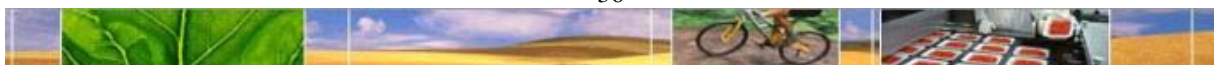

Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségüket. Az újonnan csatlakozott tíz tagállam viszont jó úton halad a Kiotói vállalásaik teljesítése felé, Szlovénia kivételével, jóllehet nem szabad megfeledkezni arról a tényről sem, hogy e tagállamokra nem vonatkoznak a „burden sharing agreementben” foglaltak, ezek az új tagállamok a Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségeikért önállóan felelnek.

Az éghajlatváltozás elleni politika összetettségéből adódóan ezen a területen az intézkedéseket több cselekvési szinten kell megvalósítani: mind helyi, regionális, nemzeti, mind közösségi szinten. A Közösség ezen a területen betöltött vezető szerepét azért is kell hangsúlyoznunk, mert a Közösség a Kiotói Jegyzőkönyv Részleges Fele, amellyel a tagállamok mellett maga a Közösség is felelősséget vállalt a Jegyzőkönyvben foglalt kötelezettségek teljesítéséért. A határon átnyúló környezeti problémák és a belső piac számos ponton összefüggnek egymással, így az üvegházhatású gázok kibocsátása mindkettő vonatkozásában jelentőséggel bír. A Közösség és a Tanács aktuális elnöksége a nemzetközi tárgyalások folyamán mindvégig kezdeményező és vezető szerepet töltött be, amely várhatóan a jövőben sem változik.

von 2003. Von den EU-15 ist über 9 Mitgliedstaaten zu sagen, dass sie nach dem jetzigen Tempo ihre im Kiotoer Protokoll enthaltenen Verpflichtungen nicht werden erfüllen können. Die neulich beigetretenen zehn Mitgliedstaaten sind aber auf dem guten Wege, ihre Kioto-Verpflichtungen zu erfüllen, bis auf Slowenien, obwohl wir die Tatsache auch nicht vergessen dürfen, dass für diese Mitgliedstaaten die Bestimmungen der Lastenverteilungsvereinbarung (Burden Sharing Agreement) nicht gelten, diese Staaten haften für ihre, im Kiotoer Protokoll enthaltenen Verpflichtungen selbständig.

Aus der Komplexität der Klimapolitik ergibt sich, dass die Maßnahmen auf diesem Gebiet auf mehreren Tätigkeitsebenen zu verwirklichen sind: sowohl auf örtlicher, regionaler, nationaler, als auch gemeinschaftlicher Ebene. Die Vorreiterrolle der Gemeinschaft auf diesem Gebiet ist auch deswegen zu betonen, weil die Gemeinschaft Vertragspartei des Kiotoer Protokolls ist, wodurch neben den Mitgliedstaaten selbst die Gemeinschaft für die Erfüllung der im Kiotoer Protokoll niedergelegten Verpflichtungen haftet. Die grenzüberschreitenden Umweltprobleme und der Binnenmarkt hängen auf mehreren Punkten zusammen, so ist das Emittieren der Treibhausgase beide betreffend von großer Bedeutung. Die Gemeinschaft und der aktuelle Vorsitz des Rates hatten während der internationalen Verhandlungen immer eine Initiator- und Vorreiterrolle, was sich in der Zukunft zu erwartend nicht ändern wird.

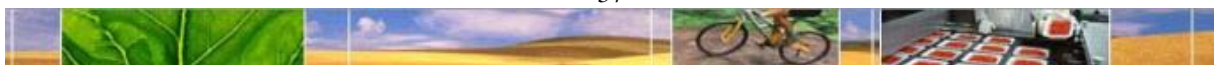

Lábjegyzetek

1. EK-Szerződés 174. cikk (korábbi 130r. cikk) (1) bekezdés, 2. cikk (korábbi 2. cikk), illetve az EK-Szerződés 3. cikk (korábbi 3. cikk) (1) bekezdés 1) pont
2. EK-Szerződés 174. cikk (korábbi 130r. cikk) (1) bekezdés 1. francia bekezdése
3. EK-Szerződés 174. cikk (korábbi 130r. cikk) (1) bekezdés 2. és 4. francia bekezdése
4. A magyar nyelvben ezidáig kevésbé elterjedt klímavédelem (németül: Klimaschutz, angolul: climate change) kifejezést az éghajlatváltozás elleni védelem szinonímjaként alkalmazom.
5. Az Egységes Európai Okmány 25. cikke építette be az EGK-Szerződésbe a „Környezet” címet: Az EGK-Szerződés harmadik része a következő VII. címmel egészül ki: VII. CÍM KÖRNYEZET [...]
6. Lásd a levegővédelmet, az ózonvédelmet, az energiagazdálkodást, az energiatakarékosságot, a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást!
7. EK-Szerződés 6. cikk (korábbi 3c. cikk) „A környezetvédelmi követelményeket — különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel — be kell illeszteni a 3. cikkben említett közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába.”
8. Még ha az éghajlatváltozás okainak vizsgálatára vonatkozó természettudományi kutatások eredményeit sok tekintetben ellentétes módon értelmezik is a szakértők, abban egyetértenek, hogy az éghajlatváltozás folyamatának felgyorsulását legfőképpen az üvegházhatású gázok kibocsátásának növekedése okozza.
9. HL C 255, 1986.10.13. p. 272. Resolution on measures to counteract the rising concentration of carbon dioxide in the atmosphere (The „greenhouse” effect).
10. Entschließung zu Maßnahmen gegen die zunehmende CO₂-Konzentration in der Atmosphäre” (Treibhauseffekt)
11. Mitteilung an den Rat „Der Treibhauseffekt und die Gemeinschaft” betreffend das Arbeitsprogramm der Kommission zur Beurteilung der politischen Optionen zur Verringerung der mit dem „Treibhauseffekt” verbundenen Risiken KOM (88) 656 endg. 6.1.89.
12. Entwurf einer Entschließung des Rates über den „Treibhauseffekt und die Gemeinschaft” KOM (88) 656/2 endg. 16.1.89.
13. Entschließung des Rates vom 21. Juni 1989 über Treibhauseffekt und Gemeinschaft HL C 183, 1989.07.20., p.4
14. Presidency conclusions of the European Council (25 and 26 June 1990) Global Issues „The Community and its Member States have a

Fussnote

1. Art. 174 (1) des EG-Vertrages, Art. 2, Punkt 1 des (1) des Art. 3
2. Art. 174 (1) 1. französischer Absatz des EG-Vertrages
3. Art. 174 (1) 2. und 4. französische Absätze des EG-Vertrages
4. Art. 25 der Einheitlichen Europäischen Akte hat den Titel „Umwelt“ in den EWG-Vertrag eingebaut, so hat sich der dritte Teil des EWG-Vertrages mit dem Titel VII ergänzt: VII. Titel UMWELT [...]
5. Siehe noch den Luftreinhaltung, den Ozonschutz, die Energiewirtschaft, die Energiesparungen, die nachhaltige Nutzung der natürlichen Ressourcen!
6. Art. 6 (3c.) EG-Vertrag „Die Erfordernisse des Umweltschutzes müssen bei der Festlegung und Durchführung der in Artikel 3 genannten Gemeinschaftspolitiken und -maßnahmen insbesondere zur Förderung einer nachhaltigen Entwicklung einbezogen werden.”
7. Obwohl die Experten die Ergebnisse der naturwissenschaftlichen Untersuchungen über die Ursachen der Klimawandel in vielen Hinsichten gegensätzlich bewerten, sind sie darin einig, dass die Beschleunigung des Prozesses der Klimawandel vor allem auf die Erhöhung des Emittierens der Treibhausgase zurückzuführen ist.
8. ABl. C 255, vom 13.10.1986., S. 272. Resolution on measures to counteract the rising concentration of carbon dioxide in the atmosphere (The „greenhouse” effect)
9. Entschließung zu Maßnahmen gegen die zunehmende CO₂-Konzentration in der Atmosphäre” (Treibhauseffekt)
10. Mitteilung an den Rat „Der Treibhauseffekt und die Gemeinschaft” betreffend das Arbeitsprogramm der Kommission zur Beurteilung der politischen Optionen zur Verringerung der mit dem „Treibhauseffekt” verbundenen Risiken KOM (88) 656 endg. 6.1.89
11. Entwurf einer Entschließung des Rates über den „Treibhauseffekt und die Gemeinschaft” KOM (88) 656/2 endg. 16.1.89
12. Entschließung des Rates vom 21. Juni 1989

special responsibility to encourage and participate in international action to combat global environmental problems. Their capacity to provide leadership in this sphere is normous. The Community must use more effectively its position of moral, economic and political authority to advance international efforts to solve global problems and to promote sustainable development and respect for the global commons. [...] The community should also support efforts to build into international structures the capacity to respond more effectively to global problems. Depletion of the ozone layer is a major cause for concern. The Community has already agreed to press for revision of the Montreal Protocol on substances which deplete the ozone layer so as to speed up considerably the complete elimination of these substances. It is also committed to the provision of additional financial and technical resources to assist developing countries in implementing the Protocol. We call on all the Contracting Parties to the Protocol to support these proposals and we call on States which have not already done so urgently to ratify or accede to the Protocol. Recent scientific assessments show that man-made emissions are substantially increasing the atmospheric concentrations of greenhouse gases and that a business-as-usual approach will lead to additional global warming in the decades to come. We urge all countries to introduce extensive energy efficiency and conservation measures and to adopt as soon as possible targets and strategies for limiting emissions of greenhouse gases. [...]"

15. „We call on the Commission to expedite its proposals for concrete action and, in particular, measures relating to carbon dioxide emissions, with a view to establishing a strong Community position in preparation for the Second World Climate Conference. The Community and its Member States will take all possible steps to promote the early adoption of a Climate Convention and associated rotocols, including one on tropical forest protection [...]"

16. EK-Bulletin 1990/6. p.19.

17. Council of Environment and Energy Ministers

18. EK-Bulletin 1990/10. p. 41

19. EK-Bulletin 1991/12. p. 88.

20. Jason ANDERSON, Ian SKINNER: The European Union's Approach to Reducing Greenhouse Gas Emissions, JEEPL 2/2005, pp. 92-100.

5. cikk (korábbi 3b. cikk)

21. „A Közösség az e szerződésben ráruházott hatáskörök és a számára kijelölt célkitűzések keretén belül jár el. Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, a szubszidiaritás elvének megfelelően a Közösség csak akkor és annyiban jár el, amennyiben a tervezett intézkedés

über Treibhauseffekt und Gemeinschaft HL C 183, 1989.07.20., p.4.

13. conclusions of the European Council (25 and 26 June 1990) Global Issues

14. „We call on the Commission to expedite its proposals for concrete action and, in particular, measures relating to carbon dioxide emissions, with a view to establishing a strong Community position in preparation for the Second World Climate Conference. The Community and its Member States will take all possible steps to promote the early adoption of a Climate Convention and associated rotocols, including one on tropical forest protection [...]"

15. EK-Bulletin 1990/6. p.19

16. Council of Environment and Energy Ministers

17. EK-Bulletin 1990/10. p. 41

18. EK-Bulletin 1991/12. p.88

19. Jason ANDERSON, Ian SKINNER: The European Union's Approach to Reducing Greenhouse Gas Emissions, JEEPL 2/2005, pp. 92-100

20. Die Gemeinschaft wird innerhalb der Grenzen der ihr in diesem Vertrag zugewiesenen Befugnisse und gesetzten Ziele tätig. In den Bereichen, die nicht in ihre ausschließliche Zuständigkeit fallen, wird die Gemeinschaft nach dem Subsidiaritätsprinzip nur tätig, sofern und soweit die Ziele der in Betracht gezogenen Maßnahmen auf Ebene der Mitgliedstaaten nicht ausreichend erreicht werden können und daher wegen ihres Umfangs oder ihrer Wirkungen besser auf Gemeinschaftsebene erreicht werden können. Die Maßnahmen der Gemeinschaft gehen nicht über das für die Erreichung der Ziele dieses Vertrags erforderliche Maß hinaus.

21. . 25. Dem Dritten Teil des EWG-Vertrages wird folgender Titel VII hinzugefügt: „Titel VII. Umwelt“ [...]

22. Titel XIX. (früherer Titel XVI.) Art. 174. (früherer Art. 130r.) – Art. 176. (früherer Art. 130t.)

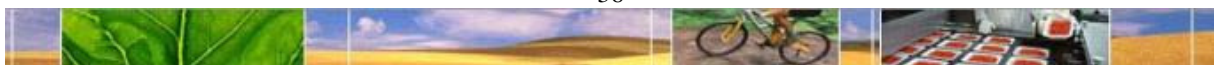
23. ABl. L 76, vom 6.4.1970., S. 15

24. ABl. L 32 vom 3.2.1977, S. 32–39

25. ABl. L 188 vom 16.7.1984, S. 20–25

26. ABl. L 87 vom 27.3.1985, S. 1–7

27. ABl. L 326 vom 21.11.1986, S. 2–4

céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. A Közösség intézkedései nem léphetik túl az e szerződés célkitűzéseinek eléréséhez szükséges mértéket.”

22. 25. cikk Az EGK-Szerződés harmadik része a következő VII. címmel egészül ki: VII. CÍM KÖRNYEZET [...]

23. XIX. Cím (korábbi XVI. Cím) 174. cikk (korábbi 130r. cikk) – 176. cikk (korábbi 130t. cikk)

24. HL L 76, 1970.4.6., p. 15.

25. HL L 32, 1977.2.3., pp. 32-39.

26. HL L 188, 1984. 7.16., pp. 20-25.

27. HL L 87, 1985.3.27., 239.p.

28. HL L 326, 1986.11.21., 2.p.

29. Eine gemeinschaftliche Aktion zum Schutz des Waldes gegen Luftverschmutzung

30. I. A Közösségben az erdők levegőszennyezéssel szembeni védelméről szóló 3528/86/EK rendelet módosításáról szóló 2157/92/EGK rendelet (HL L 217, 1992.07.31., p.1) meghosszabbította az akciót további 10 évvel (1987-1997)

II. A Közösségben az erdők levegőszennyezéssel szembeni védelméről szóló 3528/86/EK rendelet módosításáról szóló 307/97/EK tanácsi rendelet (HL L 97, 1997.02.21., p.9.) módosította ezt a 10 éves hosszabbítást 15 évre.

III. A Közösségben az erdők levegőszennyezéssel szembeni védelméről szóló 3528/86/EK rendelet módosításáról szóló 804/2002/EK tanácsi rendelet (HL L 137, 2002.05.17., p.1.) módosította a fenti 15 évet 16 évre.

31. HL L 297, 1992.10.13., 1.p.

32. Viertes Aktionsprogramm für den Umweltschutz (1987 - 1992), KOM(86)485 endg.

33. HL L 296, 1996.11.21., 55.p.

34. HL L 163, 1999.6.29., 164.p

35. HL L 67, 2002.3.9., 497.p.

36. HL L 350, 1998.12.28., 58.p.

37. HL L 313, 2000.12.13., 12.p.

38. HL L 90, 1980.04.03., 45.p.

39. sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló Bécsi Egyezmény (1985. március 22.)

40. Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (Montreál, 1987. szeptember 16.)

41. A Jegyzőkönyv Preambuluma

A Jegyzőkönyv hivatalos fordításaként a 35/1990. (II.28.) MT Rendeletet használtam.

42. londoni módosítás (London Amendment to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer 1990); koppenhágai módosítás (Copenhagen Amendment 1992), bécsi módosítás (Vienna Amendment 1995), montreáli módosítás (Montreal Amendment 1997), pekingi módosítás

28. Eine gemeinschaftliche Aktion zum Schutz des Waldes gegen Luftverschmutzung

29. I. Die Verordnung 2157/92/EWG zur Änderung der Verordnung 3528/86/EWG über den Schutz des Waldes in der Gemeinschaft gegen Luftverschmutzung (ABl. L 217, 31.7.1992, p.1) hat die Aktion mit weiteren 10 Jahren verlängert (1987-1997).

II. Die Verordnung 307/97/EG zur Änderung der Verordnung 3528/86/EWG über den Schutz des Waldes in der Gemeinschaft gegen Luftverschmutzung (ABl. L 51 vom 21.2.1997, S. 9–10) hat die obige 10 Jahre für 15 Jahre geändert.

III. Die Verordnung 804/2002/EG zur Änderung der Verordnung 3528/86/EWG über den Schutz des Waldes in der Gemeinschaft gegen Luftverschmutzung (ABl. L 132 vom 17.5.2002, S. 1–2) hat die obige 15 Jahre auf 16 Jahre geändert.

30. ABl. L 297 vom 13.10.1992, S. 1–7

31. Viertes Aktionsprogramm für den Umweltschutz (1987 - 1992), KOM(86)485 endg. ABl. C 070, vom 18.03.1987., S. 3

32. ABl. L 296 vom 21.11.1996, S. 55–63

33. ABl. L 163 vom 29.6.1999, S. 41–60

34. ABl. L 67 vom 9.3.2002, S. 14–30

35. ABl. L 350, vom 28.12.1998., S. 58

36. ABl. L 313, vom 13.12.2000, S.12

37. ABl. L 090 vom 03.04.1980 S. 45

38. Übereinkommen zum Schutz der Ozonschicht (22. März 1985)

39. Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (Montreal, 16. September 1987)

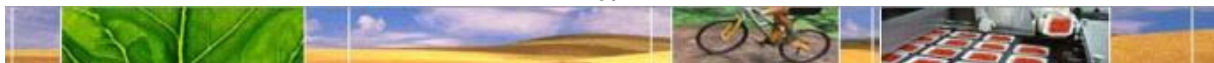
40. die Präambel des Protokolls

41. Londoner Änderung (London Amendment to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer 1990); Kopenhagener Änderung (Copenhagen Amendment 1992), Wiener Änderung (Vienna Amendment 1995), Montrealer Änderung (Montreal Amendment 1997), Pekinger Änderung (Pekinese Amendment 1999)

42. ABl. L 67 vom 14.3.1991, S. 1–10

43. Verordnung 3093/94/EG über die Stoffe, die zum Abbau der Ozonschicht führen (ABl. L 333 vom 22.12.1994, S. 1–20)

Wiener (Rahmen)Übereinkommen zum Schutz der Ozonschicht 1985

(Pekinese Amendment 1999)

43. HL L 67, 1991. 3.14., 1.p.

44. Az ózónréteget lebontó anyagokról szóló 3093/94/EK tanácsi rendelet
HL L 333, 1994.12.22., pp.1-20.

Az ózónréteg védelméről szóló 1985-ben elfogadott Bécsi (Keret)Egyezmény

45. (Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer)

46. A rendelet (4) Preamblum-bekezdése

47. Az ózónréteget lebontó anyagokról szóló 2000/2037/EK rendelet (HL L 244, 2000.09.29., pp.1-24.)

48. 3. cikk (korábbi 3. cikk)

(1) A 2. cikkben foglaltak megvalósítása céljából a Közösség tevékenysége — e szerződés rendelkezései és az

abban meghatározott ütemezés szerint — a következőket foglalja magában: [...]

u) intézkedések az energiaügy, a polgári védelem és az idegenforgalom területén.

49. EK-Szerződés 175. cikk (korábbi 130s. cikk) (2) bekezdés

50. HL L 237., 1993.9.22., pp.28-30. (SAVE-irányelv)

51. HL L 114., 2006.4.27., 64—85. o. Ez helyezte hatályon kívül a SAVE-irányelvet.

52. KOM(95) 689 Mitteilug der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament - Eine Strategie der Gemeinschaft zur Minderung der CO₂ Emissionen von Personenkraftwagen und zur Senkung des durchschnittlichen Kraftstoffverbrauchs

53. HL L 12, 2000.1.18., pp. 16-23.

54. HL L 202, 2000.08.10., pp.1-13.

55. KOM(2002)431 Mitteilug der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament - Besteuerung von personenkraftwagen in der Europäischen Union - Handlungsmöglichkeiten auf nationaler und gemeinschaftlicher Ebene [SEK(2002) 858]

56. HL L 49, 2004.2.19., pp.1-8.

44. (Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer)

45. (4) Erwägungsgrund der Verordnung

46. Verordnung 2037/2000/EG über Stoffe, die zum Abbau der Ozonschicht führen (ABl. L 244 vom 29.9.2000, S. 1-24)

47. Art. 3 (früherer Art. 3)

Art. 3 (früherer Art. 3)1) Die Tätigkeit der Gemeinschaft im Sinne des Artikels 2 umfasst nach Maßgabe dieses Vertrags und der darin vorgesehenen Zeitfolge: [...]

u) Maßnahmen in den Bereichen Energie, Katastrophenschutz und Fremdenverkehr.

48. Abs. 2. des Art. 175. (früherer Art. 130s.) des EG-Vertrages

49. ABl. L 237 vom 22.9.1993, S. 28-30

50. ABl. L 114, 27.4.2006, S. 64-85. Diese hat die SAVE-Richtlinie aufgehoben.

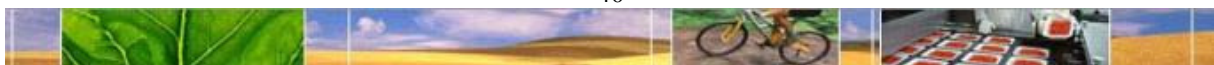
51. KOM(95) 689 Mitteilug der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament - Eine Strategie der Gemeinschaft zur Minderung der CO₂ Emissionen von Personenkraftwagen und zur Senkung des durchschnittlichen Kraftstoffverbrauchs

52. ABl. L 12, 18.1.2000, S. 16-23

53. ABl. L 202, 10.8.2000, S. 1-13

54. KOM(2002)0431 endg. Mitteilug der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament - Besteuerung von personenkraftwagen in der Europäischen Union - Handlungsmöglichkeiten auf nationaler und gemeinschaftlicher Ebene [SEK(2002) 858]

55. ABl. L 49, 19.2.2004., S. 1-8

Dr. KURUCZ Mihály

PhD. Egyetemi docens

ELTE ÁJTK Agrárjogi Tanszék

Mihály KURUCZ

PhD.,

**Associate professor at Eötvös Lóránd
University's Department of Agricultural
Law**

Translated by: Rita Bajor, Judit Bóhm

*Az agrárjog tárgya fogalma,
alapelvei és rendszere*

I., Az agrárjog tárgya

Az agrárjog tárgyát más jogágakhoz hasonlóan azok az elsajátítási és életviszonyok alkotják, amelyeket az agrárjog rá jellemző és mástól megkülönböztető módon, sajátosan szabályoz. A tárgy meghatározása vezet el a fogalom definiálásához is, hiszen az agrárjog is, mint minden más jogág vizsgálódási tárgyának különössége, vizsgálati és megfigyelési rendszere sajátossága, az általa feltárt törvényszerűségek verifikálhatósága alapján tarthat igényt az önálló megjelenítés igényére.

Az agrárjogi szabályozás alapvető jellemzője, hogy az elsajátítás mozzanatait körülölelő privátautonómiát a legkülönbözőbb módokon korlátozza. E korlátozások tartalmazhatnak tiltást, engedélyhez, bizonyos feltételekhez kötöttséget, konkrét magatartásra kötelezéseket. E korlátozások egyúttal az elsajátítási viszonyok negatív tartalmi meghatározását jelentik, amelyek másfelől az elsajátítási viszonyok körülhatárolását is megadják ezáltal.

A korlátozások egyszerre vagy külön- külön érintik a tulajdon, az elsajátítás belső tartalmi elemeit,

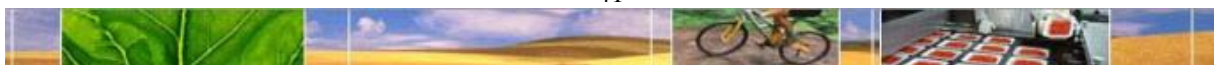
*Agricultural law's subject,
concept, axioms and system*

I., Agricultural law's subject

Similarly to other branches of law, those acquisition and living conditions create the subject of agricultural law, which are ruled characteristic by the agricultural law, in a distinctive and special way. Determination of subject also leads to the concept's definition, because agricultural law – similarly to other branches of law - can also raise a claim to independent presentation by the reason of extraordinariness of the subject of research, researching and studying system's characteristic, and the verification of the revealed regularity.

Essential characteristic of agricultural law's regulation is that, it limits the private autonomy surrounding the acquisition in several ways. These limits can contain prohibition, obligation to permission of some conditions and to concrete acts. In addition, these limits define negative content of the acquisition's conditions, by which they give also the frame of the acquisition.

Limits at the same time or separately deal with property's and acquisition's inner content

és ugyanilyen módon jelennek meg az elsajátítást szabályozó jogviszonyokban is, különösen a tulajdonjog, illetőleg a belőle kiváló önállósuló állagjogok tekintetében. A korlátozások részben kívül esnek a polgári jog térrénumán és a közjogba tartoznak. Itt a tulajdonjog nemcsak egyesekkel szemben, hanem a közérdek alapján a közösséggel szembeni viszonylatában is kötött, és a közösség, az államhatalom útján, hivatalból - a közigazgatás által - örökös e kötöttség érvényesülése fölött.

A használati és a hasznosítási jogosultságok erőteljes közjogi szabályozása eltérő aszerint, hogy azok a mezőgazdaságilag hasznosított földekre, mint a tevékenység alapjára, tárgyára és eszközére irányulnak, illetőleg a mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre, mint az agrártevékenység eredményére vonatkoznak.

A használati jog oldalán a korlátozások sora jelenik meg az állategészségügy, növényegészségügy, növényvédelem, állatvédelemre (kártékony állatok, növények irtásán, a hasznos állatok védelmezésén, a vadászati, halászati tevékenységre) vonatkozó előírásokon át, a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek előállítására, forgalomba hozatala kapcsán, a természetes környezet igénybe vétele, használata terhelése és károsítása során.

A mezőgazdasági ingatlanokra és ingókra fennálló használati jogok, az ahhoz szorosan kapcsolódó haszonvételi jogok tekintetében eltérő intenzitású a közérdekű beavatkozások jellege.

A kettős tárgyi struktúra

Az agrárjogi jogviszonyok tárgyának meghatározásakor be kell mutatni azokat a dolgokat is, amelyekre vonatkozóan ezek létrejönnek.

Elsődlegesen az agrárjog tárgyi körét a

elements, and in the same way appear also in legal relations, which regulates acquisition, especially regarding the title of property and the titles deriving from it forming an independent corpus. Limits are partly outside of the field of civil law and belong to public law. Here right to ownership is defined not only against individuals, but also against community because of the public interest also. The community protects the success of these limits through state power officially, and through the administration.

The public law regulating the right of utilization is different as they refer to agricultural utilized land - as the basic, subject and instrument of activity-, or concern agricultural product and foodstuffs - as the result of agricultural activity.

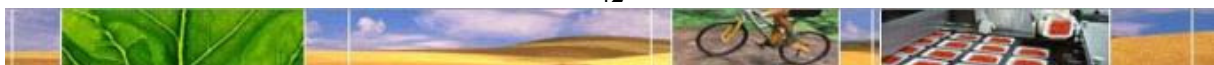
Regarding right to utilization many limits appear through prescriptions relating to animal welfare, plant sanitation, plant protection, animal protection (through extermination of noxious animals, plants, protection of useful animals, activity of fishing and hunting), in connection with producing and marketing of agricultural products and foodstuffs, in the course of natural environment's utilization, use, burden and damage.

The ways of the public interest intervention have different intensity, regarding the agricultural landed property and movables existing right of utilization, and usufruct, which is in close connection with the right to usufruct.

The double structure of the agricultural relations

On defining agricultural legal relations' subject those institutions must be also presented upon which they are based.

Primary the subject of agricultural law are

mezőgazdasági terméket, illetőleg annak feldolgozott tárgyát, az élelmiszert előállító és forgalomba hozó, egységes vezetés alatt álló termelő egység, a mezőgazdasági üzem személyi és vagyoni viszonyai képezik.

Másodlagosan az agrárjog szabályozási tárgya általában a személyeknek, mint jogalanyoknak a mezőgazdasági hasznosítású földekre, illetőleg termőföldekre kiterjedő személyi és vagyoni viszonyai, illetőleg a mezőgazdasági termékekkel és élelmiszerekkel kapcsolatos vagyoni jogviszonyai.

Az agrárjog tárgyát tehát elsődlegesen egy különös jogalany a mezőgazdasági üzemtulajdonosnak, illetőleg üzemhasználónak a mezőgazdasági alaptermék és élelmiszerek előállításával és forgalomba hozatalával kapcsolatos jogviszonyai képezik.

1.1. Az agrárjogi szabályozás tárgyi specifikuma: a mezőgazdasági üzem fogalma

A mezőgazdasági üzem általános és egységes jogi fogalmát nem találjuk a hatályos magyar jogban, hanem csak egyes, különös jogviszonyok szabályozása kapcsán.

A mezőgazdasági üzem fogalma nem elméleti definíció. Az üzem fogalmának szabatos elhatárolására az agrárjognak azért van szüksége, mert bizonyos jogokat csak az üzemnek ad, bizonyos kötelezettségeket csak az üzemre ró. Az agrárjog a mezőgazdasági üzem fogalmának meghatározásakor nem követi sem a közgazdaságtant, sem a közfelfogást, hanem ehelyett sokkal inkább a statisztikai számbavételt és az adójogot.

A *mezőgazdasági üzem* fogalmát három

the agricultural product, the unified managed growing unit - which produces and sales its manufactured products - and agricultural farm's personal and financial issues.

Secondarily the subjects of agricultural law are usually the legal entity's personal and financial issues on agricultural utilized land and arable land, and their financial conditions about agricultural products and foodstuffs.

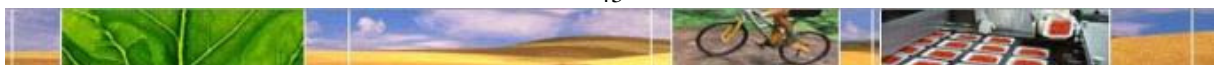
Consequently the subject of agricultural law primary is created by special legal entities', the agricultural farm owner's and user's legal relations on producing and sale of agricultural product and foodstuffs.

1.1. Special subject of agricultural law's regulating: definition of agricultural farm

The general and unified legal definition of agricultural farm can't be found in valid Hungarian law; it is regulated in the individual and special legal relations.

The definition of agricultural law is not a theoretical one. Agricultural law needs the exact definition of farm, because it gives certain rights only to farms and lays certain duties only on farms. The agricultural law follows neither economics, nor public belief during the definition of the agricultural farm's concept, despite it follows much more the law of taxation, and statistical record.

The concept of *agricultural farm* can be examined from three points of view:

szempontból vizsgálhatjuk:

- mint a forgalom tárgyát,
- mint vagyonszössességet,
- mint jogok és kötelezettségek hordozóját.

Tárgyi értelemben vesszük a mezőgazdasági üzemet, amikor annak átruházásáról, örökléséről, haszonbérbeadásáról, zálogosításáról stb. ... beszélhetünk. A polgári jog szabálya szerint átruházni nemcsak dolgot, hanem jogot is lehet. A mezőgazdasági üzem a forgalom tárgya szempontjából dologösszességként értékelhető kizárólagosan, hiszen jogosultságok, részét nem képezik, azok kívül esnek a dolgok körén. A mezőgazdasági üzem a jövedelmet termelő és foglalkoztatást biztosító szervezet, illetőleg üzleti - gazdálkodói egység technikai oldala.

Fennállásához elengedhetetlen dologi elemeinek jelenléte, így tehát különösen

- termőföldterület minimális mértéke,
- álló- és forgóeszközök (gépek, berendezések, felszerelés, árukészlet, állatok, növények).

Nem elem azonban a biztosított vásárlókör (klientéla, goodwill), egyéb jog és kötelezettség, tartozás és követelés, mint a vagyonszössességhez kapcsolódó fogalom, amely a vállalathoz sorolható, a mezőgazdasági üzem fogalmán túlnövő tényező.

A tárgyi értelemben vett mezőgazdasági üzemre is alkalmazni kell a polgári jognak a dologra vonatkozó rendelkezéseit. A mezőgazdasági üzemnek, mint dologösszességnek is van gyümölcse, tartozéka, alkotórésze.

Ennek megfelelően dologi jellegétől függően lehet a mezőgazdasági üzemet, mint egészet, vagy annak alkotó elemeit

-elidegeníteni,

- the subject of concept,
- assets,
- entitlement to rights and duties.

We handle the agricultural farm as a fact, when we talk about its inheritance, distraintment, transfer, and rent ..... etc. According to civil law, not only things, but rights also can be transferred. Agricultural farm can be assets from the trade's point of view, however rights are not part of it. Agricultural farm is such an organization, which protects employment, grows income, and it forms the technical side of a business-economic unit.

Agricultural farm needs some material elements, especially:

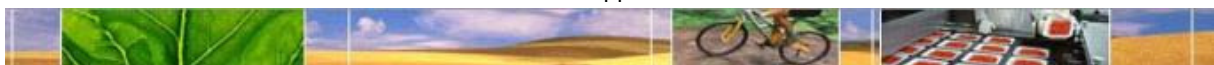
- minimum growth of arable land,
- current assets and fixed assets (machines, set-ups, equipments, stocks, animals and plants).

However, guaranteed customers (clients, goodwill), other rights and duties, assets and liabilities are not part of it, they belong to a company and it is more than the concept of agricultural farm.

To the agricultural farm defined in material fact shall also apply the civil law's rules regarding the material law. Agricultural farm, as a sum of assets, also has fructification, belongings and component.

So agricultural farm could depend on its material character, whether it is:

- alienated,
- inherited,
- given possession (especially leasehold and usufruct),
- provided as security (mortgage, floating charge),

- örökölni,
- használatba adni (pl. különösen haszonélvezetbe, haszonbérletbe),
- biztosítékul adni (jelzálog, floating charge),
- arra végrehajtást vezetni.

Amikor a mezőgazdasági üzemet, mint a forgalom tárgyát tekintjük, akkor választ kell adni arra a kérdésre is, hogy az

- dolog,
- összetett dolog,
- dologösszesség,
- vagy valami más.

A mezőgazdasági üzem nem azonos, de gyakran rokonjelenség a vállalattal. A mezőgazdasági üzem azonban a vállalattal, mint ökonómiai egységgel szemben technikai egységet valósít meg, de nem a vállalattól elkülönülten.

A mezőgazdasági üzem nem azonos, de még csak nem is rokon a céggel. A cég a jogi individualizáció eszköze, a vállalat jogi megjelenítése, a jogok és kötelezettségek, a jogképesség jogi-intézményi előfeltétele. Az üzem nem feltétlenül keletkezik a cégen belül, hiszen lehet olyan cég, amelynek például csak biztosított vevőköre van, de nem bír üzemmel, mint technikai elemmel.

A mezőgazdaságban az üzem dologi összetevői ingatlanok és ingók. Az ingatlanok közül ki kell emelni a termőföldeket és a mezőgazdasági tevékenységhez emelt épületeket, építményeket, kiépített földrészleteket. Az ingók közül a termények, állatok, felszerelések a meghatározóak, ingók esetén a termelési, feldolgozási eljárások a fontosak a szabályozás tárgya szempontjából.

Az állatok körében “hasad” a dologi

or whether

-execution can be carried on it.

When we see agricultural farm as a subject of trade, we have to find an answer to the question, is that

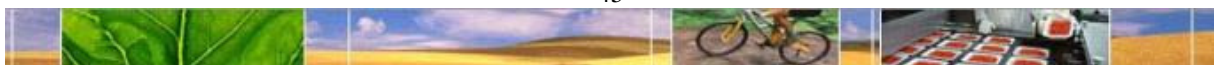
- one material
- composite material,
- sum of assets,
- or anything else.

Agricultural farm is not the same, but often similar to a company. However, agricultural farm, in contradiction to companies as economic units, realizes a technical unit, but not separately from the company.

Agricultural farms are not the same and not similar to firms. Firm is the instrument of legal individualization, legal representation of companies, legal-institutional precondition of rights and duties, and legal capacity. Farm not absolutely derives from firms, because there can be such firm, which has for example just clients, but hasn't got a farm, as a technical unit.

In agriculture the material components of farms are movables and landed property. From landed property arable lands and buildings for agricultural activity must be emphasized. Among movables crops animals, equipments are important, and regarding the regulation's subject the producing and utilization are important.

The material definition in case of animals is broken, while personal right's basis appears referring to the protection of animals because of the agricultural

meghatározás, hiszen éppen az agrárjogi jogalkotás révén jelennek meg a “személyi jog” csírái az állatvédelmi jogalkotás révén, amely az állategészségügyi-növényegészségügyi jogalkotás révén tovább repedezik az élőlények felé. Nem a “beszélő-szerszám” jelentkezik különös dologként, hanem az ember élő környezete “perszonifikálódik”, kifejezve az ember, mint személy függőségét, ezen keresztül az ún. tárgyi világhoz való kapcsolatának átértékelését.

A mezőgazdasági üzem, mint összetett dolog

A dolog fogalmával kapcsolatban is kiindulópont a polgári jog fogalmi meghatározása, illetőleg annak problémája. Ismert, hogy a dolog fogalom alapján kétféle megközelítésben tárgyalt:

- az ún. absztrakt értelmezés, amely szerint minden dolog, ami nem személy, illetőleg mindaz ami jogok tárgya lehet,
- az ún. corporalis értelmezése, amely szerint dolog minden birtokba vehető, megragadható, fizikai valójában létező testi tárgy.

A dolog fogalma az agrárjog számára is, mint a jog tárgya fontos. A mezőgazdasági üzem nem egységes dolog, hiszen nem természeti fejlődés eredményeként létesült és alkotó elemei önálló létüket nem veszítették el, tárgyilag oszthatók.

A mezőgazdasági üzem alkotóelemei,

- termőföldek, mint földrészletek,
- más ingatlanok, mint földrészletek,
- épületek, mint egyéb önálló ingatlanok,
- építmények, berendezések, mint alkotórész,
- gépek, berendezések, mint tartozékok,

legislation. The brake is pointing to the legislation of animal welfare and plant sanitation of living creatures. Not the “speaking-tool” appears particular, but the human’s living surroundings “personification”, expressing dependence of the human being, and through which the reassessment its connection to “material world”

Agricultural farm, as a complex unit

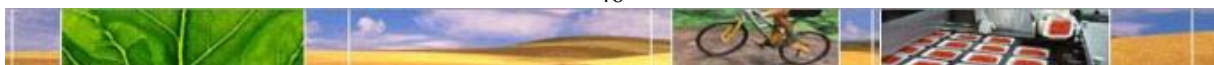
By the concept of the material the civil law’s definition and problems are the starting-point. Well-known, that the concept of material is treated basically in two ways:

- the abstract way, that says, everything is a material, which is not a person, and which can be the subject of rights, and
- the corporals way, says everything is material, of which can be taken possession, which can be caught, which is corporal subject existing physically.

The concept of material is also important for agricultural law, as the subject of law. Agricultural farm is not a unified material while it is not the result of natural development and its constituting elements haven’t lost their individual being, they are materially divisible.

The constituting elements of the agricultural farm are:

- arable lands, as a part of land,
- other landed properties, as a part of land,
- buildings, as other real property,
- structures, equipments, as components,

- anyagok,
- állatok,
- növények.

Előbbi alkotó elemek üzemi összetételükben is külön-külön felismerhetők.

Az üzemen belül a dologkapcsolatok mindhárom megnyilvánulási formája (alkotórész, tartozék, gyümölcs) felismerhető. Meghatározó dologkapcsolatként az alkotórészi (növedéki) dologkapcsolatot kell említünk, ebben az esetben a föld a fődolog, más földrészlet és alkotórésze fizikai, gazdasági és egyben jogi egységet alkot. A mezőgazdasági üzemnél ilyen a föld és az épületek, építmények, növényzet dologkapcsolata. A jogosultságok terén azonban ez az egység nem feltétlen, hiszen a növényzet, az épület más személyt is megillet, pld. a haszonélvezőt, a haszonbérletet. A növényzet, és annak termése gyümölcsként alkotórész.

A dologkapcsolatok lazább második fajtájaként ismert tartozék ugyancsak meghatározó a mezőgazdasági üzemben. A gépek, berendezések mellékdolgok, amelyek viszont a föld a fődolog (föld és más ingatlanok) célszerű használatához szükségesek, azt elősegítik. Ebből eredően jogi egységet nem képeznek feltétlenül a földdel, csak kétség esetén terjed ki rájuk pld. a tulajdonjog stb. ... Itt a felek rendelkezése irányadó.

Különösen meghatározó jelentőségű ez a dologkapcsolati forma a nagyobb infrastrukturális beruházásokat igénylő ültetvények, a földek vízháztartását szabályozó berendezések, mint pld. öntözőcsövek, más öntöző berendezések, oszlopok, tartó és támaszhuzalok stb. ... esetén.

Ebben a körben önálló dolgok lehetnek

- machines, set-ups, as belongings,
- materials,
- animals,
- plants.

The above mentioned constituting elements can be recognized one by one in their operating compound.

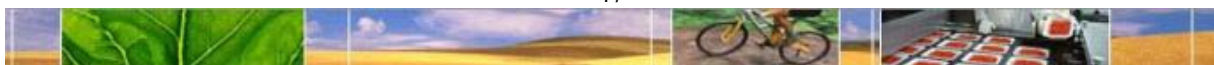
In agricultural farm all three forms of material relations (fructification, belonging, component) could be recognized Determinant relation of material is the component (accretion), in this case arable land (as main things), other parts of land and its components creates a physical, economical and legal unit. By agricultural farm this is the relation of material's land, buildings, structures, and plants. However, in case of rights this unit is not unconditional, while plants, buildings can entitle also others for example leaseholders, beneficial owners. Plants and its crop as fructification are components.

The less strict second type of material relations' are belongings, which are also very important. Machines, equipments are secondary materials and are important for the practical use of main material (land and other real property). They promote the agricultural unit.

Consequently they don't make a definite legal unit with the land, for example proprietary rights shall apply only if it doubted. Hereby the parties' will shall apply.

This form of material relations' is especially relevant by bigger infrastructure investments needing plantation, water balance of the lands ruling equipments, as for example irrigation plant, columns etc....

In this case, columns, irrigation plants, cables can be,

ingóként az oszlopok, csövek, huzalok stb. ..., de a földdel fizikai egységgé váló kapcsolatukban fejtik ki a földolog rendeltetésszerű használatához, épségben tartáshoz szükséges funkciójukat.

A mezőgazdasági üzem, mint dologösszesség

A dologösszesség több különálló, de egy közös gazdasági cél szolgálatára rendelt dolog összefoglalása, amely a forgalomban, mint egység szerepel. A dologösszesség nem fizikai, hanem forgalmi (jogi) egységet jelent, akár egyfajtájú, akár különböző fajtájú dolgokból állhat.

A tartozéki minőség és annak meghatározása a mezőgazdasági üzemben de lege ferenda

Tartozéknak minősül az olyan ingó dolog, amely nem alkotórész, de a földolog gazdasági célját szolgálja és ahhoz ebben a meghatározottságában fizikai-térbeli, viszonylatban áll. Kétely esetén a forgalmi egység-képesség döntő elem. A pusztán a földolog gazdasági célját időlegesen szolgáló dolgok nem minősülnek tartozéknak, mint ahogy az időleges szétválasztás sem eredményezi a tartozéki dologi minőség elvesztését.

A mezőgazdasági üzemben tartozékként ilyen gazdasági funkcionális egységet képez

- berendezés,
- állati állomány, növények,
- mezőgazdasági termék,
- a mezőgazdasági üzem működése során keletkezett anyagok, fertilizáló szerek.

Nyilvánvalóan meghatározó minőséget nyer a föld és alkotórészei. A tartozéki minőség legfontosabb jogkövetkezménye, hogy a földolog megszerzése egyúttal a tartozékok megszerzését is

as movables, individual materials, but they display their practical use when they are in physical unit with the land.

The agricultural farm, as assets

“Assets” is a number of independent materials serving one common economic purpose, appearing as a unit in trade. Assets are not physical, but legal units, they can consist of either the same things, or various things.

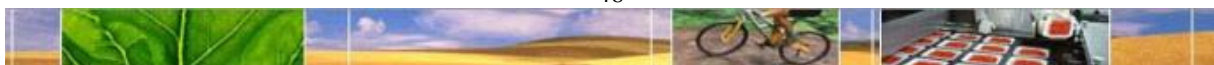
Quality as belongings, and its definition de lege ferenda in agricultural farm

Belongings are such movables things, which are not a component, but serve the main material's economic purpose and in this kind of determination it stands in a physical-spatial relation. In case of doubt the “trade unit-capacity” is decisive. Materials, which serve the main material's economic purpose only temporarily, are not qualified as belongings contrary to the temporary separation which does not result in loss of the quality of belongings.

In agricultural law the following are belongings forming economical and functional unit:

- equipment,
- animals, plants,
- agricultural product,
- material, crops growing appliances deriving from agricultural activity.

Evidently, the land and its belongings obtain a determinant quality. The belongings' most important legal consequence is that the acquisition of the main material means also the acquisition of

jelenti, amennyiben a felek másként nem állapodtak meg. Ugyancsak érvényesül ez a szabály a dolog biztosítékul adása esetére is - főszabályként. A lábon álló termésre ugyanis harmadik személy tehermentes tulajdonjogot szerezhet - külön jogviszony alapján.

A dologkapcsolat előbbi fajtájából eredően fontos áttekinteni az egyes üzemi alkotóelemek dologi minőségét. A mezőgazdasági gépek, termelési eszközök és anyagok, csak úgy mint az állatállomány ingó dolgok, amelyek a mezőgazdasági üzem kulcseleme a föld, mint dolog tartozékai lévén, annak gazdasági célja által meghatározottak.

Nem elég azonban pusztán a föld dologi gazdasági célja általi meghatározottság, szükséges a térbeli-fizikai viszonylat, egység is. Ez annyit jelent, hogy a tartozéki minőségű ingóknak a mezőgazdasági üzem területén kell lenniük.

A termények, mint ingók csak akkor tartozékai a mezőgazdasági üzemnek, ha az üzemi tevékenység folytatásához szükségesek (állati takarmány, vetőmag, termélnövelő szerek) és csak az ahhoz szükséges mértékben. Az ezt a mennyiséget meghaladó termények, termékek önálló, egyszerű dolgok.

A fertilizáló szerek annyiban minősülnek tartozéknak, amennyiben a mezőgazdasági üzem rendszeres működése során keletkeznek, de függetlenül a mennyiségüktől.

A mezőgazdasági üzemen belül ilyen dologkapcsolati formát találunk

- a műhelyek és az abban lévő gépek, szerszámok,
- a raktárak és azok berendezései és árukészlete,
- az állatok és az istállók esetén.

Utóbbi körben a dologösszesség gyakorlati jelentősége kötelmi jogi ügyletekben érvényesül, itt képezik együttesen a jog tárgyát, és nem külön-külön.

belongings, if the parties don't agree differently. This rule shall apply if the material is given as a security. On standing crop third person can acquire free and clear property by a special legal relation.

Resulting from the previous type of connection of materials the material quality of farm's belongings must be looked closer. Agricultural machines, instruments of productions and materials, animals, movables and land are the main element of agricultural farms. The movables are determined by the economic purpose of land as belongings of the land.

Albeit, only the determination of economic purpose is not enough, it needs also a spatial-physical relation (unit). This means, that belongings must be in the territory of agricultural land.

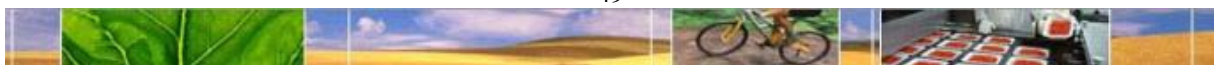
Fruit, as movables, are belongings of the agricultural farm, if it's important and necessary for carrying out the agricultural activity (animal's feedstuff, seed-corn, and crops growing appliances). Fruits and products, which exceed this quantity, are individual, simple objects.

Appliances are qualified as belongings so far, as they arise from normal function of agricultural farm, independently from their quantity.

In agricultural farms we find such connection of materials:

- workrooms and in it standing machines and tools,
- storehouses and its equipments and goods on hand, and
- animals and stockyard.

The practical importance of assets is unified in the obligatory legal affairs.

Tartozék vagy felszerelés

A dologösszesség (universitas rerum distantium) több önálló azonos rendeltetésű dolog összefoglalása. Egymástól különböző önálló között is állhat fenn gazdasági kapcsolat olyan módon, hogy egyikük mint mellékdolog egy másik dolog mint fődolog (res principalis) állandó szolgálatára vannak rendelve, anélkül azonban, hogy ezzel önálló dologi jellegüket elveszítenék. Ezek a mellékdolgok a tartozék, illetve felszerelés (instrumentum) fogalmi gyűjtőkörébe esnek. Ha a fődolog szolgálatára a mellékdolgok meghatározott köre van rendelve, ezeknek a felszerelés a gyűjtőneve. A mezőgazdasági üzemnél ilyen a földműveléshez szükséges szerszámok, igásállatok, haszonállatok, épületek köre (*fundus cum instrumento*).

Míg a tartozékra a fődolog vonatkozó jogváltozások ellenkező kikötés hiányában kiterjednek, addig a felszerelésre kifejezetten rendelkezni kell. Ennek ellenére mégis jelentős e dolog kapcsolata, hiszen az üzemvitelhez szükséges dolgokat és azok mennyiségét a fődologról rendelkező ügyletben nem kell tételesen meghatározni.

A mezőgazdasági üzem, mint vagyon

Vagyon alatt a polgári jog valamely jogalany meghatározott dolgokon, jogokon és kötelezettségeken fennálló és értékben meghatározható javainak, jogainak és kötelezettségeinek összességét érti. A vagyontárgyak egyrészt dolgok, másrészt jogok, illetőleg terhek.

A mezőgazdasági üzem a vagyon fogalmát nem fedi le, hiszen technikai-műszaki-gazdálkodási egységet képez, de nem jelenti az ökonómiai

Belongings or equipment

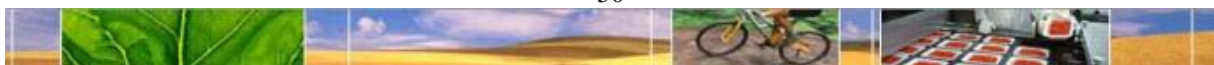
The sum of materials (universitas rerum distantium) is a summary of more individual, equal purposed elements. Among different materials also can be economic connection in such a way, that one of them serves permanently the other thing, as main thing (res principalis), but without having lost its individual character. These accessory materials fall in the concept of belongings and equipment. If a determined number of accessories serve the main material's purpose, then it is called equipment. By agricultural farm these are for farming needed tools, work animals, farm animals, buildings (*fundus cum instrumento*).

The legal changes of the main material shall apply to the belongings if there aren't any contrary provisions, but to equipments it must be agreed. In spite of these materials' connection this is important; because the materials needed to the unit management and their quantity don't need to be determined in cases regarding the main material.

Agricultural farm, as assets

On assets civil law means one legal entity's of goods, rights and duties, this exists on well-defined materials, rights and duties. Asset can be material, right or burden.

Agricultural law doesn't cover the concept of assets, while it forms mechanical-agricultural-technical unit, but doesn't mean economic unit, which is covered wholly rather by the concept of company.

egységet, amelyet inkább a vállalat fogalma fogja át teljes egészében.

A mezőgazdasági üzem a vagyon fogalmán belül a meghatározott célra összefogott dolgok csoportját jelenti, tehát nem minősül alvagyonnak sem. Utóbbi ugyanis a vagyon fogalmán belül a meghatározott jogi célra összefogott vagyontárgyak csoportját jelenti.

A föld és a mezőgazdasági üzem de lege lata

A magyar agrárjog jelenleg hatályos szabályaiban nem a mezőgazdasági üzemet tekinti többnyire a szabályozás tárgyának, hanem elsősorban a földet, mint elkülönült termelési tényezőt, és ehhez képest mellérendelten a többi üzemi eszközt. Ez a szabályozási irányévesztés figyelhető meg az 1945. évi VI. tv.-el induló földjogi szabályozásban, folytatódik a termelőszövetkezeti jogban. Az 1967. évi IV. törvény szakít ezzel a szabályozási megközelítéssel. Az 1992. évi II. törvény, az 1994. évi LV. törvény azonban folytatja ezt a módszert. Tény, hogy a föld tulajdonára azon belül különösen és gyakran elkülönülten birtoklására, használatára és hasznainak szedési jogosultságára, a vele való rendelkezésre való szabályozás egyidős az állam és a jog keletkezésével. A föld gazdasági társadalmi jelentősége ma is kivételes fontosságú, ami visszatükröződik jogi szabályozása kapcsán is. A mezőgazdasági üzem jogi fogalmának körülhatárolása kapcsán nyilvánvalóan elsősorban a mezőgazdasági hasznosítású földek kerülnek előtérbe, de a hasznosítási jellege önmagában a föld jogi minősítése szempontjából nem döntő. A mezőgazdasági hasznosítású föld mint kategória a jogi szabályozás

Agricultural farm is meant in the concept of assets group of things, which are hold for a determined purpose, so these are neither a sub asset. The latter one means namely asset hold for a determined purpose.

Land and agricultural farm de lege lata

Hungarian agricultural law doesn't consider the agricultural farm as the subject of regulation, rather the land as separated factors of production and the other farming equipments belonging to it. This gap can be seen in from the 1945 ruling the land law, and it continues in the law of agricultural cooperative. In 1967 a statue broke with this approach. However in 1992 and 1994 two statues continued this method. The fact is, that regulating in connection with property of law and the property of law specially and often separately possession's, utilization's and enjoyment's right and the right of direction, starts at the age of the origin of the states and rights. The economic social importance of land is also nowadays extraordinary a hot issue, which reflects in the legal regulation. When we define the agricultural farm utilized lands come to the point, but the character of utilization in itself is not decisive in the legal qualification of land. Agricultural utilized farm as a category appears in legal determination of arable land for legal ruling, which is a real estate registration concept. Substantive law uses this registration land concept also, just as well as in the conceptual determination of agricultural farm. But the land

számára a termőföld jogi meghatározásában jelentkezik, amely viszont ingatlan-nyilvántartási fogalom. Az anyagi jog is ezt a regisztratív föld-fogalmat használja, csak úgy mint a mezőgazdasági üzem fogalmi meghatározása körében. A mezőgazdasági üzem fogalmi körébe esnek azonban a nem termőföldként nyilvántartott olyan beépített ingatlanok is, amelyek mezőgazdasági termékek előállítására szolgálnak, vagy azt segítik elő.

A magyar agrárjog csak kivételes esetekben tekinti külön szabályozási tárgynak a mezőgazdasági üzemet, akkor is csak részlegesen, nevezetesen egyfelől a Polgári Törvénykönyvben, másfelől a termőföldtörvényben.

Elsőként a családi gazdaságot kell megemlítenünk, amelyet kifejezetten dologösszességként, elsődleges mezőgazdasági üzemenként létesített a jogalkotó. A gazdálkodási egységként fellépő gazdálkodó család nem kapott önálló jogalanyiságot. A magyar agrárjogban az első általános agrárüzem a családi gazdaság. Emellett csak különös agrárüzemeket látunk, mint például az erdőbirtokossági társulat. A termelőszövetkezetek, agrártársaságok egyike sem kifejezetten agrárüzem, hanem olyan társaságok, amelyek agrártevékenységet is végezhetnek. A hegyközség agrárközség, de nem agrárüzem, önálló gazdasági tevékenységet nem végezhet.

A családi gazdaság, mint agrárüzem fogalmi meghatározását a termőföldről szóló módosított 1994. évi LV. törvény 3. § h) pontja rögzíti. A családi gazdaság dologi összetevői:

- a gazdálkodó család tagjainak tulajdonában, illetőleg használatában álló maximum 300 hektár nagyságú termőföld
az ahhoz tartozó leltárban megjelölt ingatlan és ingó vagyontárgyak (épület, építmény, mezőgazdasági

registered not arable and the built landed properties are also in the conceptual definition of agricultural farm, which serve the production of agricultural products or promote production.

Hungarian agricultural law considers agricultural farm a separate subject of regulation only in some cases, partly, in the Civil Code and in the Land Law.

Firstly family homestead must be mentioned, which is defined expressly as sum of materials and as primary agricultural farm by legislator. Farmer family appears as farming unit didn't get independent subjectivity. In Hungarian agricultural law family homestead is the first general agricultural farm. Moreover we find only special agricultural farms, such as the forest management association. Agricultural co-operatives and agricultural companies are not expressly agricultural farm, but such companies, which can continue agricultural activity. Vine growing community is agricultural community, but is not an agricultural farm; it can't carry out independent agricultural activity.

Conceptual definition of family homestead as an agricultural farm is given in the Hungarian land law (Act LV 1994 3. § h.). Material elements of family homestead are:

- in the property or use of the farming family's members standing maximum 300hectares sized arable land,
to this arable land movables and landed property are registered (buildings, structures, farm implements, equipments, machines, animals, stocks in hand....etc.)

berendezés, felszerelés, gép, állatállomány, készlet stb...

feltéve, hogy a nyilvántartásba családi gazdaságként bejegyzésre került.

A családi gazdaság alapvetően dologkapcsolati forma, azon belül dologösszesség, a föld és az annak megműveléséhez szükséges mezőgazdasági felszerelés üzemi-technikai összessége. A családi gazdasági minőséghez szükséges személyi elem a legalább egy családtag teljes foglalkoztatása és a többi családtag közreműködése. A családi gazdaság tehát gazdálkodási a család tagjai által gazdasági egységgé összeforrasztott, sajátos mezőgazdasági üzem. A családi gazdaság nem vállalat, nem cég, nem jogalany, hanem technikai, gazdasági egység.

A családi gazdaságot működtető gazdálkodó család sem személyegyesülés, nem társas vállalkozás, célja nem vállalati jövedelem, azon alapuló profit elérése, hanem a család termelői és fogyasztói-háztartási egységén megvalósuló tevékenység eredményeként a családtagok anyagi jólétének, foglalkoztatásának, a családi vagyon növekedésének előmozdítása.

A családi gazdaság nem is különös társulási vagy társasági, szövetkezeti, egyesületi forma, így nem értelmezhetők vele kapcsolatban az üzletrész, apport, pénzbeli hozzájárulás, tagsági jogok, tagi kötelezettségek, stb. fogalma.

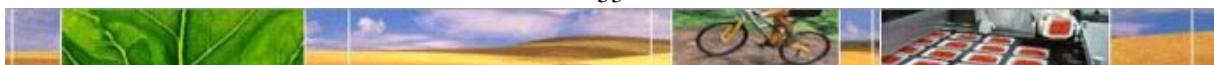
A családi gazdaságot működtető gazdálkodó család a családon belüli tulajdonviszonyok érintetlenül hagyása mellett a családi gazdálkodónak használati jogot biztosít a családtagok által a családi gazdálkodás céljára rendelkezésre bocsátott vagyontárgyak fölött. A családi gazdaság ebben a szabályozási modellben a családtagok, mint magánszemélyek tulajdonában és használatában álló dologként jelenik meg.

only if the registration as family homestead has been taken place, sum of agricultural equipments, which are necessary for land and its farming. For the family homestead qualification personal elements are needed: full employment of one member of the family and participation of others. Therefore family homestead is a special agricultural farm, which is constituted to unit by family members. Family homestead is not a company, not a firm, not a legal entity, but a technical, economical unit.

The family, which runs the family homestead, is neither partnership, nor joint company; its purpose is not obtaining undertaking income, and profit, but the promotion of family member's wealth, employment, growing family assets, as a result of activity based on the family's producing and consumption-domestic unit.

Family homestead is not a form of a special association, company, co-operative or society. Consequently the concept of share, in-kind contribution, monetary contribution, membership rights, and obligation of members etc... can't be interpreted in connection with family homestead.

Family farmer has right to use the assets, which is open to the family farming by the family members. However, the farming family's property relationship remained out of the regulation. Family farm is a material in this model, which is in the property and use of family members as private persons.

A másodlagos mezőgazdasági üzem a Ptk.-ban, az öröklési jogban nyer meghatározást.

A Ptk. a szinguláris öröklés szabályai ismertetésekor definiálja segédfogalomként a mezőgazdasági üzemet, mint a termőföld, a hozzátartozó berendezés, felszerelési tárgyak, állatállomány és munkaeszközök együttesét, e dologösszesség öröklését. Nem lehet elutasítani az örökséget csak a termőföldre, csak a termelési célt szolgáló más ingatlanra, csak berendezéseire, állatállományra, munkaeszközökre, felszerelési tárgyakra, gazdasági egységet, tehát mezőgazdasági üzemet képeznek. Külön visszautasítás csak a hagyatéki vagyon más tárgyaihoz képest érthető. Ezen üzemi eszközök egymástól elkülönülten csak akkor tárgyai az öröklés ezen különös szabályának, ha a termelési célú föld, mint földjog hiányzik a hagyatékból, vagy csak az a hagyatéki tárgya.

A föld mezőgazdasági üzemben de lege ferenda

A föld meghatározó súlya a mezőgazdasági üzemben természeti meghatározottságú, de ez a determináns szerep a dolog kapcsolatban is megnyilvánul a dologi minőségben, amelyekhez képest a többi mellékdolog, és/vagy osztja a földjog jogi sorsát, vagy azzal együtt képez dologösszességet - szabály szerint.

Ennek megfelelően a mezőgazdasági üzem fogalmának meghatározása során nem beszélhetünk a földjog és alkotórész tulajdonjogának különválásáról, az ősi jogelv, az aedificum solo cedit szabálya érvényesül. Nem mezőgazdasági üzem az, amelyben az alkotórészi épületek tulajdonjogilag leválnak a földrésztől, hiszen a mezőgazdasági üzem magvát

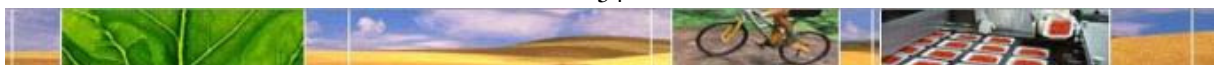
Secondary agricultural farm is defined in the Civil Code's rules of inheritance.

Civil Code defines agricultural farm in representation of singularis inheritances rules, as a total of cropland, its instrument, equipment, animals, working tool, and inheritance of this sum of materials. Inheritance of the arable land can't be rejected, only other landed properties (which serves growing purpose), only its implements, animals, working equipments, because they make agricultural unit, agricultural farm. Special rejection shall be applied to the other objects of inheritance assets. This special rule shall apply to the inheritance of the farming instruments separately only if the land for producing in not within the heritage or this is the subject of the inheritance.

Land in agricultural farm de lege ferenda

Importance of land is crucial in the agricultural farm, but this important role in connection with materials also appears in the quality of materials, compared to other accessories which can share the legal destiny of the main material, or form a sum of materials together (according to rules).

Consequently in the course of determination of agricultural farm we can't speak about parting of main materials and component's right of properties; ancient legal principle, the rule of aedificum solo cedit, shall apply. It is not agricultural farm is, in which buildings (which are constituent parts) come off the land in aspect of rights of property, while this connection of materials gives the heart of agricultural

éppen ez a dologkapcsolat adja. Az ültetvények, termőföldek elválnak jogilag időlegesen, de a jog főszabálya által gravitálnak egymás felé.

A föld meghatározó üzemi eszköz, de az üzem része, többnyire alkotórésze és így képezi a jogi szabályozás tárgyát, mint dolog. Az agrárjogi szabályozás az üzemet tekinti dolognak, azt tekinti a forgalom és a szabályozás tárgyaként, és nem elkülönült dolgok eseti összességként szabályozza csupán.

Ennek megfelelően főszabályként nem válik el a földek forgalma sem élők között, sem halál esetére az üzemi eszközöktől. A mezőgazdasági üzemet lehet eladni, használatba adni, megterhelni, örökölni - szabály szerint és csak kivételesen jelennek meg az üzemi eszközök, köztük a termőföld, mint dolog önállóan a forgalomban.

A mezőgazdasági üzem az Európai Unió agrárjogában

Az Európai Unió elsődleges jogát adó Római Szerződés a közös Mezőgazdasági Politika szerződéses alapjainak taglalásakor nem ad "személyi hatályra" utaló szabályt. A Római Szerződés nem definiálja a mezőgazdasági termelő, mezőgazdasági üzem fogalmát, sőt az elsődleges jog alapján ilyen kialakítására vonatkozó kötelezettség sem állapítható meg. A közösségi szabály személyi hatálya csak a másodlagos közösségi jog szintjén megjelölt, ha nincs szabályozva, akkor a szabály céljából, a szabályozás egészéből kell kikövetkeztetni, hogy kire vonatkozik.

A mezőgazdasági üzemre vonatkozó jogharmonizáció statisztikai számbavételre korlátozódik jelenleg. Sem a Római Szerződés, sem a másodlagos jogforrási szintet megjelenítő rendeletek

farm. Plantations, arable lands are separated temporary, but because of the main rule of law they approach each other.

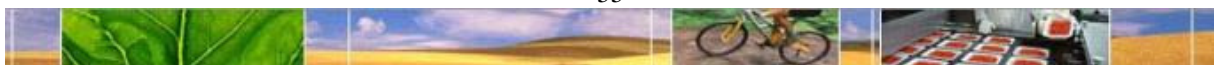
Land is a determinant farming equipment, but is part of the farm, mostly component of it and therefore represents – as a material - the subject of the regulation. Agricultural law consider agricultural farm as material, which is the subject of trade and regulation.

Accordingly with it the concept of land doesn't separate from farming equipments neither inter vivos or mortis causa. Agricultural farm can be sold, given to use, charged, inherited – according to the rule and farming equipments only exceptionally appear as an individual material in trade.

Agricultural farm in the law of European Union

The Treaty of Rome, which gives the EU's primary law, doesn't give rules relating to personal scope on the analysis of the contractual basis of EU's Agricultural Policy. The Treaty of Rome doesn't define the concept of agricultural farmer, agricultural farm; moreover by primary law there are no obligation to frame them. Common rules' personal scope is only described at the level of EU's secondary law, if it's not regulated, personal scope must be discerned from the purpose of rule, and the entire regulation.

Judicial harmonization concerning to agricultural farm is limited now only to statistical calculation. Neither Treaty of Rome, nor directives and regulations (which represents EU's secondary

és irányelvek nem szólnak a mezőgazdasági termelő egységes fogalmáról, de nem is következnek azokból az egységes fogalom meghatározásra vonatkozó kötelezettség.

A mezőgazdasági ingatlanok, termőföldek tulajdoni használati viszonyainak szabályozási közelítése a tagállamok alapjaiban eltérő ingatlanjogi, civiljogi törvénykezése miatt reálisan fel sem vehető.

A másodlagos szabályozási szintet képező EU jogalkotás is inkább regisztratív elemként használja és a nemzeti jogalkotói szinten meghatározott a mezőgazdasági üzem fogalma.

A mezőgazdasági üzem fogalma az európai agrárjogban

A Tanács 571/88 (EGK) sz. rendelete (1988. február 29) rögzíti a mezőgazdasági üzem, a mezőgazdaságilag hasznosított terület fogalmát. E szerint

- *mezőgazdasági üzem*: az a műszaki - gazdasági termelő egység amely egységes vezetés alatt áll és mezőgazdasági terméket állít elő, és árbevétele meghatározó részben mező- és erdőgazdálkodásból származik.

- *mezőgazdaságilag hasznosított terület*: a szántó, rét és legelő, az állandó kultúrák: szőlő, gyümölcsös, valamint a gazdasági kertek.

Az EU jogalkotásában a mezőgazdasági üzem fogalmát

- az egységes üzemvezetés,
- a műszaki - gazdasági (de nem feltétlenül jogi) egység,

- a mezőgazdasági termék előállítás jegyei, mint konjuktív tényezők fogják át.

law) talks about unified concept of agricultural farmer; they don't follow the obligation to make a unified concept.

Regulating harmonization of agricultural movables', arable lands' proprietary relations can't be discussed, because member states have different administration of justice on the field of civil law and real estate's law.

The legislation of EU's secondary law also use agricultural farm as a registrar concept, and agricultural farm is only determined in national legislation.

Agricultural farm's concept in EU's agricultural law

The 571/88 (EEC) Council regulation (29th February 1988) laid down the concept of agricultural farm and agricultural used fields:

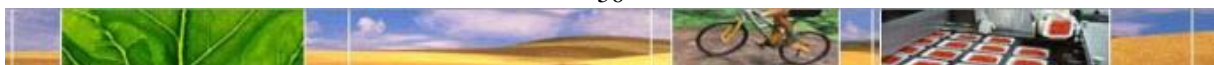
- *agricultural farm*: is that technical-economic unit, which is under homogenous management and products agricultural product, and its income comes determinant part from agricultural and sylviculturist,

- *agricultural used fields*: are plough-land, meadow-land, grazing lands, vineyard, and fruit-garden and farming garden.

In the legislation of EU the concept of agricultural farm is defined by these concepts (as conjunctive aspects):

- homogenous management,
- technical-economic (but not definitely legal) unit,
- production of agricultural products.

This definition of farm is based upon the

Ezen az üzemi definíción nyugszik a közös mezőgazdasági jogi szabályozás, az elvonások - támogatások alkotta “pénzügyi hidak” rendszere. Utóbbi gyakran termékspecifikusan jelentkezik.

Az üzemek osztályozása alapvetően a tulajdonosok, a tulajdonosok jövedelmének forrása és nagysága, és az üzemi tevékenységhez szükséges munkaidő alapján történik.

A tulajdonosok szerinti megkülönböztetés lényegében a mezőgazdasági üzemeket megjelenítő jogi formája szerinti megkülönböztetést jelenti, így különösen a

- magángazdaságok: (családi gazdaságok, farmgazdaságok)
- jogi személyiség nélküli társaságok (polgári jogi társaság, közkereseti társaság),
- jogi személyiségű szervezetek kereskedelmi társaságok,
- szövetkezetek,
- egyesületek,
- egyesülések,
- alapítványok.

Az üzemi irányítás és tevékenység mint típusalkotó faktor

A mezőgazdasági üzemek körében a családi farmok (professzionális) között megkülönböztetnek főfoglalkozású és mellékfoglalkozású (marginális) mezőgazdasági üzemeket.

A besorolási ismérv tagállamonként különböző-, de az alábbi közös jellegzetességek tetten érhetők:

- a tulajdonos munkaidejének az üzemi tevékenységre eső hányada,

common legal agricultural regulation, the system of subventions and deprival. The latter is often specified by product.

The classification of farms is based upon the proprietors, the source and magnitude of the proprietor's income, and for farming necessarily working hours.

The classification by proprietors means fundamentally the classification of agricultural farm's legal forms, such as:

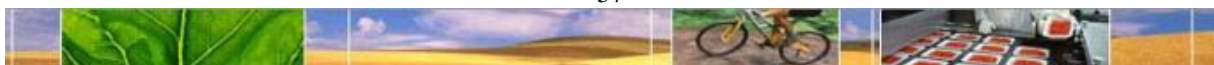
- private farms: family farms, farms,
- unincorporated associations: civil associations, general partnerships,
- legal persons:
- commercial companies,
- co-operatives,
- associations,
- societies,
- foundation.

Farming management and activity, as an aspect of types

By family farms we can distinguish 2 kinds of agricultural farms: “full-time job farms” (professional) and “part-time job farms” (marginal).

The aspect of ranging is different in each member states, but there are some common characteristics:

- the part of the proprietor's working hours, which come under the farming activity,
- the part of the proprietor's income, which comes

-a tulajdonos jövedelmének az üzemből eredő része,
-az üzemi méret minimális határértéke az 1 hektár
termőföldhöz kötött főszabályként.

from farming, and

-the minimal farming seize is defined as a main rule in
one hectare.

A mezőgazdasági üzem alapvető tárgyi eleme: a termőföld

Main material element of agricultural farm: arable land

Míg a polgári jog az individuumot tekinti forrásának, a szocialista földjog az individuumot elnyomva a kollektívát ragadja meg, addig az agrárjog mindkettőt egyszerre és egyforma jelentőséggel vizsgálja az elsajátítási jogviszonyokban.

While civil law takes individual as a starting point, socialistic land law operates with the collective; agricultural law treats both of them in the same time with equal importance in inappropriate relations.

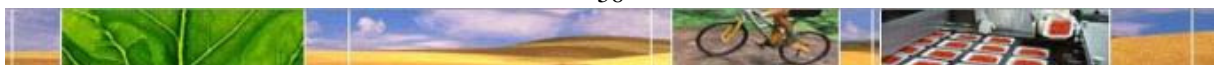
Az ingatlanok körében a közjogból eredő korlátozások homlokterében a földre, mint földogra irányuló használati jogosultság és a hasznok szedése, illetőleg az azzal való rendelkezés áll. Ennek alárendelten jelennek meg a tulajdonosi triász önállósuló részjogosultságaira, így a birtokra, illetőleg a rendelkezési jogra vonatkozó közjogi korlátozások is. Az agrárjogban a tulajdon, illetőleg a tulajdonjog korlátozása egy sajátos tulajdoni funkciónak, a használati kötelezettségnek alárendelt. Ez azt jelenti, hogy a tulajdon szociális kötöttsége az agrárjogban túlnő hagyományos jelentésén.

In the field of landed property beneficial use on land (as main thing) and the disposition with it make the limits deriving from the public law. To it subordinating the limits of public law on this proprietary trias' individualistic partially rights appear: the right of possession and right to dispose. Property and restriction of property are subordinated to a special proprietary function, obligation of use. This means that the social restriction of property outgrows in agricultural law in its traditional meaning.

A tulajdon szociális funkciója a hasznosítás, hasznosulás, illetőleg az ezt megalapozó használati jog és kötelezettség biztosítása. A használat kötelezettsége a közjó, a közérdek, az adott társadalmi közösség jóléte és biztonsága által meghatározott, és a közösség felé áll fenn. Ennek azonban az a következménye, hogy egyfajta morális tartalmi feldúsulás is végbemegy, az egyén pusztá önzésén felül a közösség is megjelenik a jogviszonyban, nemcsak harmadik személy. Ennek folytán az agrárjogban különösen megmutatkozik a tulajdonjog kettős természete, nevezetesen individuális és

The social functions of property are utilization, exploitation, and this foundational right and obligation of use. The obligation of use is determined by public welfare, public interest, and a public community's welfare and safety, and it stands towards community. It has the consequence that some kind of moral enrichment takes place, besides the individual's bare egoism the community appears in legal relation, not only a third person. Because of this in agricultural law the dual nature of proprietary rights are specially presented, namely its individual and social character.

By landed property the proprietary

szociális jellege.

Az ingatlanoknál a tulajdonosi hatalmasság a használat jellege és módja vagy attól való tartózkodás normatív használati kötelezettségben manifesztálódik. Ennek alárendelten az agrárjogi normák címzettje a földhasználó, köztük a szükségképpeni földhasználó a tulajdonos. A polgári jognak az absztrakt tulajdon felhagyására való tilalma az agrárjogban a hasznosítással való felhagyás tilalmában jelenik meg. A földhasználót általános földhasználati kötelezettség terheli, a földhasználónak nem joga, hanem normatív és szankcionált kötelezettsége a föld - közjog által közvetített - rendeltetés szerinti hasznosítása.

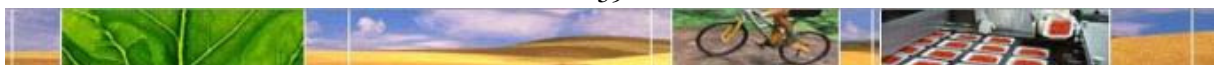
A használati kötelezettség, illetőleg a föld rendeltetése megváltoztatása nem tartozik a tulajdonos szabad hatalmassága körébe. Ide tartozik viszont a rendeltetés (használati cél) megváltoztatása iránti eljárás megindítása. A termőföldek művelési ágai szerinti földhasználat és a föld, illetőleg vízvédelem, a biotópok védelmének szabályai közvetlenül juttatják érvényre előbbi kötöttségeket.

A földhasználati jog korlátozásának különös szeletét képezik a föld rendeltetéséhez kapcsolt kényszerszertársulásokra vonatkozó kötelezések, így különösen a közbirtokosságok létesítésére vonatkozó, a tagsági jogaival kapcsolatos előírások, de ide sorolhatók a hegyközségek megalapításának, működtetésének kényszere is. Itt a sajátos földhasználati forma kialakulásának tárgyi-természeti oka van, nevezetesen a legelők, vizek, erdők tekintetében fennálló optimális hasznosítás formája. A kényszerközösségi hasznosítás ésszerű és szükséges indokát a tevékenység tárgyaként megjelenő termőföldnek, más dolgoktól eltérő természeti sajátosságai indokolják, és közösségi használati kötelezettséghez társuló előny meghaladja a magánautonómia korlátozásából fakadó hátrányokat.

mightiness, the character and way of use, and the restrictions from use are manifested in obligation of use. Subordinated to these agricultural norms the tenant farmer is recipient, among them the necessary land user is the owner. Similarly to the Civil law's prohibition about waiver the abstract ownership, in agricultural law it appears in the prohibition of abandonment of utilization. Tenant farmer has general obligation of utilization, it's not the tenant farmer's right, but normative and sanctioned obligation is the use land accordingly to its function. This function is transmitted by public law.

The obligation of utilization and the change of land's function are not in the field of owner's free mightiness. But here comes to the point the filing of the procedure to change the function (purpose of use). Rules of using arable lands in accordance with the branch of cultivation and land, water protection, biotopes protection assert directly these limits.

Special parts of the restrictions of tenure in land are those orders, which concern coercion company about the function of land, specially establishing joint tenants, rules if its membership rights, but here can be mentioned the obligation of the establishment and running of vine-growing community. Hereby the emergence of this special leasehold has material-natural reason, namely the optimal utilization of grazing-lands, waters, and forests. Coercion company's utilization's rational and necessary reasons are defined by different characteristics of the cropland (which is subject of activity). The advantage of the obligation of the communal use, is greater than the disadvantages coming from the restriction of private autonomy. Classification and division of leasehold and property's subject follow the determination of unified living

A földhasználat, illetőleg a tulajdon tárgyának felosztása, illetve megosztása követi az egységes élőhelyi közösségek determinációit.

A földhasználó terhelő agrár-földhasználati kötelezettségek sajátos szeptét képezik a termőföldtulajdon önálló használati jogaira: az erdőgazdálkodói jogra, a vadászati, illetőleg halászati jogra vonatkozó közjogi korlátozások. Az agrárjogi specifikum abban jelenik meg, hogy e használati jogok gyakorlásával, azaz a használati kötelezettséggel felhagyni nem lehet. E jogoknak a földtulajdonhoz kötése nem több, mint a földhasználati jognak a földtulajdonához való kötése. Meg kell találnunk ugyanis a használati kötelezettség alanyát. A földtulajdonos csak szükségképpen alany, akit az a kötelezettség terhel, hogy gondoskodik e használati kötelezettségek betartásáról. Amennyiben ennek nem lenne eleget, ebben az esetben a közjó érdekében elvonják tőle e használati jogok gyakorlását, és egy sajátos közjogi használati jogviszonyba kerül a kényszerhasználat alanyával.

Az erdőingatlanok tekintetében az erdőgazdálkodói jog megszerzése nélkül a magánjogi földhasználati szerződések jogilag lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződéseknek minősülnek. Az erdőknél a használati jogi korlátozások egy különös szeptét képezik a birtoklás, a birtokvédelem polgári jogi szabályait relativizálják.

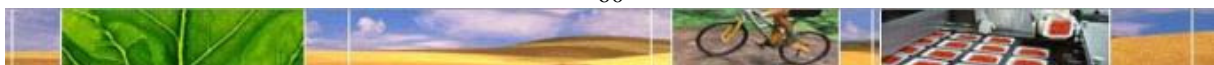
A földhasználati jogok sajátos agrárjogi specifikuma a területi és termelési kvóták jogintézménye. A szőlőingatlanok körében ismert telepítési és újratelepítési jogok, mint területi kvóták a tulajdonjog lényeges tartalmát, a privatautonómia alapjait érintik. Teljesen kidolgozatlan e jogok megszerzésére való jogosultság, nem transzparens forgalmuk szabályozása. Kisebb problémát vetnek

place communities.

Special part of the leaseholder's agricultural-lease is the holding obligations, which relate to the use of the property of arable land: forest managing rights, hunting rights, and fishing rights. Agricultural specification is that the exercise of these rights, the obligation of utilization, can't be abandoned. Sticking these rights to proprietary rights is not more, than the right of utilization is fastened to landed property. We must find the subject of the obligation of utilization. Landowner is just necessary subject, whom such an obligation burdens: to take care of these obligation of utilization's observation. If the landowner did not do so, then the exercise of her/his profit taking rights are curtailed on the behalf of public welfare, and gets in a special public legal utilization relation with the subject of necessary utilization.

The forest property private law contracts without acquisition of forest managing right refer to an impossible service. By forests special restrictions possession is a special part, which revives the right of possession's civil law rules.

Tenure of land's particular agricultural specialty is the legal institution of territorial and producing quota. By vineyard there are rights to plant and replant, as territorial quotas referring to proprietary right's important content. The regulation of acquiring of these rights are missing, the regulation of their trade is not transparent. Cultural and market quotas throw up less problems, but they need some reconsideration, particularly in the sugar and milk market, which are specific fields of agricultural

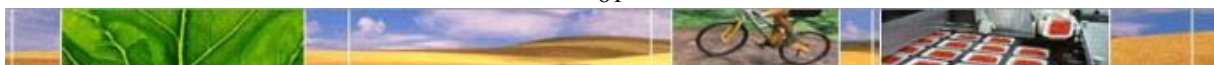

fel, de átgondolást igényelnek a termelési és piaci kvóták, különösen a cukor és tejpiac körében, amelyek az agrárszerződések specifikus területeit képezik.

A hasznosítási kötelezettségből eredő közjogi korlátozások harmadik területe a rendelkezési jogok közvetett szabályozásának agrárjogi rendszere. A rendelkezési jogok közvetett korlátozásának legszélesebb és legproblematikusabb köre a feltételes tulajdonszerzés esetköre. A korlátozás vonatkozhat meghatározott alanyok szerzőképességére (pl. törvény alapján nem külföldi magánszemély és jogi személy belföldi termőföld és védett természeti terület tulajdonjogát nem szerezheti meg;) és vagy meghatározott vagyontárgyakra (pl. termőföld, természeti értékek stb.). A tulajdonszerzés feltételeként előírható előzetes bejelentési kötelezettség, a birtokbavétel előzetes engedélyezése, valamely jogi tény igazolása (gazdasági célú letelepedés, mezőgazdasági szakképzettség, agráripárúzás stb.), a korlátozás lehet mennyiségi, esetleg értékhatárhoz kötött (300 hektár, 6000 AK). Különös szelete a rendelkezési jog korlátozásának az agrárbirtok-tagosítás jogintézménye. Ebben a körben a közhatalom a kisajátításhoz hasonlóan a közjog eszközeivel avatkozik be a föld- használati jogokba, mégpedig a legerőteljesebben, a tulajdonjog teljes egészének megvonásával. A közérdek itt nem állami, önkormányzati érdekként jelenik meg, hanem a tagosítást kezdeményező földtulajdonosok egészének érdekeként, és ezen alapulóan nyer állami kényszert a végrehajtásban.

contracts.

The obligation of utilization' third field deriving from the public laws is the agricultural system of indirect regulating of rights of dispose. The case of conditional acquisition of ownership is the widest and most problematical range of indirect restriction of rights to dispose. Restriction can either concern the capacity to contract (for example: in accordance with law, foreign private person and legal entity can't acquire the property of arable land and protected nature conservation area), or particular asset (for example: arable land, natural values etc.). For acquisition of property's condition can be prescribed preliminary compulsory notification, preliminary authorization of occupation, certification of one legal fact (economic purpose settlement, agricultural qualification, agrarian business etc.). Restriction can be quantitative or fixed to value limit (300 hectare, 6000 gold crown). Particular part of the restriction of right to dispose is the legal institution of agrarian-regroup. In this field executive power intervenes in tenure of land with the public law's instrument similar to expropriation, particular most powerfully in wholly deprivation property right. Hereby public interest is not a national or a local government interest, but it is the interest of landowners initiating regroup and gain the executive power of the state.

1.2. A mezőgazdasági termék és az élelmiszer, mint a tevékenység tárgya

Az agrárjog tárgyát érintő másik kikristályosodási pont a mezőgazdasági termék és az élelmiszer. A mezőgazdasági termék és az élelmiszer, mint a mezőgazdasági tevékenység tárgya körében a közjogi korlátozások a termék előállítása, csomagolása, forgalomba hozatala, felhasználása, feldolgozása során jelennek meg. Az ingatlanokra vonatkozó jogviszonyokhoz hasonlóan itt is a használat, hasznosítás mozzanataiban jelennek meg elsősorban a tárgyi specifikumot hordozó közjogi korlátozások. A mezőgazdasági termék sajátosságainak alárendelten hatol be a közjog a termék előállítása, majd a végtermék forgalmazása során a szerződéses viszonyok területére, lényeges korlátozásokat beépítve a szerződéses szabadság, így különösen a szerződő partnerek megválasztása, a szerződés tárgyának és tartalmának meghatározása tekintetében.

A XXI. század elején az élelmiszerbiztonság sokkal inkább az élelmiszeripar, ennek nyomán az ipari agrártermelés manipulatív technológiájával, az élelmiszerek belső tartalmát elszegényítő, az emberi egészséget közvetlenül is veszélyeztető törekvéseivel szemben fogalmazódott meg. Ehhez társult a genetikailag módosított szervezetek tömeges termelésbe vonása az Egyesült Államokban, és ezen termékeknek az EU élelmiszerpiacán való megjelenítése, amely piacvédelmi ellenreakciókat is kiváltott. A GATT tárgyalások során született Világkereskedelmi megállapodás alapján a növényegészségügyi, állategészségügyi és humánegészségügyi szempontok maradtak kereskedelmi fegyverként, amelyet nem haboz alkalmazni az EU sem.

1.2. Agricultural product and foodstuff, as the subject of activity

Concerning agricultural law's subject other stable point is the agricultural product and the foodstuff. About agricultural product and foodstuff, as the subject of agricultural activity, public law restrictions appear in production, packing, putting on the market, consuming and converting. Similarly to land property's legal relations public law restriction appears here also in use and utilization, these restriction firstly carry material specificity. Subordinated to agricultural product's characteristic the public law enters into the production, when the final product is put on the market, into the field of contractual relations, building essential restrictions in contractual freedom, particularly in the choice of the parties, determination of contract's subject and content.

At the beginning of 21st century food safety is drawn up mostly in contradiction of food industry, and industrial agrarian production's manipulative technology, endangering human health. The genetically modified organisms became a real problem too as they were put on the market in USA and these products appeared in EU's food market, which called for market protecting counter reactions. By the international trade agreement, concluded at GATT negotiations, elements of plant sanitation, animal welfare and human welfare stood as trade weapons, which EU doesn't hesitate to use.

A mezőgazdasági termék és élelmiszer fogalma

A mezőgazdasági termék fogalmát az európai agrárjogban az EK alapszerződésének 32. [38.] cikkelye rögzíti. A közös agrárpiac kiterjed a mezőgazdaságra, illetve a mezőgazdasági termékekkel való kereskedelemre, valamint azt, hogy a közös piacra vonatkozó szabályok ebben a körben a mezőgazdaságra vonatkozó címben foglalt eltérésekkel alkalmazandók. Szintén ebben a cikkelyben szerepel a tagállami agrárpolitikáktól független közös mezőgazdasági politika létrehozásának szükségessége.

Az alapszerződés fogalomrendszerében mezőgazdasági terméken a termőföldből, az állattenyésztésből, valamint a halászatból származó termékek, illetve az ezekkel közvetlenül összefüggő félkész termékek értendők, vagyis a növénytermesztési, állattenyésztési és halászati tevékenység eredményeként létrejött termékek, valamint az azokkal közvetlenül kapcsolatban álló készítmények az első feldolgozási fokig.

Ezt a meglehetősen széles kört ugyanezen cikkely (3) bekezdése pontosítja, illetve szűkíti le azzal, hogy a Közös Agrárpolitikára vonatkozó cikkelyek csak azokra a termékekre alkalmazandók, amelyek az Alapító Szerződés 2. számú mellékletét (az Amszterdami Szerződést követően 1. mellékletét) alkotó listán szerepelnek. Ezt a konstitutív hatályú listát a Római Szerződés hatálybalépésétől számított két évig lehetett kiegészíteni újabb termékekkel.

Lényegében ebbe a körbe tartozik az összes tipikusnak nevezhető, klasszikus mezőgazdasági termék, így a különböző gabona-, hús-, gyümölcs- és zöldségfélék, a dohány, a hal, valamint ezek félkész

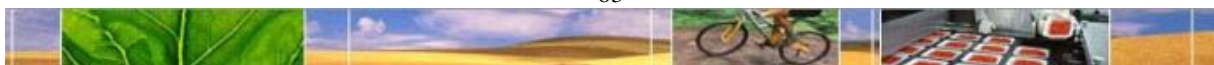
Concept of agricultural product and foodstuff

In European agricultural law the European Community's framework contract 32. (38) Article talks about the concept of agricultural product. The common agrarian market spreads on agriculture and the trade with agricultural product, and it contents that the rules of the common market shall apply in this field with the differences of agricultural title. Also in this article is laid down the necessity to make common agricultural policy, instead of national agricultural policies.

In the conception system of framework contract agricultural products are the products from arable land, animal husbandry, fishing, and half prepared products directly connected to them are meant, i.e. products, which are the result of animal husbandry, plant cultivation, and fishing, and with them directly connected produces for the first utilization step.

This fairly widely concept is corrected by this article's 3. Paragraph, and makes its scope narrower with the rule that articles relating to Common Agricultural Policy are used only to those products, which are on the list of the framework contract's 2nd appendix. This integral effective list can be completed with new products in two years from enactment of Treaty of Rome.

Practically all typical called, classic agricultural products are in this field, so cereals, meats, fruits, greens, tobacco, fish and their half-prepared products, flour, butter and other dairy product, oils, sugar, vine and other alcohols.

feldolgozott termékei, a liszt, a vaj és egyéb tejtermékek, az olajfélék, a cukor, a bor és egyéb alkoholok.

Nem esik a 32. [38.] cikkely, és így a közös mezőgazdasági politika hatálya alá a fa, az EK Bizottság közös erdőpolitikára törekszik, és ezért szorgalmazza ennek megváltoztatását.

a Római Szerződés 38. cikke és az un. II. számú lista - nem ellentmondás mentes - tartalma határozza meg a közös mezőgazdasági politika tárgyi hatálya végét.

Ennek alapján az elsődleges feldolgozottsági fokot túlhaladó mezőgazdasági termékek már nem vonhatók a Római Szerződés közös mezőgazdasági politikájának hatálya alá, hanem a nem önálló élelmiszerjog körébe esnek, amely a jogharmonizáció által lefoglalt terület, és egyben az általános szerződési szabályok körébe esik.

A magyar agrárjog nem élt a mezőgazdasági termék fogalmának pontos jogi definíciójával, a magyar jogalkotás az Európai Szerződés definíciójával él mind a mezőgazdasági termék, mind az élelmiszer fogalom kapcsán.

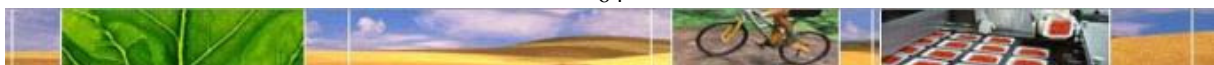
Az élelmiszer első sorban előbbi megkülönböztetésre tekintettel a már többször is feldolgozott mezőgazdasági termék. A mezőgazdasági termék pedig a növénytermesztés, állattenyésztés, halászat nyersterméke az elsődleges feldolgozottsági fokig. A mezőgazdasági termék, illetőleg az élelmiszer fogalom kifejtését a Közös Mezőgazdasági Politikát, illetőleg az Élelmiszerjogot tárgyaló fejezet adja meg.

Forrest are not in the scope of these article, and therefore under the scope of the Common Agricultural Policy, but the European Commission would like to have Common Forrest Policy, so Commission presses this change The 32nd article of Treaty of Rome and the 2nd appendix determines the material scope of Common agricultural Policy, but it is not consistent.

According to this agricultural products exceeding the first utilization step are not in the effect of Common Agricultural Policy of Treaty of Rome, but they are in the field of non-individual food law, which is such a subject, that is reserved by approximation of law, and falls in general contractual rules.

Hungarian agricultural law doesn't definite exactly the concept of agricultural product, Hungarian legislation works with the definition of Treaty of Rome both in connection with the concept of agricultural product and concept of foodstuff.

Foodstuff is firstly, relating to the former distinction, utilized a several times as agricultural product. Agricultural products are raw produce of plant cultivation, animal husbandry, and fishing until the first utilization step. Common Agricultural Policy's food law chapter gives the expounding of agricultural product's, foodstuff's concept.

Az európai agrárjog és nemzeti agrárjog

The European agricultural law and the national agricultural law

Az európai unióhoz való csatlakozás folytán az agrárjog új jogintézményekkel gazdagodott. A magyar agrárjognak az európai agrárjoghoz való viszonyában a legfontosabb kapcsolódási pont a tárgyi specifikum, azaz a mezőgazdasági termék, élelmiszer előállításának, forgalmának alapvetően közjogi szabályozása. Az agrárjogi jogintézménynek alapvető átstrukturálódása figyelhető meg, nevezetesen az európai agrárjognak a földjogi szabályozás nem tárgya, ezzel ellentétben az agrárpiaci viszonyokon belül a mezőgazdasági termék, élelmiszer előállítása, forgalmazása, az élelmiszerbiztonság primér szabályozási terület. Emellett nyer erőteljes szabályozást az agrár-környezetvédelmi szabályozás, illetőleg kap egyre nagyobb hangsúlyt a rurális jog.

A mezőgazdasági termékek forgalmának közjogi szabályozása, az agrárpiac - termékektől függően – közös versenyszabályai alkalmazásából, a tagállami agrárpiaci rendtartások kötelező koordinálásából illetve az európai piaci szervezetből áll össze.

A termőföldpolitika szelektív közösségi politika körébe vonása, kívül a közös agrárpolitikán; a mezőgazdasági üzemek a termőföld és a tőkeáramlás szabadsága

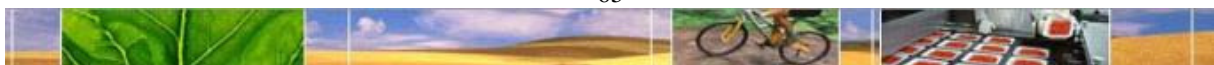
A Római Szerződés 56. cikke tartalmilag kiiktatja a tulajdoni rend, ezen belül a termőföld tulajdona és hasznbérlete szuverén szabályozásának tagállami hatáskörét, melynek helyébe a "szabad tőkeáramlás" lehető legnagyobb kiterjesztésének a

As the result of accession to the European Union the agricultural law was added new legal institutions. The most important connection between the European agricultural law and the national agricultural law is the subjective specific, that is the basically public regulation of the agricultural product's and food's production, trading. It can be observed that the essential restructuring of legal institutions in agricultural law exists, namely the European agricultural law does not contain the land law's regulation, contrary to the agricultural produce's and food's producing, trading and the food safety, that are primary fields of regulation in agricultural market relations. Besides the regulation of agricultural-environmental protection and the rural law are growing and getting more powerful.

The regulation of the agricultural product's trade consists of the application of common competition law - depending on the product - of the obligatory coordination of the agricultural market's rules in the member states and of the European market organization.

Drawing the land policy into the selective common policy, outside the common agricultural policy; the agricultural plants, the land property and the free movement of capital.

The 56 Article of the Rome Treaty eliminates the member states 's competence for the sovereign regulation of the proprietary rights, and points out the principle of the free movement of the capital making a scope for the claims deriving from this principle.

jogilag kikényszeríthető igényei lépnek. Az 56. cikk alapján a Tanács nem köteles figyelembe venni a 295. cikk rendelkezéseit. A tagállamnak többé nem joghatósága arra, hogy a szabad tőkeáramlást nemzeti érdekű földpolitikája címén korlátozza, a jövőre nézve az EU alkotmányos rendje szabja meg, hogy egy-egy tagállam milyen földpolitikát folytathat.

Úgy tűnik több irányból szövődik a közösségi háló a birtokpolitika köré:

-minden mezőgazdasági munkás, aki legalább két évig dolgozott bármely tagországban, független gazdálkodóvá válhat ott (idegeneknek szükségük lehet egy speciális engedélyre, de azt jogszerűen meg kell adni)

-nem kell speciális gazdálkodási engedély azokon a birtokokon, amelyeket legalább két éve elhagytak és nem műveltek,

-bármely tagországban a legalább két éve gazdálkodók tevékenységüket áttehetik bármely más gazdaságba,

-a mezőgazdasági bérletek diszkriminatív jellegű korlátozását meg kell szüntetni, a Közösség országaiból bárki bármilyen birtokot bérelhet,

-a Tanácsnak és a Bizottságnak el kell érnie a vállalkozás szabadságának teljes érvényesítését, többek között arra vonatkozóan, hogy valamely tagország bármely állampolgára bármely más tagországban földet és épületet szerezhessen, amennyiben ez nem ütközik a közös mezőgazdasági politika elveibe. Az irányelvek kimondják bármely birtok szerzésének, elfoglalásának és használatának jogát valamennyi EK állampolgár részére. (van der Velde- Snyder, 1992)

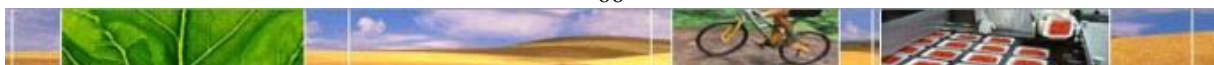
Based on the 56. Article the Council is not obliged to take into account the provision of the 295. Article. The member states don't have any jurisdiction to limit the free movement of capital by virtue of the national interest. For the future the constitutional order of the EU governs what kind of land policy can be pursued by each member states. It seems to be woven a community net to the range of the land possession policy from more directions:

-each agricultural worker, who worked at least 2 years in any member states, can become independent farmer (foreigners need to have a special license, but it has to be justifiable)

- there is no need to have a special farming license in the lands, that are neglected for at least 2 years and are not cultivated

-in any member states those who are farmers more than 2 years can transfer their activity to on other farm
-the discriminative restriction of agricultural lease has to be terminated, anyone from the Community can leas any land

-the Council and the Commission have to reach the enforcement of the movement of service, among others concerning the obtaining land and building in any member states by any citizen from other member states, if it is not contrary to the common agricultural policy. The directives state the right to obtain, occupy and use for each citizen of EC. (van der Velde- Snyder, 1992)

1.3. Az agrárjogi jogviszonyok hármas meghatározottsága

Előbbiek figyelembevételével az agrárjog tárgyát alkotó jogviszonynak hármas meghatározottsága van, nevezetesen

- személyi- szervezeti
- tevékenységi
- tárgyi, természeti.

A személyi-szervezeti meghatározottság a mezőgazdasági üzemet megjelenítő jogalanyra vonatkozik. Ehhez kapcsolódóan jelenik meg a jogalany specifikumát hordozó vagyonszességet megjelenítő vállalat, illetőleg dologösszességet képező üzem szerveződési-intézményi rendszere.

Alanyi oldalról tehát a mezőgazdasági üzem fogalma és jogi szerkezete emeli ki a sajátos jogalany tárgyalását a polgári jogból, annak személyi köréből az agrárjogba. Az üzem a polgári jog számára nem személy, nem jogalany, sokkal inkább a személy vagyoni viszonyainak lehetséges tárgya. Vállalatként mint vagyonszességeként már személyként elismert, de még inkább e vállalat konkrét jogi formájaként, mint szövetkezet, gazdasági társaság stb ...

Az agrárjogban a mezőgazdasági üzem az a kikristályosodási pont, amely alanyi oldalról zárja a tevékenységi és tárgyi elvű meghatározás gondolati, logikai ívét.

A tevékenységi oldal jelenti az üzletszerűséget, mint gazdasági tevékenységet vezérlő céltételezettséget. Az önellátási céltevékenység kívül esik az agrárjog körén, így különösen a szívességi, viszonzási elvű kapcsolatok köre (reciprocitási elvű társas tevékenységek, viszonyok). Az agrárjog körébe esnek viszont a tevékenység folytán előállított

1.3. The threefold determination of the agricultural legal relations

Taking into consideration of the above mentioned rules the legal relations representing the subject of the agricultural law are determined threefold, namely

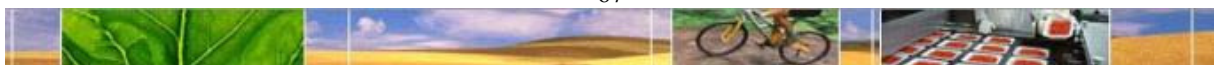
- Personally-organizationally,
- by the activity, and
- by the subjective, natural.

The personal- organizational determination covers the agricultural unit forming legal entity. Connecting to this the company and its institutions appear like the assets forming the specific element of the legal entity.

From the subjective side also the definition and the legal structure of the agricultural plant point up the treating of the specific legal entity from the civil law, and from its personal relation to the agricultural law. The unit is not a person for the civil law, not a legal entity, much rather the possible subjective of the person's financial relations. The unit is recognized like legal person as assets, but rather as a concrete legal entity of the firm, like co-operative, business association etc...

In the agricultural law the agricultural unit is clear, which from subjective side closes the logical line of the activity and subjective principled determination.

The activity side means the profit. The self-sufficiency activity is outside of the field of agricultural law, especially the sphere of the courtesy-, reciprocity principled contacts (reciprocity principled joint activities, relations). However the products produced by this activity, and relations, as

termékek, azok forgalomba hozatala, feldolgozása, csomagolás, tárolása során keletkező viszonyok, mint ártermékre vonatkozó viszonyok.

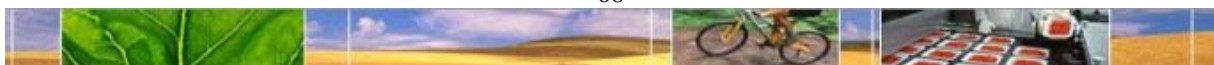
relations to commercial product, existing from their placing into circulation, processing, packing, storing fall in the sphere of agricultural law,

A tevékenységi mozzanat egyben a tevékenység kifejtő magatartások kapcsán kialakuló viszonyokat is jelenti, ahol a közjog a használat, hasznosítás, termék előállítás feltételeit, mozzanatait, a felhasználható anyagokat eszközöket, felszereléseket, élő- és élettelen eszközöket, természetes és manipulált organizmusokat, eljárásokat normatív módon meghatározza, kiemelve azokat az elsajátítási jogviszony ura, az autonóm személy hatalmassági köréből.

A tevékenység agrárjogi mozzanatát aláhúzza az alanyi jelleg, de még hangsúlyosabban a tevékenység iránya és célja a termék, más dolog tulajdonsága és meghatározottsága, mint tárgy.

A tárgyi elem sajátossága és különlegessége a termőföld, mezőgazdasági termék, élelmiszer, mint dolog, illetőleg a szellemi termékek sajátos biológiai-fiziológiai, gyakran geológiai, meteorológiai és más gyökerű természeti meghatározottságában rejlik. A mezőgazdasági termékek, azok feldolgozott változatai, az ahhoz kapcsolódó eljárások közös jellemzője a biológiai determináltságból eredő korlátozott és környezeti feltételekhez kapcsolt használhatóság, fogyaszthatóság.

A mezőgazdasági termék, élelmiszer, mint tárgyi specifikum a polgári jogban elhasználható-elfogyasztható (res consumptibilis), illetőleg helyettesíthető (res fungibilis) dologként jelenik meg első sorban. Az agrárjogban a termék előállítása személyi és tárgyi, így üzemi és termelési, forgalmazási viszonyainak feltételei nyernek szabályozást, a közbiztonság és a közegészségügy céljának alárendelten. Az előbbi céloknak megfelelően a szabályozásban a közigazgatási normák

közül a meghatározott tevékenységet tiltó, előíró, engedélyező normák úgy jelennek meg, hogy azok tisztán magánjogi tényállásokat szőnek át. Így egyes normákként viselkednek, amelyeknek egyetlen meghatározottsága különíthető el, nevezetesen a tevékenység kifejtő magatartások végeredménye: a mezőgazdasági termék, az élelmiszer.

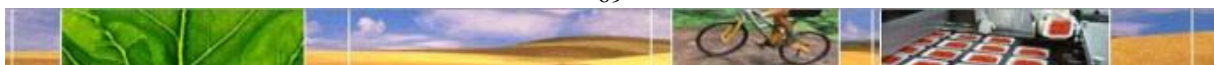
A mezőgazdasági termék biológiai mulandósága, tulajdonságainak korlátozott időtartamra garantálható jellege miatt nem elegendő az utólag (ex post) ható szavatossági polgári jogi normák jelenléte, már előre (ex ante) meg kell adni - mégpedig imperatív módon – a dolog, illetőleg annak előállítás, csomagolása lényeges tulajdonságait, illetőleg a dologra vonatkozó jogviszonyok, köztük a szerződéses jogviszonyok tartalmi elemeit. Ez az agrárjogi jogalkotás feladat, erre épülhet a fogyasztóvédelem joga is egyben.

A tárgyi, személyi-szervezeti, tevékenységi specifikumok diszjunktív vagy konjunktív jellege

Az agrárjog tárgyának elsődleges meghatározásából úgy tűnhet, mintha csak az előbbi három feltétel együttes fennállása mellett beszélhetünk az agrárjog tárgyi körébe eső jogviszonyokról, azaz a három elem együttes és egymást feltételező fennállása cövekeli ki az agrárjog tárgyának határait.

Bármennyire is kívánatos lenne az ilyen fajta zártsága és rendezettsége a tárgyi hatálynak, mégis azt kell mondani, hogy a feltételek nem konjunktívak.

Az agrárjog tárgya meghatározásakor a magyar agrárjogban a személyi és vagyoni viszonyok tárgya a döntő elem. Ha azok mezőgazdasági termék, élelmiszer előállítására, forgalomba hozatalára, illetőleg termőföld tulajdonára, használatára irányulnak, akkor a személyi-tevékenységi elem hiányában is az agrárjog körébe esnek. A tevékenységi elem tárgyi céltételezettségében releváns

igazán. A személyi-szervezeti elem (a mezőgazdasági üzem, vállalat, annak konkrét jogi formát felvevő személyének belső szervezeti viszonyai, lehetséges vagyonskapcsolatai), a mezőgazdasági tevékenységi kör és termék előállítás esetén tereli a személyi és vagyoni viszonyokat az agrárjog tárgya körébe.

II., Az agrárjog fogalma

Az agrárjog - az előzőekben adott leírás és elemzés alapján - a magánjog és a közjog specifikus vegyülése folytán kialakuló sajátos jogterület, amely a termőföld tulajdonával és hasznosításával kapcsolatos, a mezőgazdasági termék és élelmiszer előállítása, forgalomba hozatala során kialakult személyi és vagyoni viszonyokat szabályozza.

Az agrárjog a magánjogon belül a polgári jog talaján nő ki, a polgári jog jelenti azt az alapjog ágat, amelyből intézményei, elvei sarjadnak.

Ezek a jogintézmények azonban a tárgyi meghatározottság szerinti közjogi szabályozás folytán sajátos, más jogterületektől eltérő szabályrendszert alkotnak, ahol sem a polgári jog, sem a közjog elemei nem önállóan, különállásukban jelentkeznek, hanem sajátos és szét nem választható vegyülésükben a mezőgazdasági dolog, mint a jogviszonyok centrális tárgya, tevékenységi irányultsága által meghatározottan. A közjogi szabályozás alapja és indoka, jellege is tárgyi meghatározottságú. Ez a tárgyi determináltság különíti el a közjogi korlátozás és szabályozás más területeitől, jeleníti meg önállóan.

Az agrárjog magánjogi jogterület elsősorban, de bőven merít a közjogból is, ahol a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek előállítása, a termőföld tulajdon és használat viszonyainak alárendelten elkülönült szabályozás jelenik meg a közigazgatási

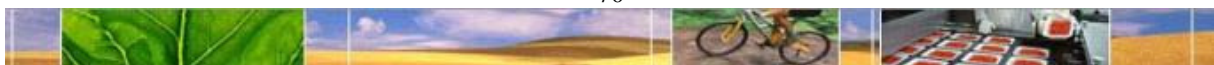
II. The definition of agricultural law

The agricultural law – based on the former description and examination – is a specific field of law developing as a result of mixing the private and the public law. The law rules the personal and financial relations connected with the ownership and use of arable land, existing of the producing, placing into circulation of agricultural products and foods.

The agricultural law derives from the private law in the field of civil law, the civil law is the basic branch of law from which its institutions and principles stem.

However, this legal institutions form a different law system due to the public regulation based on the subjective determination, where neither the civil elements nor the public elements appear independently, separately, but appear in a mixture, being determined by the agricultural object, as the central subject of the legal relations. The base, reason and character of public regulation are also subjective determined. This subjective determination separates this law from other field of public restriction and regulation and represents it on its own.

The field of agricultural law belongs to the private law firstly, but has a lot in common with the public law, in which the producing of agricultural produces, foods appear subordinate the relations of land property and use in the administrative law, in financial law, in social security law and European

jogban, pénzügyi jogban, társadalom biztosítási jogban, európai közjogban egyaránt. Ugyanez a jogágakon való „keresztben fekvés” figyelhető meg a környezetvédelmi jog területén is.

Az agrárjog fogalmi körébe esik az ún. rurális jog is, amelynek jelenleg inkább az európai agrárjogban látjuk meg elemeit a táj- és vidékfejlesztés, kulturális örökség megőrzése területén.

Az agrárjog az előbbieket figyelembevételével és tárgyának ismeretében nem önálló jogág, mint a polgári jog, büntető jog stb .... Tárgyi meghatározottsága és különállása a magánjogon belül, párhuzamba vonható a pénzügyi jognak a közigazgatási jogban fennálló önállóságával. Az agrárjog ugyanakkor részeiben, különösen az ingatlanjog vonatkozásában, a munkajoghoz hasonlóan vegyes szakjogi jelleget mutat, de hasonló a környezetvédelmi joghoz is a több jogágon átnyúló tárgyi meghatározottságában.

Az agrárjog kialakulóban álló jogterület, s bosszantóan törekeny, különösen annak művelői számára. Nem beszélhetünk egy végleges és zárt, minden intézményében kialakított és szilárd szabályozási elveken nyugvó jogterületről, ma még a tárgyi kör az, amely a tárgy különválását, önállóságát aláhúzza.

III. Az agrárjogi alapelvek

Az agrárjog alapelvei

Minden az önállóság igényével megjelenő jogterületnek vannak iránymutató sarokpontjai, alapvető eszméi, amelyek vezérfonalként szolgálnak a

public law. This „cross lying-position” shall be noticed in the field of environmental law.

The rural law belongs to the agricultural law, of which elements can be seen at present in the area of rural development and cultural inheritance preservation.

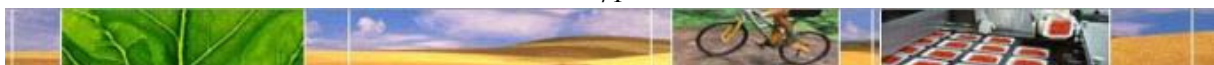
In the light of the above mentioned information about the subject of the agricultural law it is not an independent branch of law, like the civil law and the criminal law etc... The subjective determination and isolation in the private law can be drawn parallel with the independence of financial law in the administrative law. Moreover the agricultural law in parts, especially regarding the real estate law, shows the character of a mixed, special field of law, similar to the labor law, but it assimilates with the environmental and rural development law, because it covers more branch of law regarding its subject.

The agricultural law is developing, and is annoying fragile, especially for those who work with it. We can not speak about a final, closed, in each institution formed and based on fixed regulating principles field of law. At present the subject stresses its independence.

III. Principles in agricultural law

Principles of agricultural law

Each field of law claiming independence has got authoritative turning-points, essential ideas, which serve as guiding thread for the jurisdiction,

jogalkotásnak, a jogtudománynak, azontúl értelmezési funkciót kölcsönöznek a jogalkalmazónak, helyenként és időnként pedig a joghézagok kitöltésére is felhasználhatók. Az agrárjog, mint a magánjog talaján, annak jogintézményein sarjadó jogterület természetszerűen átveszi a magánjog, ezen belül a polgári jog alapelveit, mintegy alaprétégként, amelyek fundamentumán érvényesíti a rá jellemző speciális elveket.

Így az agrárjog alapvető elvként fogadja el a polgári jogból jól ismert

- az autonóm mozgástér védelmének (privat autonómia),
- a rendeltetésszerű joggyakorlás,
- a jobbiztonság,
- a jóhiszeműség és tisztesség,
- a joggal való visszaélés tilalmának,
- az együttműködés,
- az elvárható magatartási mérték,
- az ésszerűség elveit.

3.1. Az agrárjog hagyományos alapelvei

Az igazságosság alapelve

A szociális béke alapelve

A közjó alapelve

A szolidaritás és kiegészítés alapelve

jurisprudence. Furthermore they give an interpretation function to the practice and fill the gaps. The agricultural law as a field in the private law stems from its legal institutions takes over the basic principles of the private law, including the principles of the civil law.

Therefore the agricultural law adopts the principles of the civil law such as basic principles:

- protection of private autonomy,
- appropriate legal practice,
- legal security,
- bona fide (good faith) and honesty,
- prohibition of the abuse the rights,
- co-operation,
- proceeding manner deemed reasonable under the given circumstances, and
- reasonability.

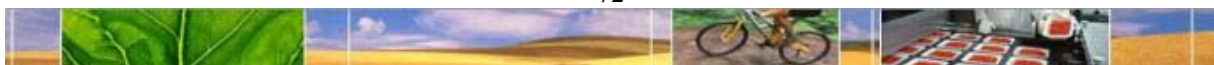
3.1. The traditional principles of the agricultural law

Principle of justice

Principle of social peace

Principle of public benefit

Principle of solidarity and subsidiary

Az igazságosság elve (principium iustitiae)

Az alapelvek alapjaként is meghatározható. A jog számára egy kölcsönös és feltétlen viszonyítási pontot jelent, amelyben a jog alapja az igazságosság, és egyben az igazságosság feltétele a jog. A személyek és az általuk alkotott közösség viszonyában a kölcsönös igazságosságnak kell fennállnia. Ezen alapul az egyének, mint személyek egyenlősége mind horizontális, mind vertikális irányban, ezen alapul a személyek, mint egyedek és csoportjai, illetőleg az adott közösség között a jogok és kötelezettségek megosztása.

Az igazságosság önmagában is sokrétű és sokrétegű jelenség. Tárgyunk szempontjából azonban nem a jogosságot, a pozitív jogon alapuló jogosultságot jelenti, hanem első sorban az osztó igazságosságot (iustitia distributiva), a kölcsönös igazságosságot (iustitia commutativa) és a társadalmi igazságosságot (iustitia socialis).

Jelenti tehát egyfelől az egyénnek a közösség érdekével szembeni kötöttségét a közösségnek az egyén irányában fennálló kötöttségét, és kölcsönös meghatározottsági viszonyát a közjónak, mint célnak alárendelten.

Ezen alapul a közösség beavatkozása a privát viszonyokba, és teszi igazságossá és méltányossá, a pozitív jog által jogossá a magántulajdon - arányos, szükséges - korlátozását.

A közjó az agrárjogban úgy jelenik meg, mint közegészségügy, az emberi és természetes környezet védelme, az egészséges földbirtokstruktúra, a szociális agrár- és élelmiszer-, piacgazdaság, a tisztességtelen piaci magatartás tilalma, a piaci zavarok kiküszöbölése, a termelők igazságos és

The principle of justice (principium iustitiae)

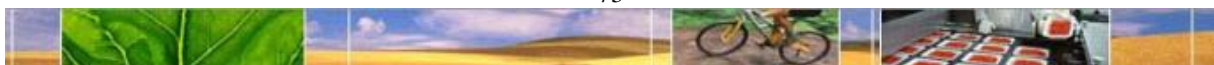
It is the basic principle. It includes a mutual and absolute comparison point in the law, in which the justice is the basic of the law and the law is the condition of the justice. In relation to persons and theirs community the mutual justice has to exist. Not only the equality of the individuals is based upon it both in horizontal and vertical direction, but also the division of rights and duties among the persons as entities, theirs groups and the given community.

The justice is a multiple phenomena. However from the subject point of view it does not mean the legality, the authority based upon the positive rights, it means in the first place the distributive justice (iustitia distributiva), the mutual justice (iustitia commutativa) and the social justice (iustitia socialis).

It also covers the meaning of the individual's constraint against the community's interest, the community's constraint to the individual, and the mutual determined relation with the public benefit, being subordinated to the public benefit, as a purpose.

The community intervention to the private relations is founded upon it, and makes the – proportionate, necessary - restriction of the property equitable and lawful.

The public benefit appears in the agricultural law like public health, protection of the human and natural environment, healthy land structure, social agricultural- and foods- market economy, prohibition of unfair market practices, eliminating of market

méltányos jövedelem színvonalának, a fogyasztók biztonságos élelmiszerellátottságának, a fogyasztói árak méltányosságának követelménye. Ezek a követelmények mint a közjó, az igazságosság megjelenítői adják az alapot a közjogi beavatkozások, korlátok, tilalmak számára, de az osztó igazságosság alapján, azaz mindezeknek arányosnak, szükségesnek és méltányosnak kell bizonyulniuk. Utóbbi fogalmi jegyek a törvényes igazságosság (iustitia legalis) útján alkotmányossági mércének is bizonyulnak egyben. Ez adja meg egyúttal a jogbiztonság elve érvényesülésének biztosítékát.

A szociális béke alapelve (principium socialis et pacis)

Az alapelv elsősorban a közösségnek az egyének felé való kööttségét fejezi ki. Ez a kööttség társadalmi, azaz szociális kööttség. Jelenti a társadalom számára a létbiztonság, az alapvető jólét biztosítását, az egyének és csoportok közötti szolidaritás kialakítását, illetőleg kikényszerítését.

Az agrárjogban ennek a követelménynek alárendelten jelenik meg a földjogi szabályozásban a földbirtokmaximum politika, a szerzési korlátozások és tilalmak rendszere, a különös - a tényleges üzemi földhasználót preferáló - öröklési rendszer.

Az agrárjogban jelentkezik különös termelői személyi közösségként a család. Míg a családjog a fogyasztói, személyi és vagyonszociális közösséget szabályozza, addig az agrárjogban a család, mint üzemszerű termelőközösség kerül előtérbe. Ennek a termelői közösségnek a védelme nyomul előtérbe a családtagok üzemi tulajdonára irányuló elővásárlási, különös öröklési rendszere (törzsöröklés, ízbeni öröklés, senioratus stb ...) szabályozásában. Az agrárjog számára a család - az ipari majd a posztindusztriális társadalmak által atomizált és

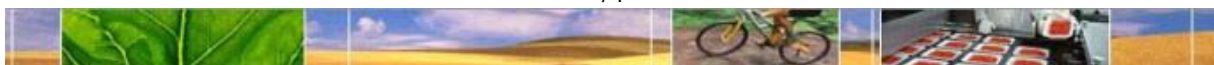
troubles, requirement to the justified and equitable income level of producers, to the safe food-supply of consumers, to the reasonable consumer price. These requirements representing the public benefit and justice give the foundation for the public interventions, barriers, bans, but are based on the distributive justice, which has to be proportionate, necessary and equitable. The latest conceptual signs are together constitutional measure by the means of legal justice (iustitia legalis). This gives the enforcement guaranty of the legal security principle.

Principle of social peace (principium socialis et pacis)

This basic principle includes the constraint of the community to the individuals. This constraint has got social character. It means to the societal the certainty of existence, the support and the enforcement of the fundamental welfare and the solidarity among the individuals and groups.

Based upon this requirement the land maximum policy in the land regulation appears, and also the system of acquisition restrictions and bans, the special – preferring the real tenant-farmer – inheritance system subordinated by this requirement.

In the agricultural law the family appears as special producing community. While the family law regulates the consumer, personal communities and the assets, in the agricultural law the family appears as a producer community. The existence of this producer community presses forward in the regulation the preemption and special inheritance system (senioratus etc...). To the agricultural law the family is the traditional producer and consumer community broken

széttört -, a tradicionális termelői és fogyasztói közösséget jelenti. Az agrárjogi szabályozás számára a túlélő házastárs vagyoni jogai is üzemhasználat és tulajdon egysége alapján nyernek különös, az általánostól eltérő szabályozást.

Az agrárjog a családi tulajdoni mezőgazdasági üzemet emeli szabályozása centrumába, ezt preferálja a polgári jog jogintézményeinek, közjogi korlátozásán keresztül. Tilalmakat állít fel a nagybirtok kialakulása irányában (szerzési tilalmak, különös agrárjogi hatósági engedélyezési rendszer a mezőgazdasági ingatlan forgalomban, a jogképeség kizárása a mezőgazdasági üzemi eszközökre vonatkozó jogügyleteknél), akadályozza a családi birtok felaprózódását (elővásárlási jog, szinguláris öröklés, telki teherjogok összekapcsolása), tiltja az üzem és a földtulajdon szétválasztását, korlátozza a zálogjoggal való megterhelést.

Előbbi eszközök a család termelői közössége megvalósulását és fenntartását, ezen keresztül a társadalom szociális békéjének, egyben mentális állapotának védelmét szolgálják.

A közjó alapelve (principium boni communis)

A „közjó” (bonum commune) a jogon túli fogalom az emberi közösség célirányultságát jelenti elsősorban. Az emberi közösség viszont feltételezi a személyek, mint individuális és szociális lények, bizonyos célra törekvő és együttműködő rendjét. Ezt a célt foglalja egybe a közjó fogalma, amely azoknak a társadalmi életfeltételeknek az összességét jelenti, amelyek lehetővé teszik az emberek, és azok

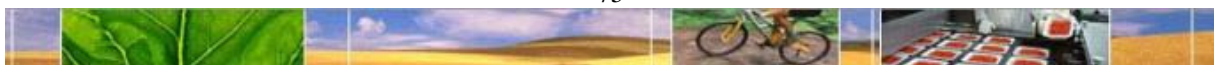
into pieces by the industrial and the post industrial society. The property right of the widow has got a special regulation by the unity of agricultural unit use and property.

The agricultural law put the agricultural unit owned by family in the centre of regulation, prefers it by the legal institutions of the civil law and by the public limitations. This law establishes bans upon the large estate shaping (acquisition bans, specific authorization system for the transactions of agricultural real estates in the agricultural law, exclusion of capable in privities of units' means.), hinders the breaking up of the family land into little pieces (preemption rights, singular inheritance, connecting of land charge rights), prohibits the separation of the unit and the land property, limits the mortgage.

The above mentioned instruments serve the realization and preservation of the family producer community, thereby the protection of the society's mental state and the social peace.

Principle of public benefit (principium boni communis)

The „public benefit” is an idea outside the law; it means in the first place the goal orientation of the human community. At the same time the human community postulates to the certain purpose of striving and co-operating order of the persons, as individual and social being. This purpose is summed up by the idea of public benefit, which means the complexity of the social essential conditions. It means

különböző csoportjai számára a humánumon nyugvó társadalom harmonikus rendjét, a kölcsönös önmegvalósítást és kiteljesedést. A közjónak kifejezetten emberi értékek megvalósítása a rendeltetése. Ennélfogva a közjó egyben a modern emberi társadalom alapelve (szociális princípiuma), ezen keresztül jogrendszerének fundamentuma és viszonyítási, értékelési pontja.

A személy a közbenső társadalmi közösségeken át jelenik meg individuális voltán túl szociális lényként. Ez a szerepvállalás a személyes boldogsága és jólléte, mint cél által vezérelt. Ennek a célnak követésében különböző közösségekbe integrálódik, így a jólléte nem választható el a közösségtől, annak célkövetésétől. A közösség számára célként megjelenő jólét, biztonság nem az egyes személyek jólléte függvényének szimpla summája, hanem annak minőségi átalakulása, a társadalmi létfeltételek rendszerének alapja. A közjó közvetítője a közösségek testületi struktúrája, azon belül is centrális szerepben az alkotmányos jogállami rendszer. Ennek feladat- és hatásköre a köz érdekében a közjogi beavatkozás szükséges, de nem önkényes, arányos tehát nem mértéktelen, ésszerű, tehát nem ötletszerű kereteinek meghatározása.

Az agrárjogban a közjó, a közérdek a társadalom élelmezésügyi biztonsága, mint stratégiai tényező, a közegészségügy, az egészséges természeti környezet, a rurális örökség, a tájjellegű termelés nevesített fogalmaiban tükröződik, különösen az ingatlanjog, más felől a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek előállítása, forgalomba hozatala és kereskedelme, harmadrészt a természetes környezet védelmének közjogi szabályozásában.

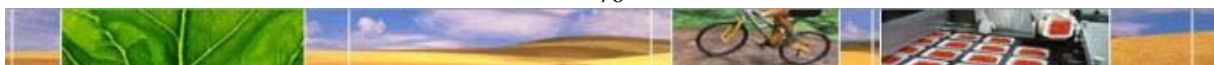
Az agrárjogban ez a használati jogosultság és kötelezettség felértékelődésével jár, amely mintegy háttérbe tolja a tulajdon intézményét és a

the harmonic social order of the people and their different groups based on humanity, the mutual self-revelation and perfection. The purpose of the public benefit is expressly the realization of human values. Hence the public benefit is the basic principle (social principle) of the modern human society, by which it is the fundament and relation, evaluation point of the legal system.

The person appears by the internal social communities after being individual and being a member of the society. This role is guided by the personal happiness and welfare, as purpose. Following this aim the person integrates in different communities, so his/her welfare is not separable from the community's welfare and from its aims. The welfare and safety, appear for the community as purpose, they are not the simply summary of the welfare function of each persons, but they are a sort of quality transformation, the basis of the social vital condition's system. The mediator of the public benefit is the corporative system of communities, in which the system of constitutional state has got the centre role. This constitutional state has got the duty and authority to determine the necessity of the intervention in the common interest.

In the agricultural law the public benefit, the public interest, the food administration's safety of the society, like strategic factor are reflected in the conceptualism of public health, healthy natural environment, rural inheritance, provincial producing, especially in the real estate law, otherwise in the regulation of the producing, placing into circulation and commerce of agricultural produces and foods in the third place in the public regulation of the natural environment protection.

This involves in the agricultural law the appreciation of the beneficial use and obligation, that

hasznosításra kötelezett tulajdont tekinti kiindulópontjának. A tulajdon kötelez, annak használata során a köz érdekét, a közjót kell szolgálnia.

A szolidaritás és kiegészítés alapelve (principium solidaritatis et subsidiaritatis)

Az igazságosság, a közjó alapelvének derivátumaként is megjeleníthető. Kifejezi, hogy az egyének és közbenső közösségeik nem csupán saját érdekeik mentén cselekednek racionálisan, hanem abból kiemelkednek és méltányosan járnak el. A homo economicus hozamkergető célfüggvényét el nem vetve, a jogalany, a személy a homo socialis, a homo moralis "énjét" is megjeleníti, a közjót, mint általános célt és érdeket követve.

Az agrárjogban ez azt a középutat is jelenti alapelvként, amely az individuális polgári jog és a kolhoz-kollektíva uralta szocialista földjog és termelészövetkezeti jog között jelenik meg.

Az agrárjog alapintézményeiben ugyan az individuális személyt megjelenítő polgári jog intézményein épül föl, ahol a közösség érdekét megjelenítő közjog korlátokat ad és átrajzolja a magánjogi jogviszonyokat a szociális kötöttség keretében, de nem megszüntetve azokat, hanem helyettük új minőséget képezve az elsajátítás szociális kötöttsége kialakításával. A subsidiarius jelleggel megjelenő közjogi behatás a közösség által közvetített szolidaritást juttatja érvényre a közjónak alávetetten. Ez egyben megadja a közjogi behatás korlátait is, azaz kiegészítő jelleggel, célhoz kötötten a személyi privat autonómiát ki nem kapcsolva kell annak érvényesülnie.

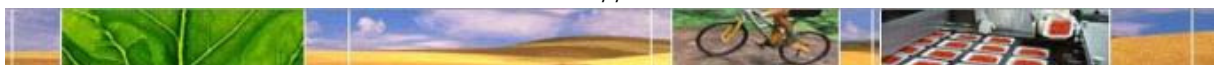
push the institution of the ownership and consider backward and it treats the obligatory ownership as starting-point. The ownership imposes obligations, in use it has to serve the public interest and the public benefit.

Principle of solidarity and subsidiary (principium solidaritas et subsidiaritatis)

It can be described as the derivative of the principle of justice and public benefit. It expresses, that the individuals and their internal community act rationally not only along their own interests, but also they overstep it, and act equitable. The legal entity, the person expresses the „ego” of homo moralis too, not refusing the yield-chasing aim function of the homo economicus, by acting upon the public benefit, like general aim and interest.

In the agricultural law it means also the middle way as principle, which appears among the individual civil law and the collective, socialist land law and law of agricultural co-operative.

The agricultural law in its basic institutions is founded on the institutions of civil law, evoking the individual person, where the community's interest incarnating public law gives some restrictions and redraws the legal relations of private law within the framework of social constraint. However it doesn't terminate them, it forms instead of them a new quality by shaping the social constraint of embezzlement. The public law's effect of subsidiary nature enforces the solidarity mediated by community, taking into account the public benefit. It gives the limits of the public law's effect, which means, this effect has to be realized additionally, aimed-focused and taking into account the personal private autonomy.

3.2. Újabb felvett elvek

Az élelmiszerbiztonság és az agrár-környezetvédelem előtérbe kerülésével felélednek agrárjog tartalmi struktúrájának eredeti alapelvei.

Átfogó, integrált megközelítés és felelősség elve

Az élelmiszer-biztonsági szabályozás legyen átfogó, terjedjen ki a nyersanyag előállításától a fogyasztóig a teljes élelmiszerláncra, biztosítsa, hogy a szükséges óvintézkedéseket a termékpálya minden lépésénél és eleménél megtegyék.

Az élelmiszer-termelők, -előállítók és kezelők elsődleges felelőssége az élelmiszerbiztonság megteremtésében. Emellett azonban a fogyasztóknak is fel kell ismerniük azt, hogy ők felelősek az élelmiszerek helyes tárolásáért, kezeléséért és a helyes felhasználásáért. Ezáltal a már többször hivatkozott „farmtól az asztalig” élelmiszerbiztonsági szemlélet a táplálék-, illetve élelmiszerláncolat valamennyi szereplőjére és szegmensére kiterjesztést nyert.

Nyomonkövethetőség elve

Az élelmiszerek és táplálékok nyomonkövethetősége magában foglalja az élelmiszer-ügyletekben megjeleníthető és kikényszeríthető azon kötelezettséget, hogy minden esetben, ahol a legcsekélyebb mértékben is felmerült az egészségre ártalmas élelmiszerek forgalomba kerülése, megfelelő eszközök álljanak rendelkezésre a veszélyhelyzet

3.2. Newer engaged principles

By the coming into the front of the comprehensive and agrarian-environmental protection the original content structure's principles of agricultural law reborn.

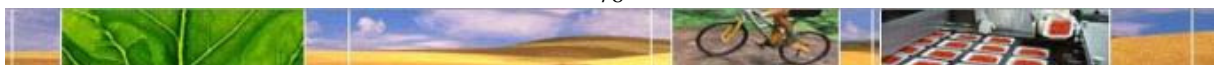
Principle of comprehensive, integrated approach and principle of liability

The regulation of the food safety has to be comprehensive, has to comprise the whole food range from the raw material's producing to the consumer, and has to guarantee to take the necessary precautionary measures in all steps and elements of the food ground.

The food producers, makers and handlers have primary liability in the food safety's realizing. Besides that the consumers have to recognize, that they are also liable for the proper storing, handling and consuming. Hereby the repeatedly mentioned „from farm to table” food safety's view is extended to all persons and segment of nourishment and food range.

Principle of following closely

The following closely of the foods and nourishments includes evocable and enforceable duty in food transactions, that in all cases foods, which are harmful to health, could be withdrawn from the market. The way of foods, the production phases have to be recorded continuously, put down in writing, so that the problem become immediately recognizable

azonnali megszüntetésére: azaz a kockázatot hordozó élelmiszereket gyorsan és hatékonyan ki kell vonni a piacokról. Az élelmiszerek útját, az előállítási fázisokat folyamatosan jegyzőkönyvezni, írásban rögzíteni kell, így a probléma azonnal felismerhetővé és „gyógyíthatóvá” válhat.

and handled.

Kockázatelemzés és megelőzés (elővigyázatosság) elve

Principle of risk analysis and prevention (care)

A kockázatelemzés elvében a kockázatbecslést (amely a tudományos alapokról és az információk kielemezéséből táplálkozik), a kockázatkezelést (amely magában foglalja a szabályozást és a kontrollt), valamint a kockázatokról való tájékoztatást, a kommunikációt foglaljuk össze. A Bizottság kinyilvánította, hogy ahol lehetséges a megelőzés elvét kell alkalmazni az utólagos ellenőrzés helyett, törekedni kell a kockázatok elfogadható szintre csökkentésére is.

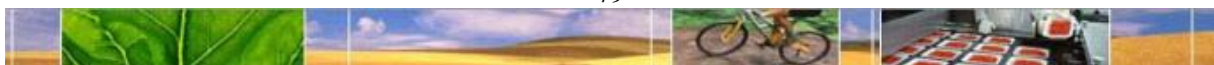
In the principle of risk analysis more factors are summed up: the risk estimation (that subsists up the scientific bases and analysis of the information), the risk managing (that includes the regulation and control) and the information of risks, the communication. The Committee declared that the principle of prevention has to be applied instead of the post control, where it is possible; it has to decrease the risk to the acceptable level.

Az elővigyázatosság elvének elsődleges célja az egészség- és fogyasztóvédelem elősegítése, de emellett elvi jelentőségű a piac védelme szempontjából is, amely megalapozza élelmiszerbiztonsági döntéseinek legitimitását a tagállamokon belül, valamint a WTO és más világkereskedelmi partnerek felé.

The primary aim of the principle of prevention is to serve the health- and consumer protection, but besides it is the principle of fundamental importance from the market's protection view, which establishes the legitimacy of the food safe's decisions in the member states and within the WTO and other international trade partners.

Az elővigyázatossági elv a kockázatkezelés (risk management) eszköze az élelmiszerjog területén - megcélózva az emberi egészség és a fogyasztói biztonság kiemelkedő szintjét. Az elővigyázatosság elve fontos alkotóeleme a kockázatelemzés és a kockázatkezelés strukturált megközelítésének. Deklarálja, hogy az elv azokban a helyzetekben alkalmazható különösen, amelyekben az előzetes tudományos értékelések alapján a környezetre, az emberi és állati, illetve a növényi egészségre ártalmas,

The principle of prevention is the instrument of the risk managing (risk management) in the field of food law – aiming the appropriate level of human health and consumer's protection. The principle of prevention is an important element of the structured approaching of the risk analysis and risk managing. It declares that the principle has application particularly in the situation, in which harmful danger sources attack the health of the environment, human, animal and plant. This principle has to be applied not only in food safety, but also in the field of the environmental

potenciális veszélyforrások leselkednek. Az elvet nemcsak az élelmiszer-biztonság, hanem a környezetvédelem területén is alkalmazni kell.

A kockázatok becslésének és megállapításának tudományos eredményeken és statisztikai adatokon kell alapulniuk, és lehetőség szerint a tudományos bizonyítékokat és döntéshozatali eljárásokba vissza kell csatolni. Ezzel összefüggésben kiemelt jelentőséget kap az a felismerés, hogy a felállított mértékeket, szabványokat az új tudományos eredmények tükrében újra - és újra felül kell vizsgálni. Az elővigyázatosság elvét a piacok védelmének összefüggésében értelmezhető: az elővigyázatosság elve alapján hozott rendszabályoknak arányosnak kell lennie a választott védelmi szinttel, az alkalmazásnál a diszkriminációmentesség követelményét figyelembe kell venni: tehát az elővigyázatosság elve önmagában, alaptalanul hivatkozással nem adhat alapot a tagállamok közötti piacvédelmi törekvésekhez. Ugyanakkor az alapelv védelmi forrást jelenthet a külső államok, más kereskedelmi partnerekkel való együttműködés terén.

Átláthatóság, az információáramlás elve

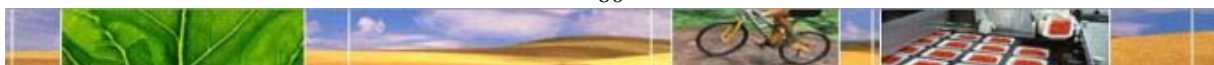
A szabályozás legyen kellően rugalmas ahhoz, hogy a tudományos és műszaki fejlődés eredményeit, az élelmiszer-biztonsági ismeretek változását követni tudja. Az ismeretek bővülését ugyanakkor minden szereplő számára átláthatóvá is kell tenni, hiszen az eredmények csak ekkor alkalmazhatók széles körben. Alapvető szintű igény, hogy a szabályozás segítse elő az élelmiszer-biztonsági ismeretek széleskörű terjesztését és a fogyasztók tudatosságát az egész társadalomban, segítse a fogyasztók és az élelmiszerrel dolgozók oktatását, a kutatást, az információcserét és a kommunikációt.

protection.

The estimation and statement of risks has to be founded upon scientific results and statistic dates, and possibly the scientific proofs and the deciding proceeding have to be fastened. In relation to this recognition, the established measures and standards have to be reviewed taking into account the new scientific results and thinking over them again. The principle of prevention can be interpreted in the relation to the market's protection: the measures based on the principle of prevention have to be commensurate with the chosen protection level, in application of the requirement of the discrimination' freedom, which has to be taken into regard. The principle of prevention can gain basis in itself, having no grounds for referring to the effort of market protection among the member states. The principle can imply protection source in co-operation with external states and commercial partners.

Transparent principle and the principle of information flow

The regulation has to be properly flexible to follow the changes of the scientific technical progress's results and the food safety information. The increase of knowledge has to be made comprehensive for all people, and the results shall be acceptable at a large scale. It is a requirement for the regulation to serve the wide spread of food safety's knowledge, the consciousness of consumers in the society, to help the education, research, information exchange and communication of consumers and those who work with them.

Információgyűjtés és analízis

Az élelmiszer biztonsági politikában alapvető követelmény, hogy a potenciális élelmiszerekből és nyersanyagokból eredő veszélyeket összegyűjtsék és analizálják. Az összegyűjtött adatok korrekt elemzése megkönnyítheti a veszélyek korai felismerését. Az adatgyűjtésben a problémát főképpen az okozza, hogy sokféle módszer és eljárás létezik, az egyes adatgyűjtési szisztémáknak azonban más-más a tárgykuk, így az információ integrált felhasználása nehézségbe ütközik. Az információt áramoltató rendszerek közül a fogyasztó szempontjából az egyik leghatékonyabb a Gyors Riasztási Rendszer, melynek hatékony működtetését uniós intézmény keretében kell biztosítani.

A fogyasztók tájékoztatása

Az élelmiszer-biztonság összes aspektusában elemi, hogy a fogyasztó részese és érdekeltje legyen a folyamatoknak. A fogyasztók tájékoztatását szolgálják az élelmiszereken kötelezően feltüntetendő jelölések, amelyek az áru karakteréről, összetételéről, tárolásáról stb. adnak tájékoztatást.

Ellenőrzés

Az ellenőrzés feladatát meg kell osztani a nemzeti hatóságok és az Európai Bizottság között: a nemzeti hatóságok felelősek azért, hogy szabványokat alkossanak, melyek kötelező érvényűek a termelőkre. A nemzeti hatóságoknak kell továbbá az ellenőrzési rendszert kiépíteni, melynek a Közösség elvárásoknak meg kell felelnie. A szabályozás alapjául így a Közösségi keretszabályok megteremtése kell, hogy

Collection of information and analysis

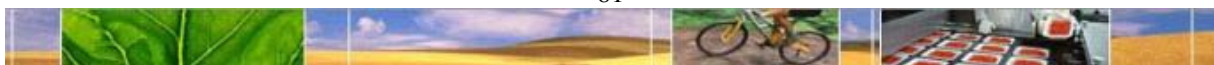
In food safety policy there is a basic requirement collecting and analyzing the dangerous foods and raw materials. The correct analyzing of the collected dates can make easier the early recognition of danger. By studying the facts, it is clear; the problem is caused mainly by existing methods and procedures. Each collection of information has different subjects, so the use of integrated information faces many difficulties. Regarding the consumers the Fast Alarm System is one of the most efficient forms of the information perfusion systems. The efficient operation has to be ensured in the Union's institutions.

Information the consumers

This is crucial in all aspects of food safety, that consumers are participant and interested in processes. The information of consumers is served by the labels, which are obliged to be marked on foods and to give some information about the character, components, storing etc. of goods.

Control

The control has to be divided between the national authority and the European Committee. The national authorities are responsible for making standards obligatory to producers. Moreover the national authorities have to build a control system, which meets the requirements of the Community. As the basis of the regulation the establishment of the Community frame rules shall apply. These rules have

szolgáljon, amelynek 3 fő összetevője van:

- a) működési feltételeket a Közösségnek kell felállítania, és a nemzeti hatóságoknak ezen feltételek alapján kell működni – a nemzeti hatóságok auditálása az FVO szervezetén keresztül történne;
- b) az ellenőrzés irányvonalainak Közösségi szintű meghatározása: a nemzeti sajátosságokhoz illő stratégiák kidolgozásán, a kockázatok priorálásán, és a leghatékonyabb eljárások ajánlásán keresztül;
- c) a harmadik összetevője a Közösségi keretszabályok kialakításának az adminisztratív együttműködés megteremtése.

Kapcsolat a nemzetközi élelmiszerpolitikával

Az Európai Közösségbe importált élelmiszerek és az állati takarmányok vonatkozásában olyan egészségügyi szabványok szerint készüljenek, mint amilyent a Közösség a saját termékeire megállapít, mellyel a Közösség a belső piacot és a fogyasztók érdekeit is védeni kívánja. Az export termékek vonatkozásában joggal jelenik meg az igény a külső államokban, hogy a Közösségből érkező termékek olyan minőségűek legyenek, mint a tagállamok közötti, belső kereskedelemben lévő áruk. Ezért az exportálók vizsgálata és az igazolások, minőségtanúsítványok kiállítása terén ugyanolyan körültekintéssel és gondossággal kell eljárni.

IV. Az agrárjog rendszere

Az agrárjog egységes kódex ellenére is világosan elkülöníthető tagoltságban jelenik meg.

Az első rész az agrárjogi szabályozás centrumában álló mezőgazdasági üzemre, azt a

got 3 components:

- a) the Community has to lay down conditions of the function, the national authorities have to work according to these conditions – the audit of the national authorities is carried out by organization of FVO
- b) the determination of the control's direction at Community level: by means of the national strategies taking into account the national specifics, of the preordination of the risks and of the offering of the most effectual procedure
- c) the third component of the frame rules is the establishment of the co-operation.

Connection with the international food policy

To the European Community imported foods and fodders have to be produced in accordance with the health standards, which the Community determines for their own products. By these rules the EC wants to protect the internal market and the interests of consumers. Relating to the export of goods the claim in external states appears rightly, that the quality of goods coming from the Community shall be the same as the quality of foods between being in internal market. Therefore in the course of the exporters' examination, in the hand over of the quality certificates one has to act with the same care and prudence.

IV. The system of agricultural law

The agricultural law in spite of being integrated code appears in a clearly separable structure.

The first part deals with the legal material

forgalomban megjelenítő mezőgazdasági vállalkozásokra, vállalatokra, mint személyekre vonatkozó joganyagot tárgyalja. Ebben a fejezetben definiáljuk a mezőgazdasági üzem fogalmát, alkotó elemeit.

A második rész a mezőgazdasági üzem tárgyi eszközeit veszi elemezés alá, amelyben a magyar agrárjogalkotás irányultságának megfelelően a legfontosabb dologra a termőföldre vonatkozó joganyag kerül először feldolgozásra, részletekbe menően. Ennek a résznek a súlya a föld szociális-gazdasági-társadalmi jelentőségében keresendő.

A földre vonatkozó tételes jog túlburjánzása a magyar agrárjogban egyfelől a régi földjogi szabályozás jellegének, illetve annak lebontásának köszönhető, másfelől annak a jogpolitikai irányítvesztésnek, amely a mezőgazdasági üzemi eszközök szétválasztásán alapulva ad szabályokat.

Természetesen a földjog tárgyát tekintve túlmutat az agrárjog értelmezési tartományán lényegében általános ingatlanjogot jelent. Az ingatlanjog pedig a magánjog és a közjog határterületén sarjad, az ingatlanra vonatkozó magánjogi szabályok közjogi korlátozásának teljes területét öleli fel.

A földre vonatkozó agrárjogi szabályozás egyszerre juttatja érvényre a föld természeti és szociális determináltságát, így nevezetesen azt, hogy

- a föld mindenekelőtt természeti tárgy, az élettelen és élő anyagok előfeltétele az életközösségek (biotópok) élettere,
- a föld nem emberi munka terméke, korlátozottan áll rendelkezésre, egyben nem előállítható, de nem is helyettesíthető, következésképpen monopolizálható,
- jelentős értékkel bír, az ásványi anyagok tárházát jelenti,

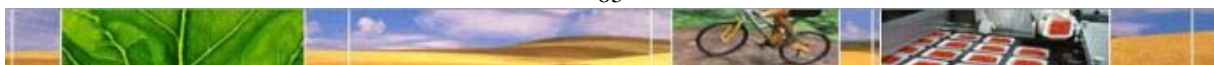
concerning persons as the agricultural unit, standing in the centre of the agricultural regulation, and the agricultural enterprises, companies, which represent the unit in the circulation. In this chapter the definition of the agricultural plant, its components are defined.

The second part analyzes the objective means of agricultural unit, according to the Hungarian jurisdiction's tendency the most important thing, the legal material of the arable land is treated in the first place. The stress of this part has to be discerned in the social-economic importance of land. The overgrowth of statutory law of land in the Hungarian agricultural law results in the character of the old regulation of land and its breakdown, and in the policy giving rules based on separation of agricultural unit's means.

Of course the land law, regarding its subject, has some significance beyond the domain of the interpretation; fundamentally it means general real estate law. The real estate law stems from the borderland of the private and public law, covers all field of the public restriction of rules in private law providing the estate land.

The agricultural law regulating the land enforced the natural and social determination of land at once, namely:

- the land is first of all a natural object, precondition of the dead and live matter, living-space of the biosensors (biotopes),
- the land is not a human work's product, it is not available for us forever, it can not be produced at same, and therefore substituted and monopolized,

-a földművelés és mezőgazdasági termelés tárgya és helyszíne,

-minden más emberi tevékenység tere,

-természetes környezet, amelyre az antropogén behatások többsége terhelést, károsítást jelent, amelyek gyakran meghaladják természetes megújuló regeneráló képességét.

A földingatlanok tárgyalása mellett kerül sor az alkotórész vizek tulajdoni, használati szabályaira. A vízingatlanok sajátosságai a földhöz hasonlóak. Ennek megfelelően igen cizellált közjogi korlátozási háló épül ki a jogviszonyokban.

Önállóan tárgyalja az agrárjog a mezőgazdasági üzemet, a mezőgazdasági vállalat ingó vagyoni eszközeit. Itt egyszerre jelennek meg az üzemet ingó dologi elemek, illetőleg a vállalat, mint vagyonszövetség vagyonelemek.

Az agrárjog mezőgazdasági rendeltetésű dolgok részét zárja az ingatlan tulajdon és más jogosultságok védelmét szolgáló különös jogintézmény, az ingatlan-nyilvántartás tárgyalása.

Az agrárjog tárgyánál némileg bővebb jogterület tárgyalását annak egységes jellege, de még inkább az ingatlanjoghoz tartozása teszi indokolttá, a tanszéki kötődésen túl. Az ingatlan-nyilvántartási igény kétségkívül a polgári jognak a tulajdonvédelmi intézményrendszerébe ágyazott, de ez csak az ingatlan-nyilvántartás tárgyának szűk metszetét jelenti.

Az ingatlan-nyilvántartás látszat-joghatásai ugyanis a tulajdonjogon túlmenően számtalan jog és jogilag jelentős tény, adat tekintetében jelennek meg, illetőleg teremtenek nyilvántartási igényt, illetőleg közjogi nyilvántartási kényszert a jogosult és kötelezett számára.

A polgári jog által szabályozott jogvédelmi

-it has got high value, it means the treasure of the mineral substances,

-it is the object and place of the farming and agricultural producing,

-it is the place of all other human activity,

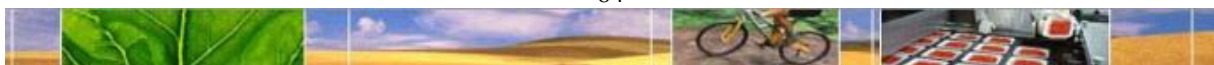
-it is the natural environment, which is affected and loaded by the anthropogenic effects the most go beyond the land's revival.

Besides dealing with the land property the rules of the property and use of the component waters are detailed as well. The specifics of the water property are similar to land. According to that there are many proper rules net of public restrictions in legal relations. The agricultural law treats the agricultural unit's and enterprise's movables pecuniary instruments independently. Hereby appear the movables property's elements and the pecuniary elements of the enterprise as community of goods at once.

The part, called agricultural functioned objectives, in the agricultural law is closed by the special legal institution, serving the defense of the real property and other rights, the real estate register.

The treatment of the agrarian rules' subject of law is reasoned by its integral character and its belonging to the real estate law, after the bound to the department in the university. The real estate registration claim is encased in the protection institutional system of civil law undoubtedly, but this means only the narrow segment of the real estate register's subject.

The surface legal effects of the real estate register appear namely beyond the ownership in many relation of rights and relevant facts, dates, otherwise this effects make registration claim and public registration corcion for the obligee and obligor.

igény az ingatlantulajdonra a közjog által elrendelt és szankcionált kötelezettségként kiegészülve tárgyalandó.

A bejegyzés tárgyául szolgáló jogilag jelentős tények jelentősebb köre a közjog köréből származó közjogi korlátozásokat és tilalmakat jeleníti meg, a térmérték és terület meghatározásától a jogi jellegén át az építési és egyéb korlátozásokig. Ezekre a közjogi korlátozásokra is kiterjednek (de legelata), illetőleg a modern telekkönyvi jogok kiterjeszteni kívánják (de lege ferenda) a nyilvánkönyvi látszat joghatásait, így különösen a közhitelesség és a nyilvánkönyvi jóhiszemű jogszerző védelmét. Az ingatlan-nyilvántartási jog tárgyalását az agrárjog keretében annak az ingatlanjoghoz való tárgyi kapcsolódása is indokolja.

Az agrárjog statikus részét reprezentáló dologi részt követően a dinamikát hordozó mezőgazdasági kötelek tárgyalása adja a harmadik részt. Az agrárszerződések sajátosságát a szerződések tárgyi specifikumában ragadhatjuk meg, nevezetesen egyfelől a termőföld és üzemhasználat, másfelől a biológiailag determinált mezőgazdasági termékek és élelmiszerek, mint élő szervezetek sajátosságaiban. A természeti korlátozottság az ingatlanoknál, a romlékonyság és tulajdonságváltozás a növényi és állati eredetű termékeknél adja az alapot a közjogi beavatkozás számára a polgári jog kötetmi intézményi rendszerébe.

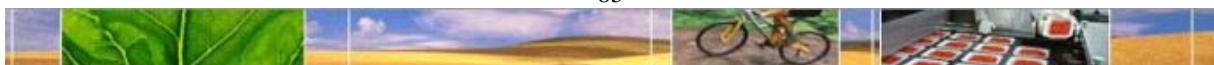
Kiterjed ez a korlátozás a szerződéses szabadság intézményeire is, amelyet az agrárpiacon rendtartások valósítanak meg. A magyar agrárjog itt kapcsolja tárgyalási körébe először az európai agrárjogot, amivel a jogharmonizáló elsődleges területe éppen a piacsabályozás a szerződéses viszonyok átalakítása. Nem véletlenül ebben a részben

The legal protection claim to the real estate property provided by the civil law has to be treated completed, as the public law provided and sanctioned obligation.

The wide range of relevant facts, being the subject of the registration, appear from the field of public law public restrictions and bans, from determining of cubic measure and area through the legal type to the building and other restrictions. The registry surface legal effects comprise these public restrictions (de lege lata), and the modern land registry rights want to cover the registry surface legal effects (de lege ferenda), so especially the protection of authenticity and registry bona fide acquirer of rights.

After the static part of the agricultural law representing property law the dynamic, spreading agricultural obligations are in the third part. The specialty of the agricultural contracts are fascinated in their subjective specific, namely on the one hand in specialties of the agricultural land and plant use, on the other hand in specialties of the biological determined agricultural produces and foods, being live organism. This natural limitedness for the real estates, the perishables and nature changing for the animal, vegetable products gives the base for the public restriction in the obligation institution system of civil law.

This restriction includes the institutes of the freedom of contract, which is realized by the agricultural market rules. The Hungarian agricultural law here joins up to the subject matter of the European agricultural law first of all, because the primary field of the judicial harmonization is the market regulation and the contesting of the contractual

jelenik meg a látszólag externalitásként értékelt közegészségügyi közjogi korlátozási rendszer is. A kapcsolódási pont a tárgyi (mezőgazdasági termék, feldolgozott mezőgazdasági termék = élelmiszer) azonosság egyfelől, másfelől a tárgyi összefüggés. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a szerződéses viszonyokban jelennek meg ezek a standardok, azaz a forgalmazás szférájában. A nem előállításra előállított termékek esetében ugyanis a közjogi védelmi háló nem nyer alkalmazást, az önkár okozása nem tilalmazott.

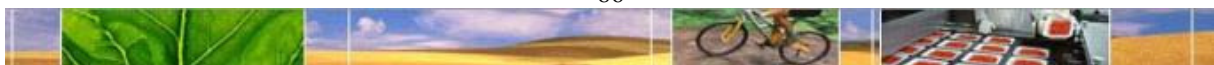
A negyedik rész az externalitásként kezelt természeti környezet védelmének szentelt. A természeti környezet a mezőgazdaság élettere, tárgya és hatásköre. Nincs olyan más emberi tevékenység, amely ennyire komplex módon kapcsolódna a földhöz, mint természeti közeghez, illetőleg elkülönülten megragadott elemeihez, mint talaj, víz, levegő, táj, biotóp, és másodlagosan az épített környezet. A közjogi korlátozások harmadik generációját képező természet- és környezetvédelmi jogi szabályozás túlnyomó része a mezőgazdasági földhasználatra hat ki, azzal szemben jelenik meg. Van ebben jogalkotói tévedés is, hiszen az agrarjog a XX. századra nem a fejlesztő és regeneráló környezethasználat, hanem a súlyos természeti egyensúlyzavarokat okozó káros terhelés és szennyezés fázisába lépett. Nem véletlenül módosul az agrárjogi szabályozás tárgya sem, a szerződéses viszonyoktól az agrár környezetvédelmi jog irányába.

Az agrárjog ötödik részében a közjogi szereplők feladat- és hatáskörét, intézményrendszerét közvetíti.

relations. Not casually appears in this part the apparently externality considered public health and public restriction system. The connecting point is on the one hand the subjective identity (agricultural produce, processed agricultural produce = food), on the other hand the subjective connection. This latter means, this standards appear in the contractual relations within the trade. In case of the product not aimed for production the public protection net shall not be applied, though self-damage causing is not forbidden.

The fourth part is devoted to the protection of externality treated natural environment. The natural environment is the living-place, the objective and the competence for the agriculture. There is no an other human activity that is connected with the land as natural medium and with the land's separated touched elements such as earth, water, air, environs, biotope and secondary the built environment as a complexity. The third generation of the public restrictions meaning nature- and environmental protection law affects at a large scale the agricultural land tenure. There is a legislative error in it, because the agriculture does not enter in the XX. century into the development and recuperative environment utilization, rather into the serious natural equilibrium disturbance causing injurious load and pollution. The subject of agricultural regulation from the contractual relations to the direction of agricultural environmental law does not change by chance.

In the fifth part the agricultural law releases the public person's duties and competence, and the institutional system.

Roland Norer (szerk.):
Handbuch des Agrarrechts

Recenzió, készítette: Szilágyi János Ede, dr. jur.

A Handbuch des Agrarrechts ⁽¹⁾ (Bécs, 2005, ISBN: 3-211-23834-4, 673 oldal) a Springer Kiadó Jogtudományi Kézikönyvek sorozatában jelent meg. A gyakorlati és elméleti szakemberek által készített munka szerkesztője Roland Norer, aki többek között a Bécsi Földtudományi Egyetem magántanára. Ezen munka alapvetően gyakorlati megfontolásokból íródott, szemben a szerkesztő idén megjelent másik könyvével, ⁽²⁾ amelyik klasszikus elméleti munkának tekinthető, erős történeti alapozással, nemzetközi tendenciák elemzésével, az európai jogon belül elfoglalt helyével, dogmatikai kidolgozással. Ezen párhuzamosan megjelent műnek köszönhetően a kézikönyv csak röviden summázza az agrárszabályozás történeti fejlődését, az agrárjog elméletét, és a várható tendenciákat. Külön érdekessége – véleményem szerint – az elméleti fejezetnek, hogy „nemzetközi agrárjog” (Internationales Agrarrecht) név alatt foglalkozik a WTO-ban végbemenő változásokkal, és a többoldalú környezetvédelmi szerződésekkel, továbbá, hogy az „agrárjogtudomány” című alfejezetben egy érdekes érvet szolgáltat az „agrárjog” (ilyen elnevezéssel!), mint jogterület tudomány általi kutatására az Osztrák-Magyar Monarchiában. Erről tanúskodik Schiff „Grundriss des Agrarrechts mit Einschluss des Jagd- und Fischereirechts” ⁽³⁾ elnevezésű, 1903-ban írt műve.

Az egyes fejezeteket a területek elismert szakértői írták. A szakterületek feldolgozása előtt, a

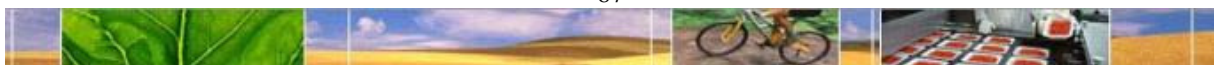
Roland Norer (editor):
Handbuch des Agrarrechts

Review, made by: Szilágyi János Ede, dr. jur.

Translated by: Kristóf Jáger

The Handbuch des Agrarrechts ⁽¹⁾ (Wien, 2005, ISBN: 3-211-23834-4, 673 pages) was published at the series of Jurisprudence Reference Books by Springer Publisher. The editor of the above-mentioned book written by practice-, and theoretical experts, is Roland Norer, the privatdocent at the Faculty of Earth Science and Engineering of Wien. This work was made by practical consideration essentially, in contrast to the editor's other book ⁽²⁾ from 2006, which can be seen as a classical academic work focused on: how to fulfil its function in the European Law, with a strong story-based core, the essay of international tendencies and dogmatic composition. Due to the other book published later on, the Reference Book just briefly summarizes the historical development of the agricultural regulation, the theory of the agricultural law, and the possible tendencies. The odd part in the theoretical chapter is – in my opinion-, that it mentions the changes in the WTO, and the multilateral treaties about environmental protection under the name of „international agricultural law” (Internationales Agrarrecht). Furthermore in the „agricultural law science” subsection, the author provides an interesting argument about the research on „agricultural law” (with this name!) in the Austria-Hungary Monarchy. Schiff's book, called: „Grundriss des Agrarrechts mit Einschluss des Jagd- und Fischereirechts” ⁽³⁾, published in 1903, dispose about.

The single chapters were written by recognized

fent elemzett elméleti bevezetés után mindenesetre még egy átfogó, általános fejezettel találkozhatunk, történetesen az „agrártörvényhozás és agrárközigazgatás” fejezettel, amely jól tükrözi a munka közjogi megközelítését, bár a fejezetek között találhatunk magánjogi tartalmúakat is (lásd később). Az intézményi fejezet mindazonáltal nem csak a nemzeti, de az európai és nemzetközi szervezetekkel is foglalkozik, a – jó értelemben vett – szükséges mértékig.

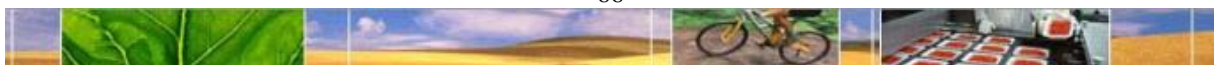
A munka a korábban említetteken túl a következő fejezeteket foglalja magában: Piacszabályozási jog, Támogatási jog, Élelmiszerjog, Minőségi előírások, Növényvédelmi jog, Állatvédelmi jog, Állattenyésztési jog, Állatok szállításának joga, Vadászati jog, Halászati jog, Méhészeti jog, Mezőgazdasági üzemek joga, Géntechnológia joga, Borjog, Vízjog, Erdészeti jog, Földbirtok reform joga, Természetvédelmi jog, Földvédelmi jog, Ingatlanforgalmi jog, Földhaszonbérleti jog, Öröklési jog, Építési jog, Iparjog, Minőségi osztályozás joga, Adójog, Mezőgazdasági munkajog, Társadalombiztosítási jog, Kötelmi jog.

Az egyes fejezetek felépítését szemlélve nagyon jónak tartottam azt, hogy a fejezet elején összegyűjtve és rendszerezve kiemelik a vonatkozó joganyagot, mind közösségi jogi, mind nemzeti szinten (jelen esetben az osztrák nemzeti jogra koncentrálva). Ezt követően találkozhatunk a területhez kapcsolódó szakirodalommal, amely jellemzőnek köszönhetően a könyv nem csak a gyakorlati szakemberek számára nyújt segítséget, de a kutatni vágyó elméleti jogászok is támaszkodhatnak a munkára. Ezt támasztja alá az is, hogy a fejezetekben korrekt lábjegyzeteléssel találkozhatunk, ami ma még gyakran nem elvárt a gyakorlat számára írott munkáktól. Az egyes fejezetek ezt követően sem a

representatives on their own legal territory. In front of the processing of the area of speciality, after the above above-analyzed theoretical introduction we can find a comprehensive, general chapter anyway, called „The agricultural rules legislative process, and the agricultural administration”, that reflects the book relation to the public law completely, however between the chapters we can find some with civil law content (see it later). The institution chapter is also dealing not only with the national, but with the european and international institutes also, to the extent of necessity –in good sense-.

The book including the aforementioned and the next chapters: Market law, Support law, Food law, Quality regulation, Pest control law, Animal protection-, Breeding-, and Transportation law, Shooting law, Fishing law, Apiary law, Agricultural works, or workshop law, Gene-technology law, Wine law, Forest law, Law of reform about the estates, Environmental-, and Soil protection law, Law about the trade of immovable estates, Land-lease law, Heritage (descent) law, Building law, Industrial law, Quality labelling law, Tax law, Agricultural worklaw, Social insurance law.

Examining the framework of the chapters, I find it a very bright idea, that at the forefront of the chapters, the writers collect and represent the rules on the subject, both at a national (in the particular case focused on the austrian national law), and international level. Following this, we can find the related literature, and thank to it the book also gives a helping hand for the theoretical jurists, with an ambition of research, and also the practice experts. It backed up with the fact, that we can find correct, and massive amount of footnotes, which is often not expected in a book, written for practice nowadays. The chapters furthermore aren't reduced to introduce

vonatkozó joganyag leíró ismertetésére szorítkoznak, sokkal inkább elemzések, amelyek az adott terület jogilag releváns részeit dolgozzák fel. Hogy egy példát említsek: a borjogi fejezet részletesebben az eredetvédelmi, minőségvédelmi aspektusokat tárgyalja. Hiányérzete az olvasóknak inkább az egyes fejezetek dogmatikai kidolgozásában lehet (például magam nagyon hiányoltam a példának említett fejezetben a „borjog”, mint terület fogalmát, vagy legalábbis határait), de mindez nem zavaró mértékű.

Összességében megállapítható, hogy a munka nagyon igényes mind tartalmát, mind küllemét tekintve, ezért mindenképpen figyelmet érdemel a terület művelőitől.

the relative rules, it's better to consider them as essays, which process the legally relevant parts of the determined subject. To mention an example: in the chapter of Wine law, the author specializes origin-, and quality protection at a large scale. The reader may miss the dogmatic development of the single chapters (for example I expected the definition of wine law, or its margins at least in the abovementioned chapter), but it doesn't effect the work's quality.

As a summary it can be laid down that the book is exigent regarding its content and its appearance, therefore it highly suggested to take into consideration by the jurists.

Lábjegyzet

1. Agrárjogi kézikönyv
2. Lebendiges Agrarrecht (Az élő agrárjog). Bécs, 2005, Springer Kiadó, ISBN: 3211252576, 627 oldal
3. Az agrárjog váza, beleértve a vadászati- és halászati jogot

Footnotes

1. Reference book of Agricultural law
2. Lebendiges Agrarrecht (The living Agricultural Law) Wien, 2005, Springer Publisher, ISBN:3211252576, 627 pages
3. The frame of Agricultural Law, including Shooting Law, and Fishing Law

